

Nota inspraak en overleg
Startnotitie Masterplan Havengebied
Terschelling

BügelHajema

Ruimte voor de leefomgeving

Nota inspraak en overleg
Startnotitie Masterplan Havengebied
Terschelling

Inhoud

Rapport + bijlagen

11 december 2017

Projectnummer 554.00.00.07.01

Ruimte voor de leefomgeving

BügelHajema, adviseurs voor leefomgeving en omgevingsrecht BNSP

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Een algemeen punt; de afmeerlocatie voor de vrachtboten	4
3	Inspraakreacties	6

Bijlagen

1 Inleiding

Op 26 september 2017 heeft de gemeenteraad van Terschelling de Startnotitie Havengebied Terschelling (hierna de Startnotitie) vrijgegeven voor inspraak en overleg. Vanaf 6 oktober tot 16 november 2017 heeft de startnotitie ter inzage gelegen.

De startnotitie Havengebied Terschelling is een samenhangende toekomstvisie voor de inrichting van het havengebied. De startnotitie dient de komende vijftien jaar als leidraad en ontwikkelingskader voor de verdere ontwikkeling van het havengebied.

Gedurende de periode van terinzagelegging is eenieder in staat gesteld zijn of haar mening over het plan te geven. Onderstaand worden de binnengekomen reacties (9 inspraakreacties en 1 overlegreactie) samengevat weergegeven en voorzien van een reactie. In bijlage 1 zijn de volledige inspraak- en overlegreacties opgenomen. In het navolgende is aangegeven of de reactie aanleiding geeft voor aanpassing van de Startnotitie. De aanpassing is als tekstvoorstel in de Startnotitie terug te vinden (zie ook het opgenomen tekstvoorstel onderaan punt 2).

2 Een algemeen punt; de afmeerlocatie voor de vrachtboten

Meerdere reacties op de startnotitie Masterplan Havengebied gaan over de afmeerlocatie voor de vrachtboten. Om deze reden wordt de keuze tussen de afmeerlocaties hier eerst in algemene zin behandeld. In de startnotitie zijn drie afmeerplekken overwogen:

1. Optie 1 - verbetering van de huidige situatie op het Veerhaventerrein;
2. Optie 2 - een afmeerlocatie haaks op de kade bij het Werkhaventerrein;
3. Optie 3 - een afmeerlocatie direct aanpalend aan het bedrijventerrein bij het Lichtje.

Op basis van het nadere nautische onderzoek dat is uitgevoerd en op basis van de ingebrachte inspraakreacties is duidelijk geworden dat optie 2 (Werkhaventerrein) niet uitvoerbaar is. Doorslaggevend is dat deze optie grote nautische bezwaren heeft en een onaanvaardbare onveiligheid oplevert voor het vaarverkeer. Optie 1 en 3 hebben elk hun voor- en nadelen. In de concept startnotitie kreeg optie 3 de voorlopige voorkeur, echter de realiseringkansen van deze optie zijn erg onzeker.

Er wordt gekozen voor de volgende aanvullende acties;

- Aan de provincie Fryslân wordt gevraagd een overlegreactie te geven. De startnotitie is wel aan de provincie verstuurd maar tot op heden is geen reactie ontvangen. De reactie van de provincie is wel belangrijk om de realiseringkansen van optie 3 beter in beeld te krijgen;
- Optie 1 wordt onderzocht. Dit onderzoek is nodig om na te gaan of bij optie 1 de nadelen die aan deze optie kleven zoveel mogelijk kunnen worden ondervangen en of optie 1 mede daardoor een realiseerbare optie wordt. Mocht optie 1 niet tot een bevredigende oplossing leiden, dan is dit onderzoek sowieso ook nodig om aan te tonen dat optie 3 noodzakelijk is. Optie 3 is gelegen in Natura 2000-gebied. De afmeerlocatie bij het Lichtje kan niet bereikt worden via een als zodanig aangewezen vaarweg en bevindt zich in het Natura 2000-gebied Waddenzee. Er zal een passende beoordeling moeten worden uitgevoerd welke op het moment dat er een plan (bijvoorbeeld een bestemmingsplan) wordt gemaakt, moet worden geïntegreerd in een PlanMER. De zogenaamde ADC-toets moet worden doorlopen (er mogen geen Alternatieve oplossingen zijn die minder gevolgen hebben voor het gebied, er moeten Dwingende redenen zijn van groot openbaar belang, er moet Compensatie van de natuur plaatsvinden).

Voor optie 1 geldt dat op het Veerhaventerrein een plan kan worden ontwikkeld waarin de noodzakelijke opwaardering van het Veerhaventerrein in logistieke en ruimtelijke zin kan worden gecombineerd met het realiseren van een afmeerplek voor snelboot, gewone passagiersboten en vrachtboten. Daarnaast kunnen eventueel noodzakelijke maatregelen vanwege de kans op overstroming bij hoogwater in het plan worden geïntegreerd. Er kan hier werk met werk worden gemaakt. Geen enkel plan zal makkelijk te realiseren zijn, maar optie 1 staat er qua realiseringkansen in planologische en milieukundige zin en daarmee qua verwachte kosten beter voor dan optie 3. Vooral de ligging in het Natura 2000-gebied maakt optie 3 zeer complex met daarbij nog de onzekere conse-

quenties die optie 3 heeft voor het dichtslibben van vaargeulen en het baggerbeheer dat daarmee verband houdt. Zoals aangegeven heeft optie 1 echter ook nadelen. Deze nadelen moeten zoveel mogelijk worden ondervangen. Nadeel is dat er sprake blijft van afwikkeling van alle typen verkeer over de Willem Barentszkade. De verkeersveiligheid zal daarom bij de uitwerking van afspraken met vervoerders en van de inrichting van het veerhaventerrein en de Willem Barentszkade een leidend thema moeten zijn.

Een ander lastig punt is dat het eigendom en de verantwoordelijkheden bij verschillende partijen liggen. Bij onderzoek en uitwerking van optie 1 zal vooraf een heldere overleg- en besluitvormingsstructuur moeten worden overeengekomen met een groot aantal partijen. Minimaal zijn dit naast de gemeente, Rijkswaterstaat, Rederij Doeksen, het vrachtvervoer en de provincie Fryslân.

Consequenties voor de startnotitie Masterplan? Ja

TEKSTVOORSTEL:

De Startnotitie bladzijde 29, rechterkolom laatste alinea, wordt verwijderd en als volgt aangepast:

Op basis van het nadere nautische onderzoek dat is uitgevoerd en op basis van de ingebrachte inspraakreacties is duidelijk geworden dat optie 2 (Werkhaventerrein) niet uitvoerbaar is. Doorslaggevend is dat deze optie grote nautische bezwaren heeft en een onaanvaardbare onveiligheid oplevert voor het vaarverkeer. Optie 1 en 3 hebben elk hun voor- en nadelen. Optie 1 wordt als eerste onderzocht. Dit onderzoek is nodig om na te gaan of bij optie 1 de nadelen die aan deze optie kleven zoveel mogelijk kunnen worden ondervangen en of optie 1 mede daardoor een realiseerbare optie wordt. Mocht optie 1 niet tot een bevredigende oplossing leiden, dan is dit onderzoek sowieso ook nodig om aan te tonen dat optie 3 noodzakelijk is. Optie 3 is namelijk gelegen in Natura 2000 gebied. De afmeerlocatie bij het Lichtje kan niet bereikt worden via een als zodanig aangewezen vaarweg en bevindt zich in het Natura 2000 gebied Waddenzee. Er zal een passende beoordeling moeten worden uitgevoerd welke op het moment dat er een plan (bijvoorbeeld een bestemmingsplan) wordt gemaakt, moet worden geïntegreerd in een PlanMER. De zogenaamde ADC-toets moet worden doorlopen (er mogen geen Alternatieve oplossingen zijn die minder gevolgen hebben voor het gebied, er moeten Dwingende redenen zijn van groot openbaar belang, er moet Compensatie van de natuur plaatsvinden).

Ten behoeve van het onderzoek naar optie 1 wordt een heldere overleg- en besluitvormingsstructuur ontworpen waarbij naast de gemeente minimaal Rijkswaterstaat, rederij Doeksen, het vrachtvervoer en de provincie Fryslân zijn betrokken. Afspraken met vervoerbedrijven, zowel per boot als per wagen zullen onderdeel uitmaken van het onderzoek en planvormingsproces voor het veerhaventerrein. Ook de grootte van vervoermiddelen kunnen hierbij een rol spelen.

Indien optie 1 niet tot een bevredigende oplossing leidt wordt onderzoek uitgevoerd met het oog op de realisering van optie 3. Bij nader onderzoek naar de uitvoerbaarheid van optie 3 is het mogelijk dichtslibben van de vaargeul een belangrijk aandachtspunt vanwege de consequenties die een en ander heeft voor de beheerfase (de noodzaak van baggeren).

3 **Inspraakreacties**

Inspraakreactie 1 (H. Gorter)

SAMENVATTING

1. Inspreker 1 spreekt zijn voorkeur uit voor de derde afmeervariant die wordt gegeven in de startnotitie. Hierbij heeft het de voorkeur van de inspreker dat de aanleginrichting iets wordt verplaatst naar de locatie van het uitkijkpunt op de Waddendijk.
2. Inspreker 1 erkent dat in het geboden alternatief (opgeschoven naar het uitkijkpunt) obstakels spelen van ecologische en planologische aard, maar wijst erop dat deze onverminderd spelen bij de huidige versie van optie 3.
3. Inspreker 1 reageert op de door MARIN opgeroepen vraag of realisatie van een haven in optie 3 zou kunnen leiden tot verontdieping van de vaargeul. Inspreker wijst deze mogelijkheid met een verwijzing naar de historie van de hand.
4. Inspreker 1 besluit zijn zienswijze met het uitspreken van de wens dat optie 3 alle beschreven positieve effecten mag sorteren waaronder de ontwikkeling van een autoluwe havenboulevard.

REACTIE

Voor de afweging van de verschillende opties voor de afmeerlocatie van de vrachtboten wordt verwezen naar punt 2 van deze nota overleg en inspraak. Voor wat betreft het mogelijke dichtslibben van de vaargeul blijkt dat de verwachtingen van verschillende partijen uiteen lopen. Bij nader onderzoek naar de uitvoerbaarheid van optie 3 is het mogelijk dichtslibben van de vaargeul een belangrijk aandachtspunt.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Ja (zie punt 2 van deze nota overleg en inspraak, inclusief het daarbij opgenomen tekstvoorstel).

Inspraakreactie 2 (J. Zorgdrager)

SAMENVATTING

1. Inspreker 2 geeft aan als geboren en getogen Terschellinger betrokken te zijn bij de ontwikkeling van de haven en wil graag een idee meegeven.
2. In de inspraakreactie wordt de Kom aangedragen als een goede plaats voor een tweede afmeerplaats. Met name langs de westelijk gelegen havendam waar zich volgens inspreker 2 een lelijke brede slikstrook bevindt, zijn er mogelijkheden. Op ongeveer dertig meter van de 'Dam' zou een damwand moeten worden aangebracht. Veer- of vrachtboten zouden hier goed moeten kunnen afmeren volgens inspreker.
3. Inspreker licht de ideeën nader toe in gedetailleerde tekeningen van het havengebied waarin tevens een opzet is verbeeld voor de loop van wegen en de situering van parkeerplaatsen.

REACTIE

De gemeente bedankt inspreker voor de gegeven suggesties. Het gebied van de Kom zal echter niet groot genoeg zijn om de afmeervoorziening te realiseren, naast de andere functies die dit gebied

heeft. Ook is het zo dat juist op en grenzend aan de westelijk gelegen havendam belangrijke natuurwaarden aanwezig zijn. In het nieuwe bestemmingsplan Havengebied Terschelling zijn deze waarden als te beschermen waarden opgenomen).

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Nee.

Inspraakreactie 3 (T. Siderius)

SAMENVATTING

1. Inspreker 3 geeft aan begaan te zijn met de natuur op Terschelling en is daarom tegen optie 3 'het Lichtje'.
2. Inspreker 3 geeft aan dat het maximum op het eiland is bereikt en vreest voor aantasting van het Natura 2000 gebied waarbinnen optie 3 valt. Voorts spreekt inspreker 3 de verwachting uit dat nadere uitbreidingen zullen volgen wanneer voor deze optie wordt gekozen met alle gevolgen van dien wat betreft verkeersgeneratie.
3. Volgens inspreker 3 kan de veerbootafhandeling plaatsvinden door op het bestaande haven-terrein op een efficiëntere manier met het bootverkeer om te gaan. Hierbij moeten twee in-steekhavens met bijbehorende bruggen worden gerealiseerd.
4. Daarnaast draagt inspreker 3 aan dat transportbedrijven gestimuleerd moeten worden om een maximum gewicht en maatvoering te hanteren voor hun vrachtwagens. Inspreker 3 signaleert een toename van de omvang van vrachtwagens die het eiland aandoen.

REACTIE

Voor de afweging van de verschillende opties voor de afmeerlocatie van de vrachtboten wordt verwezen naar punt 2 van deze nota overleg en inspraak. De inspreker geeft aan dat hij uitgaat van twee aanlegbruggen. Ook de gemeente zet daar ook op in. Afspraken met vervoerbedrijven, zowel per boot als per wagen zullen onderdeel uitmaken van het onderzoek en planvormingsproces voor het veerhaven-terrein. Ook de grootte van vervoermiddelen kunnen hierbij een rol spelen.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Ja (zie punt 2 van deze nota overleg en inspraak, inclusief het daarbij opgenomen tekstvoorstel).

Inspraakreactie 4: (Bewonersgroep Burgemeester van Heusdenweg)

SAMENVATTING

1. Inspraakreactie 4 is afkomstig van een bewonersgroep en ondertekend door een groot aantal bewoners. In de reactie worden de in de startnotitie gemaakte opmerkingen ten aanzien van de knelpunten in de huidige situatie onderschreven. Ook kunnen betrokkenen zich vinden in het voorstel voor versterking van de routestructuur en het voorgestelde nadere onderzoek op planologisch, ecologisch en hydraulisch niveau bij optie 3 van de afmeervarianten.
2. De betrokkenen zien niet alle gegeven afmeervarianten als gelijkwaardig. Optie 2 is dusdanig ontoereikend dat alleen optie 1 en 3 als serieuze opties kunnen worden gezien. Optie 2 is namelijk in strijd met de plannen die staan genoemd op bladzijde 26 van de startnotitie. Ook

worden bij optie 2 de gevolgen van opstelplekken en verkeersstromen onderschat. De betrokkenen vrezen bij optie 2 daarnaast voor gevaarlijke situaties door de confrontatie tussen plezier- en beroepsvaart. De nautische bezwaren die worden benoemd door inspreker 1 en door MARIN worden daarnaast onderschreven. Optie 2 zou daarom moeten worden losgelaten als potentieel alternatief.

3. Daarnaast plaatsen de betrokkenen kanttekeningen bij de staat van het werkhaventerrein en het daarbij behorende langparkeerterrein. Containers en materialen liggen her en der verspreid in de haven en bij het langparkeerterrein is sprake van verkeerd geparkeerde bootjes, aanhangwagens, caravans en dergelijke. Hier wordt onvoldoende op gehandhaafd. De betrokkenen zien geen mogelijkheid voor het realiseren van opslagruimte op het werkhaventerrein, maar wel op het bedrijventerrein Nieuwe Dijk.
4. De betrokkenen zouden de verlichting langs de haven graag zien veranderen in ledverlichting in betere armaturen die minder storend zijn voor de omgeving en zij pleiten voor een goed bereikbaar sanitairgebouw voor de bruine vloot.
5. De betrokkenen keren zich tot slot tegen het idee dat alles moet kunnen en vindt dat evenementen niet thuishoren in een haventerrein.

REACTIE

Voor de afweging van de verschillende opties voor de afmeerlocatie van de vrachtboten wordt verwezen naar punt 2 van deze nota overleg en inspraak. De betrokkenen plaatsen kanttekeningen bij de staat van de Werkhaventerrein en het langparkeerterrein. Deze kanttekeningen worden ook in de analyse van de startnotitie gemaakt en zijn daarmee in lijn (zie bladzijde 18 van de startnotitie). De opwaardering van dit gebied is in de prioritering op de interactieve bijeenkomsten niet bijzonder hoog geëindigd. In de fasering zal het daarom naar alle waarschijnlijkheid niet als eerste worden aangepakt.

De suggestie om ledverlichting toe te passen in betere armaturen zal worden overwogen bij de verdere uitwerking van de plannen. Dit geldt ook voor de definitieve locatie van de sanitaire voorziening. Een betere positionering van deze faciliteit ten opzichte van de gebruikersgroepen is hierbij leidend. Zolang deze nieuwe locatie nog niet is bepaald blijft de bestaande voorziening in stand.

Voor wat betreft nieuwe evenementen verwijzen wij naar het ontwerpbestemmingsplan Havengebied. In dit ontwerpbestemmingsplan zijn nieuwe evenementen op het langparkeerterrein bij de Werkhaven uitgesloten. In het algemeen zijn in de overige delen van het bestemmingsplan Havengebied alleen bij binnenplanse afwijking en onder voorwaarden evenementen toegestaan.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Ja, de suggesties die worden genoemd worden overwogen in de uitwerkingsfase (uitvoeringsprogramma).

Inspraakreactie 5 (I. Wiegman)

SAMENVATTING

1. Inspreker 5 keert zich tegen de startnotitie voor zover deze erin voorziet een ontmoetingsplaats of trekpleister van het zeeliedenmonument te maken. Inspreker 5 ondervindt nu al diverse vormen van overlast en hinder van het monument en ziet liever niet dat de overlast en hinder groter worden. De situatie dient te blijven zoals die al is. Mogelijke vormen van overlast en hinder waarvoor inspreker vreest zijn: schending van privacy, waardedaling van het huis dat in eigendom is, visuele hinder voor mens, natuur en milieu, uitzichtverlies, onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat, geluidsoverlast en aantasting van de natuur.
2. Voorts ziet inspreker 5 beperkingen op diverse planologische, milieukundige en ecologische punten. Inspreker zet onder verwijzing naar verschillende onderzoeken uiteen op welke punten deze beperkingen zich voordoen. Genoemd worden (opsomming voor zover aanvullend op de eerder genoemde punten); de noodzaak van een omgevingsvergunning art. 2.1.Wabo, de noodzaak van een vormvrije m.e.r. beoordeling, de cultuurhistorische waarde van het monument en de dam waarop dit monument gesitueerd is, de verwachte toename van afval en geluidsoverlast, de noodzakelijke zonering ten opzichte van de eigen woning, de strijdigheid met natuurwetgeving. Deze punten dienen ter onderbouwing van de bij punt 1 opgenomen stelling dat het omvormen van het zeeliedenmonument tot trekpleister of ontmoetingsplaats onwenselijk is.
3. Tot slot verzoekt de inspreker de gemeente de reactie gegrond te verklaren, om de startnotitie aan te passen en vraagt deze om een proceskostenveroordeling op grond van artikel 7:15 van de Awb.

REACTIE OP PUNT 1

Het zeeliedenmonument is een karakteristiek monument. In de startnotitie Masterplan wordt aangegeven dat het opwaarderen van de omgeving van dit monument kan bijdragen aan de aantrekkingskracht van dit deel van Terschelling en de belevingswaarde van de omgeving kan vergroten (monument maar ook de verschillende landschapstypen die hier samen komen). Het is zeker niet de bedoeling om het monument geweld aan te doen, het is de bedoeling om het monument juist beter tot zijn recht te laten komen en meer mensen van het monument en het uitzicht te laten genieten.

Het actiepoint voor de omgeving van het Zeeliedenmonument is in de prioritering op de interactieve bijeenkomsten niet hoog geëindigd. In de fasering zal het daarom naar alle waarschijnlijkheid niet als eerste worden aangepakt.

De startnotitie Masterplan is geen bestemmingsplan maar een beleidsnota waarin beleidsvoornemens zijn opgenomen. De Startnotitie is globaal de in de startnotitie opgenomen voornemens voor verbetering zullen uitgewerkt moeten worden. Bij een dergelijke uitwerking is het gebruikelijk dat de uitwerkingsplannen aan omwonenden en belangstellenden worden voorgelegd. Op het eiland Terschelling en in de Waddenzee geldt daarnaast een groot aantal wetten en regels van hogere overheden. De gemeente is hier bij het uitwerken van de Startnotitie aan gebonden. De aandacht voor natuur en milieu is daarmee in belangrijke mate geborgd.

Hoewel het plan nog niet concreet is geeft inspreker op voorhand aan dat een grote negatieve invloed van de opwaardering van deze plek uit zal gaan en dat het betrokken planvoornemen het woongenot van de inspreker negatief zal gaan beïnvloeden.

Inspreker heeft een woning die gelegen is aan het havengebied. Dit is een plek die vanouds een bepaalde levendigheid kent en veel publiek aantrekt. Boten brengen passagiers die vervolgens wandelend, fietsend, met de auto of OV hun weg vervolgen. Daarnaast is de haven op zichzelf een plek waar mensen graag naar toegaan om van de daar aanwezige bedrijvigheid te genieten, de bruine vloot te bekijken, de dam op te lopen etc. Zoals in de Startnotitie aangegeven is een groot deel van de openbare ruimte in het Havengebied aan een opknopbeurt toe en niet alleen de omgeving van het monument. Als er lange tijd niets aan openbaar gebied gebeurt dan heeft dat op den duur een negatief effect op recreatie, toerisme en ook op de aantrekkelijkheid van het eiland als woongebied en zo u wilt zelfs op de waarde van woningen. Opwaarderen gebeurt dan ook vooreerst om het been bij te trekken en het aantal bezoekers op peil te houden. In een dergelijk goed bezocht gebied zal de betere aankleding van het gebied niet tot zeer grote veranderingen in het aantal bezoekers leiden maar wel helpen om het gebied duurzaam aantrekkelijk te houden voor zowel bewoners als bezoekers.

Een onevenredige schending van privacy, een waardedaling van het huis dat in eigendom is, onevenredige visuele hinder voor mens, natuur en milieu, uitzichtverlies, onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat, geluidsoverlast en aantasting van de natuur zijn niet beoogd en worden ook niet verwacht. Evenmin kan op basis van het globale voornemen om de omgeving op te waarderen worden geconcludeerd dat dergelijke aantastingen aan de orde zullen zijn. Daarnaast zal de betrokkene op het moment dat de uitwerking daadwerkelijk aan de orde is een meer gefundeerde basis hebben om na te gaan of er in de ogen van de inspreker sprake is van een verbetering of een verslechtering van de situatie.

REACTIE OP PUNT 2

Of er een vergunningplicht en vormvrije m.e.r. beoordeling nodig is voor de beoogde herinrichting kan pas worden bepaald op het moment dat er een concreet plan is. Dat is nu nog niet aan de orde. De gemeente houdt in het algemeen rekening met de cultuurhistorische waarden van de omgeving, zo ook bij de uitwerking van plannen voor de openbare ruimte. Ten aanzien van de milieuaspecten geldt het gestelde onder Reactie op punt 1, de plannen zijn nog niet concreet en een opwaardering van een openbare ruimte in een nu al druk bezocht gebied zal naar het oordeel van de gemeente niet op voorhand structurele veranderingen in de milieusituatie teweeg brengen.

REACTIE OP PUNT 3

Zoals eerder gesteld betreft het in dit geval geen bestemmingsplan maar een beleidsnota. Bij het opstellen van een beleidsnota geeft de gemeente op grond van haar inspraakverordening gelegenheid om in te spreken, maar is er geen mogelijkheid tot beroep, het verhalen van proceskosten of onderzoekskosten.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Nee.

Inspraakreactie 6 (Stichting Ons Schellingerland)

SAMENVATTING

1. Stichting Ons Schellingerland kan zich vinden in de conclusie van MARIN dat aanlanding van vrachtvaart bij optie 2 van de gegeven afmeervarianten te veel knelpunten oplevert.
2. Inspreker merkt dat het opvallend is dat de grootte van de (toekomstige) boten van Doeksen en de vaartijden als een gegeven wordt opgevoerd terwijl ook eisen aan rederij Doeksen zouden kunnen worden gesteld waarmee zij zich aanpassen aan de situatie op Terschelling.
3. Optie 3 wordt zeer eventueel acceptabel bevonden indien de realisering van de havenkom van 250 bij 250 meter (met damhoogte ca. 5 meter boven NAP) aan de oostkant van de dam met de Beelden-uit-Zee plaatsvindt (dit wordt optie 3a genoemd, bij het Lichtje).
4. Inspreker maakt onderscheid tussen optie 3a (Het Lichtje) en optie 3b ('Amelander variant'). Deze tweede variant is volgens inspreker vanuit cultuurhistorisch en landschappelijk oogpunt onacceptabel. Deze variant zou ervoor zorgen dat De Plaat een binnenmeer wordt waardoor de Dellewal zijn charme verliest.
5. Bij optie 3a ziet inspreker voor het overige de volgende aandachtspunten: noodzaak van compensatie van landschappelijk-recreatieve waarden en Natura 2000-waarden, baggerfrequentie, verkeersafwikkeling, eenmalige en jaarlijkse kostenverhoging o.m. door de extra infrastructuur.
6. Opgemerkt wordt voorts dat het gebied waarop varianten 3a en 3b betrekking hebben volledig binnen het Natura 2000-gebied Waddenzee vallen. Inspreker vraagt zich daarom af of alternatief 3 gelet daarop uitvoerbaar is, zeker nu er een redelijk alternatief kan worden gevonden in optie 1.
7. Daarnaast wordt tevens de strijdigheid van optie 3a en 3b met de nota PKB-Waddenzee III aangehaald. Ook gelet hierop zouden de opties niet realiseerbaar zijn.
8. Inspreker maakt zich tot slot zorgen over de veiligheid van de nieuwe passagiersschepen. De schepen gaan varen op een vorm van vloeibaar aardgas die niet veilig is volgens inspreker. Dit komt met name doordat de vorm van aardgas explosief wordt boven een temperatuur van minus 162 graden Celsius.

REACTIE

Voor wat betreft de grootte van de boten van rederij Doeksen en de vaartijden kan gemeld worden dat RWS de beheerder is van de concessie. De nu geldende concessie loopt tot 2027. In deze concessie is overeengekomen dat rederij Doeksen het personenvervoer verzorgt en dat er nieuwe boten zullen komen. Tot het jaar 2017 geldt dit als uitgangspunt.

Voor de afweging van de verschillende opties voor de afmeerlocatie van de vrachtboten wordt verwezen naar punt 2 van deze nota overleg en inspraak. De opmerking ten aanzien van het aanpassen van de boten aan de situatie op Terschelling geeft SOS reeds aan dat de onderhandelingen daarover niet door de gemeente gebeuren. Dat is inderdaad zo. In het noodzakelijke nauwe overleg met RWS

en het ministerie bepleit de gemeente vanzelfsprekend het belang van het eiland voor een goede logistiek een veilige haven en een goede verkeersafwikkeling. Het type boot dat afmeert en de frequentie waarmee boten varen is daarbij een belangrijke factor, naast het vervoer over land.

Ten aanzien van de veiligheid van vaartuigen die personen vervoeren het volgende. Vanzelfsprekend moeten personenvervoer aan hoge veiligheidsnormen voldoen. Het gaat hier niet om het tanken van de LNG brandstof. Dat zal namelijk uitsluitend in Harlingen gebeuren. Het gaat om het vervoeren van beperkte brandstofvoorraad en koelvloeistof aan boord van de veerboot. De gemeente zal in het overleg met rederij Doeksen en met Rijkswaterstaat (beheerder van de concessie) alert zijn op dit punt en op actuele ontwikkelingen op dit gebied. De eindverantwoordelijkheid om te voldoen aan de veiligheidsvoorschriften en jongste inzichten op het gebied van veiligheid, alsook de controle daarop, ligt echter bij de vervoerder en bij Rijkswaterstaat.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Ja, voor wat betreft de afmeerplek voor het vrachtvervoer (zie punt 2 van deze nota overleg en inspraak, inclusief het daarbij horende tekstvoorstel).

Inspraakreactie 7 (Waddenvereniging)

SAMENVATTING

1. De Waddenvereniging geeft aan het te waarderen dat de gemeente een visie opstelt voor de ontwikkeling op de lange termijn. Aangegeven wordt dat van de gegeven opties voor afmeren optie 2 afvalt gezien het bij de startnotitie gevoegde rapport van MARIN.
2. De Waddenvereniging geeft aan dat het rapport van MARIN geen grondslag biedt om te kiezen tussen optie 1 en 3, maar dat in de startnotitie desondanks voor optie 3 wordt gekozen. Aangegeven wordt dat natuuraspecten en het Natura 2000-gebied De Plaat nauwelijks zijn betrokken bij de afweging en De Waddenvereniging geeft aan dat deze afweging alsnog zou moeten plaatsvinden.
3. De Waddenvereniging verwacht voorts dat de benodigde vaargeul bij optie 3 onhaalbaar is gezien de financiële kosten die gepaard gaan met het onderhoud hiervan. Voorts voorziet inspreker mogelijke problemen bij het verlenen van de vergunning hiervoor.
4. De Waddenvereniging verwacht dat het voorgestelde boxensysteem in de passantenhaven zal leiden tot een afname van de capaciteit van deze haven. Er wordt aangegeven dat de Waddenvereniging van mening is dat dit feit niet mag betekenen dat dan maar gekozen wordt voor een uitbreiding in oppervlak.

REACTIE

Voor de afweging van de verschillende opties voor de afmeerlocatie van de vrachtboten wordt verwezen naar punt 2 van deze nota overleg en inspraak. Ten aanzien van de toepassing van het boxensysteem in de passantenhaven is bekend dat dit meer ruimte in beslag neemt. Het is niet de intentie om, om die reden, de jachthaven in oppervlakte te laten toenemen. De bestaande oppervlakte is uitgangspunt. De herinrichting wordt echter zodanig vormgegeven dat het aantal ligplaatsen gelijk blijft.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Ja, voor wat betreft de afmeervoorziening voor het vrachtvervoer (zie punt 2 van deze nota overleg en inspraak, inclusief het daarbij horende tekstvoorstel).

Overlegreactie 8 (Wetterskip)

SAMENVATTING

1. Het Wetterskip geeft aan graag op de hoogte te blijven bij nadere uitwerking van de plannen.
2. Gememoreerd wordt aan het wateradvies van 10 april 2017 over het bestemmingsplan Havengebied Terschelling (zie bijlage 2). De belangrijkste punten vanuit waterhuishoudkundig oogpunt worden nagelopen. Dit zijn de aanwezigheid van een primaire waterkering (raakt de plannen voor het voormalige kleidepot, de dorpsentree, en variant 3 van de afmeervarianten), de aanwezigheid van de rioolwaterzuiveringsinstallatie en rioolpersleiding, de aanwezigheid van een hoofdwatergang en de noodzaak van compensatie bij een structurele toename van verhard oppervlak.

REACTIE

Het verzoek om op de hoogte te blijven voor de uitwerking van de plannen zal worden ingewilligd. De aangestipte aandachtspunten zullen in de verdere uitwerking van de plannen worden betrokken (zie ook de inhoud van het wateradvies in bijlage 2).

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Nee.

Inspraakreactie 9 (Noorderlicht fietsverhuur)

SAMENVATTING

Inspreker 9 vraagt in zijn reactie met name aandacht voor de standplaatsvergunning voor uitgifte van huurfietsen die hij in zijn bezit heeft. Hij verwacht door de plannen meer en langer op de haven aanwezig te zijn voor de uitgifte en inname van huurfietsen en vraagt de standplaatsvergunning aan te passen aan deze nieuwe situatie.

REACTIE

Het belang van een uitgiftepunt voor de fietsenverhuur zal bij de uitwerking van de plannen voor het Veerhaventerrein en de omgeving daarvan worden meegenomen. Er kan echter nog geen toezegging worden gedaan over de locatie daarvan. Dit zal in het totale plan, met alle belangen die in deze omgeving spelen een plek moeten krijgen.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Nee.

Inspraakreactie 10 (Terschellinger Campinghouders Vereniging)

SAMENVATTING

1. De Terschellinger Campinghouders Vereniging (TCV) geeft aan onderdeel uit te maken van het Recreatie Platform en voor deze partij de honneurs waar te nemen. De ingebrachte reactie past binnen dat kader.
2. Voor het Recreatie Platform is de primaire doelstelling de aanleg van een tweede aanleginrichting die in geval van nood dienst kan doen. Aangegeven wordt dat de staat van de huidige aanleginrichting niet goed is. Wanneer de brug uitvalt, zal het ongeveer een week duren voordat deze weer operationeel is wat volgens inspreker 10 onacceptabel is. Volgens inspreker 10 zou een tweede aanlegbrug nabij de huidige vrachtbrug moeten worden ingericht. Volgens inspreker is optie 1 veel goedkoper en uitvoerbaarder dan afmeervariant 3 van de startnotitie Masterplan. Daarbij komt dat het Veerhavengebied toch op de schop moet.
3. TCV gaat voor het overige in op de mogelijke logistieke gevolgen van een eventuele tweede aanlegbrug. Hierbij moet volgens inspreker aandacht worden besteed aan de toename van vrachtverkeer en de veiligheid van gasten op de fiets. Een oplossing hiervoor zou het vervoeren van vracht in de avond of nacht kunnen zijn. Gewezen wordt naar grote steden waar dit al zou gebeuren.
4. Zowel voor het havenfront als voor de Willem Barentsz-kade ziet TCV een inrichting als promenade voor zich. Waterveiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke verbetering en het realiseren van een betere logistiek en tweede vrachtbrug zouden hier samen kunnen worden gebracht.

REACTIE

Voor de afweging van de verschillende opties voor de afmeerlocatie van de vrachtboten wordt verwezen naar punt 2 van deze nota overleg en inspraak. Ook voor de gemeente is een tweede aanlegbrug een belangrijk uitgangspunt evenals de veiligheid op land en water. De gesuggereerde oplossing ten aanzien van tijdstippen bevoorrading zal daarbij overwogen worden naast andere oplossingsrichtingen.

CONSEQUENTIES VOOR DE STARTNOTITIE MASTERPLAN?

Ja (zie punt 2 van deze nota overleg en inspraak inclusief het daarbij horende tekstvoorstel).

Bijlagen

- Bijlage 1. Afschriften van de overleg- en inspraakreacties
- Bijlage 2. Afschrift van het wateradvies naar aanleiding van het ontwerpbestemmingsplan
Havengebied

Bijlage 1. Afschriften van de overleg- en inspraakreacties

Inspraak en overlegreactie 1. De heer H. Gorter

Terschelling, 31 augustus 2017

Reactie op startnotitie Masterplan Havengebied

Geacht projectteam Havengebied
Geacht college van burgemeester en wethouders
Geachte raadsleden

Mijn hartelijke dank aan het projectteam voor uw brief onder kenmerk MK / 49644, gedateerd 28 augustus 2017.

Met genoegen lees ik dat mijn reacties op het Masterplan Havengebied zijn meegenomen in het nu voorliggende Masterplan.

Mijn expertise op dit vakgebied wordt gedeeld door de samenstellers van het deskundigenrapport van MARIN.

De criteria voor het verantwoord en veilige gebruik van de havengeul met bestemming Optie 2 (werkhaventerrein) werden door MARIN nog scherper gesteld dan ik in mijn reactie van 10 mei 2017 beschreef. Dat is te verklaren vanuit mijn zeer lange werkervaring in het gebruik van de havengeul. Ik voer als gezagvoerder immers 25 jaren, onder alle denkbare weersomstandigheden, met goed manoeuvreerbare schepen, door deze haven. Dat gegeven resulteert in een voor mij enigszins geringere marge voor de beschikbare geulbreedte.

Worden de relevante formules echter strikt toegepast en voor de gemeente Terschelling als verantwoordelijk / aansprakelijke havenbeheerder, is dat uiteraard een noodzaak, dan betekent de aanleg van een afmeerinrichting zoals bedoeld in optie 2 een ernstige beperking in het aantal ligplaatsen langs de steigers grenzend aan de havengeul. Het MARIN rapport spreekt over één breed afmeren langs deze steigers. Nergens in het overige havengebied kan het verlies van zoveel ligplaatsen gecompenseerd worden. De hydraulische bezwaren zijn bij deze optie nog buiten beschouwing gelaten.

De voorkeur voor optie 3 is derhalve een vanzelfsprekende conclusie. Mijn voorkeur gaat echter naar de optie om de aanleginrichting iets te verplaatsen naar de locatie van het uitkijkpunt op de Waddendijk.

De mogelijke planologische belemmeringen, de beperkingen welke Natura 2000 e.a. zouden opleveren zullen gelet op het grote maatschappelijke en economische belang, na goed overleg met alle betrokken instanties, uiteindelijk de realisatie van de aanleginrichting in optie 3 niet onmogelijk maken.

Mag ik u attenderen op de obstakels welke de in het verleden geopperde verbreding van de havengeul als gevolg zouden hebben. Ook in deze verbredingsvariant lopen we tegen dezelfde planologische en Natura 2000 bezwaren aan.

De verbredingsruimte voor de geul zou namelijk slechts gevonden kunnen worden door een aanzienlijke ingreep in Natura 2000 gebied, waartoe het Oostelijk Ras behoort.

De aanzienlijk bredere havengeul zal bij een kleiner kombergingsgebied op de Plaat een lagere stroomsnelheid in de havengeul tot gevolg hebben en zal dientengevolge een snellere verontdieping van de haven en dus een groter baggerbezwaar opleveren.

Een bredere havengeul heeft tevens een cumulatief effect op golfslag welke in de haven ontstaat bij stormweer situaties en door kan lopen tot in de jachthaven. De haven biedt onder die omstandigheden een minder beschutte ligplaats voor met name de kleinere schepen.

MARIN roept de vraag op of realisatie van een haven in optie 3 wellicht zou kunnen leiden tot verontdieping van de havengeul door de stroom welke via deze haven, via het Oostelijk Ras door de havengeul langs het dorp West Terschelling zal gaan lopen.

Ik meen dat dit effect er echter niet zal zijn. Daarbij verwijs ik naar de historische situatie van voor de aanleg van de haven in 1826, dus vóór de aanleg van de havendammen en de dam om het Oostelijk Ras.

De diepe geul welke destijds langs het dorp en vlak tegen de oever van Dellewal liep, werd gebruikt als ankerplaats voor grotere schepen. Deze rede van Terschelling was op sommige plaatsen meer dan 15 meter diep. Tijdens de aanleg van de huidige jachthaven-buitendam ondervonden we daarvan de gevolgen. De oorspronkelijke geul was na de aanleg van de havendam en de dam om het Oostelijk Ras ‘volgelopen’ met slappe klei. Dit gegeven resulteerde in de bekende “damval” van meer dan 100 meter jachthavendam. De buitendam in aanleg verdween spontaan in de slappe ondergrond op de plaats van de oorspronkelijke diepe geul.

Eenzelfde situatie deed zich voor tijdens het plaatsen van de nieuwe damwanden rond het terrein van de Vaarwegmerkeringsdienst. De eerste damwanddelen verdwenen na een paar klappen met het heiblok in de veel te slappe ondergrond en zagen we niet meer terug.

Tijdens beide havenwerken moest de ondergrond eerst opgevuld worden met aanzienlijke hoeveelheden zeezand alvorens er een voldoende stabiele ondergrond situatie was gecreëerd voor de verdere bouw van beide waterbouwkundige werken.

Ik besluit met het uitspreken van de wens, dat de keuze voor optie 3 alle beschreven positieve effecten mag sorteren en dat de zeer karakteristieke en unieke haven van West Terschelling, in de enige natuurlijke baai van Nederland, tot in lengte van jaren een eenmalige trekpleister op toeristisch gebied zal blijven.

Wanneer er in dat geval tevens een autoluwe havenboulevard kan worden ontwikkeld, dan kunnen we terecht spreken van een kwalitatieve en duurzame havenaccomodatie.

Met vriendelijke groet,

Hugo Gorter – nautisch expert

Inspraak en overlegreactie 2. De heer J. Zorgdrager

Geachte Carlège

op de hoogte en berichten over de 'startnotitie Haven gebied' wil ik graag reageren.

Als geboren en getogen Terschelling, en nu gepensioneerd ben. En al vele werken in en om de Haven te wilt voer het zien komen. Ben ik zeer geïnteresseerd.

Hier by wil ik graag mijn idee geven:

Daar er nieuwe veer boten komen, en vrachtboot, en 2^e afmeer plaats zoeken: Zou de "Haven kom" een goede plaats zijn. En wel langs de west-Havendam waan zich nu een behyke brede slik strook bevindt.

Er zou op ± 30 m van de 'Dam' een dam wand maeten worden aan gebracht. Hier zou een veer of vrachtboot goed kunnen afmeeren. Is efficiant, net en veilig.

Ten 2^e Door aan en af vaer van de schepen. zou langs de WB kade, 'kom' gebied, de Basalt steen gloeing maeten werden verwijderd. En hier ook een dam wand aan brengen. zodat de WB kade hier ten plaatse 20 tot 30 m breder wordt!

Langs de 'Haven kom' kan een (vent weg) worden aan gebracht, voor ver vaer naan en van de schepen ook kan er parkeer plaatsen worden gemaakt voor ambulance - personeel. Redding boten + steep boten ook heeft men meer ruimte voor parkeren, van personeel die het dorp be zoeken. wondet gebied, enz.

Hier by: Enkele schetsen van de situatie

INGEKOMEN
25 SEP 2017
Terschelling
NR

van de 'kom'.

Met vriendelijke groet:

M Zangdrager

Ferriandalaan 7

8881 EM W Terschelling

Tel: 0562 442665.

1/2 ongchaqa
Fernando laan 7

veer
vracht
Boot

Haven
Plein

Haven
'Korn'

Damwand

Haven - vent wes.

wandel
gebied

Parkeren

west - hadt

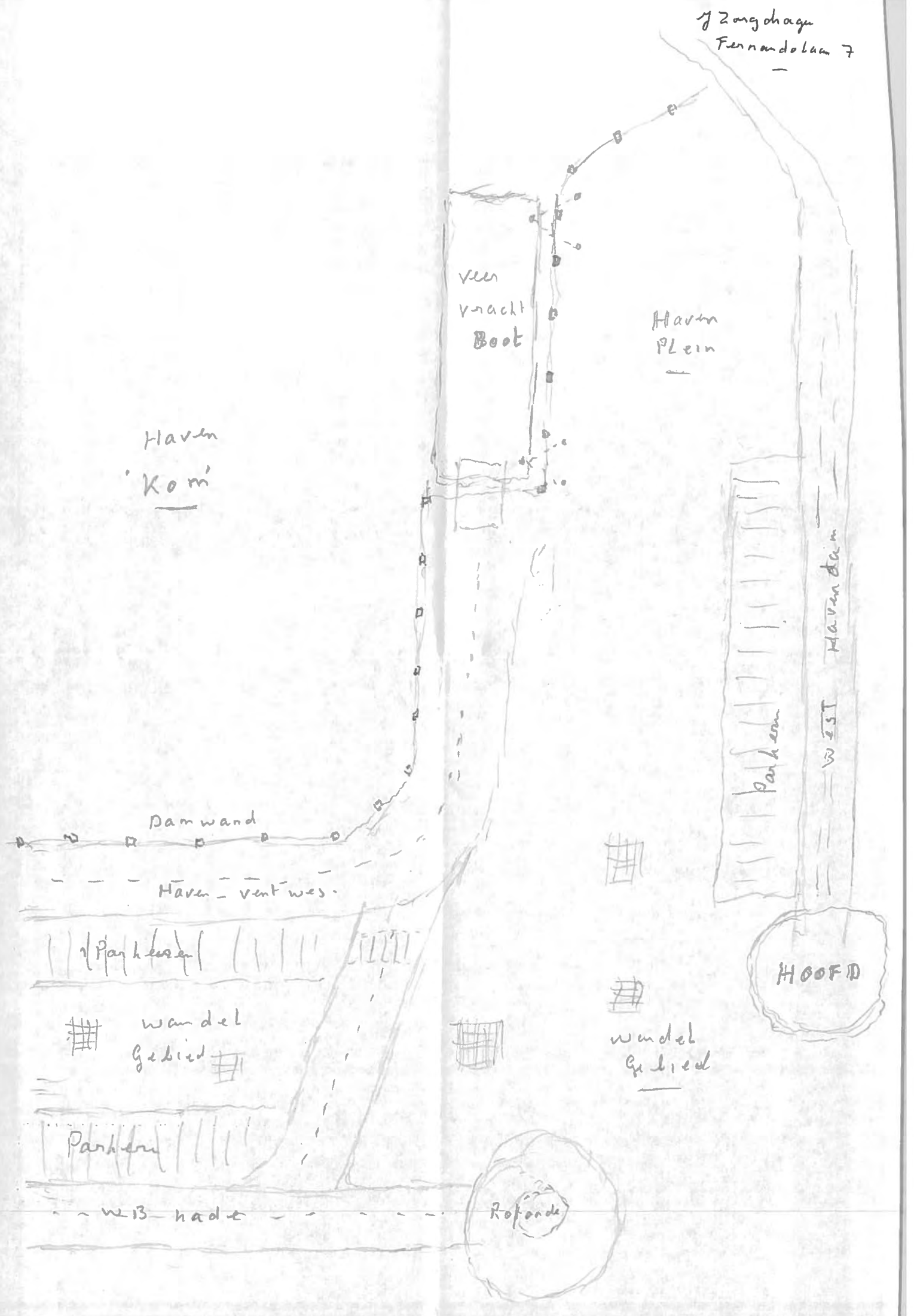
Parkeren

Haven
dam
WEST

HOOFD

wandel
gebied

Rofande

Zongchag
Fen na dolam 7

Haven
'kom'

Havenplein

Pan wand

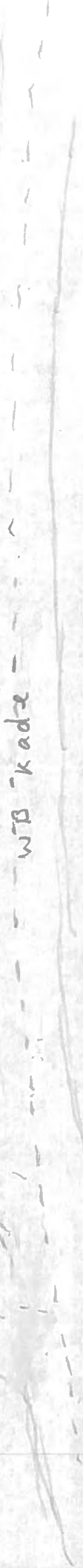
Haven-ventweg

wandel gebied

Parkeer

Plaatsje

Wijk kade

Inspraak en overlegreactie 3. De heer T. Siderius

West Terschelling 08-10-2017

Officiële Zienswijze op het concept Havenvisie Terschelling
(vervangt eerder gestuurde presentatie zienswijze)

Geachte Gemeenteraad,

Omdat ik zeer begaan ben met de natuur op Terschelling en het wad in het algemeen, ben ik tegen de ingebrachte plannen/zienswijze van de optie bij "het Lichtje".

Zuiver technisch - nautisch gezien is deze optie mogelijk te verkiezen boven de ronduit gevaarlijke werkhaven-optie, wanneer grote schepen met een dienstregeling regelmaat achter in de haven moeten zijn.

"Het Lichtje" is echter (gelukkig) Natura 2000 gebied en we hebben jaren geleden al besloten hier af te blijven. We moeten met elkaar inzien dat we het karakter van ons eiland aantasten wanneer we voor deze (te gemakkelijke) optie zouden kiezen, het maximum op ons eiland is bereikt.

Wanneer we deze "Lichtje zienswijze" namelijk zouden doorzetten zal het mijns inziens niet alleen blijven bij de vrachtboot van Doeksen maar ook zullen ongetwijfeld de autoboten volgen met als gevolg dat de gehele dwarsdijk ,net als op Borkum en Norderney, voorzien wordt van diverse lange rijen wachtend autoblik.

En wanneer op deze plaats eenmaal havenbebouwing met laad -en losbrug(gen) gerealiseerd worden is onze unieke natuurlijke baai voorgoed verziekt.

Onze bestaande haven zal veranderen in een soort stille karakterloze en ondiepe haven met bankjes/lantarentjes en nette (drijvende?) steigers waar alle leven uitgehaald is.

Naar mijn mening kan de veerbootafhandeling gemakkelijk plaatsvinden door voor, op het bestaande haventerrein, grote veerboten op een veel efficiëntere manier met 2 insteekhavens met bijbehorende bruggen af te handelen. We zijn dan eindelijk voorzien van een 2e, echt essentiële, brug. De bruggen/insteekhavens bij voorkeur naast elkaar zodat er door de lelijkheid van deze bruggen maar 1 maal "zichtpijn" is vanuit de wijde omtrek. Zo nodig is uitbreiding richting "Kom" mogelijk.

Dat Rijkswaterstaat dit niet ziet zitten moeten we dan maar gezamenlijk bevechten, nu moeten we vechten voor behoud van onze unieke karaktervolle Dellewal Baai en haven welke onze visitekaartjes zijn.

De verkeersproblematiek, met name het vrachtverkeer, door het dorp en over de haven zal lokaal opgelost kunnen worden.

Samen met de in slechte staat verkerende haven damwand, zouden alle problemen in de havenvisie kunnen worden opgenomen om vervolgens de eerstkomende jaren gescheiden verkeersstromen te realiseren.

Ook zou het al een stuk schelen als transportbedrijven gestimuleerd zouden worden om max. gewicht en afmetingen te hanteren i.p.v. de steeds maar toenemende gigantische

zware en brede voertuigen.

Dit kunnen wij als eilander samenleving in goed overleg afspreken, een mooi eiland heeft nu eenmaal zijn beperkingen ten opzichte van de vaste wal en op deze wijze benadrukken we nog even "het karakteristieke" van Terschelling. Dat dit ons fragiele wegennet ook nog eens ten goede komt is eigenlijk überhaupt al een reden.

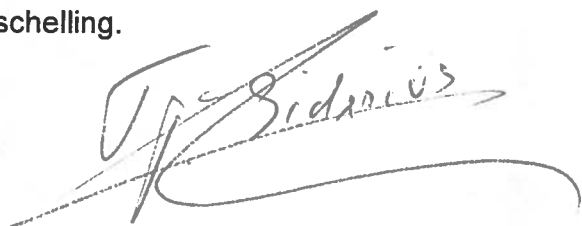
Het verkeer moet zich aanpassen aan het eiland en niet andersom.

En omdat dit uiteindelijk wel om onze economie gaat is dit een weloverwogen investering zonder natuurgerelateerde verliezen, zodat de gast blijft komen.

Met vriendelijke groet,

Tjeerd Siderius

West Terschelling.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Tjeerd Siderius'. The signature is stylized with a large, sweeping flourish at the end.

Aan de heer T Siderius
Gerrit Knoplaan 7
8881 EH WEST TERSCHELLING

ons kenmerk: KT/

datum: 10 oktober 2017

uw kenmerk:

onderwerp: Officiële Zienswijze op concept Havenvisie Terschelling

Geachte heer Siderius,

Hierbij bevestigen wij u dat wij uw brief over bovengenoemd onderwerp in ontvangst hebben genomen.

Hoogachtend,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente
Terschelling,

A handwritten signature in black ink, enclosed within a hand-drawn oval. The signature is stylized and appears to be 'H. G. J. van der Meulen'.

Inspraak en overlegreactie 4. Bewoners Burg. van Heusdenweg

Betreft: Zienswijze over de Startnotitie Havengebied (Masterplan)

Afzender: de bewoners van de Burg. van Heusdenweg te West-Terschelling

Geachte gemeenteraad,

Als bewoners van de van Heusdenweg zijn we het volkomen eens met

* de opmerkingen ten aanzien van de huidige situatie in de omgeving werkhaven/passantenhaven (knelpunten 3.1.1 opmerking V op bladzijde 25,)

* het voorstel voor versterking van de routestructuur (punt 3.1.2 op blz .26: verlengde Barentsz-boulevard).

* Wij zijn het ook eens met het voorgestelde nader onderzoek (planologisch, ecologisch, hydraulisch) naar afmeerlocatie 3 (bij het Lichtje) voor RoRo-vrachtschepen. Maar wij begrijpen niet dat het college in het gemeenteblad stelt, dat anders moet worden uitgeweken naar één van de beide andere varianten. Alsof deze gelijkwaardig zouden zijn. Naar onze mening verdient afmeerlocatie 1 (huidige veerhaven) verre de voorkeur boven afmeerlocatie 2 (werkhaven), niet omdat locatie 1 zo fantastisch is, maar omdat locatie 2 zo slecht is. We noemen enkele argumenten.

--- Ten eerste is afmeerlocatie 2 volkomen in strijd met de plannen op bladzijde 26 (die een verbetering en versterking van de locatie werkhaven/passantenhaven zijn),

--- ten tweede worden de gevolgen van opstelplekken en verkeersstromen van vrachtwagens zeer onderschat, (zie ook bijlage 7 van de Startnotitie blz. 9+10 over de aantakking van Dellewal op de WB-kade) ,

--- ten derde zijn de gevolgen van RoRo-vrachtschepen naar en van locatie 2 voor de andere havengebruikers nadelig en zelfs gevaarlijk. Op blz. 38 (punt 8) wordt de drukke havengeul nu al een knelpunt genoemd vanwege de confrontatie beroepsvaart-recreatievaart (kan resulteren in een forse vermindering van ligplaatsen Bruine Vloot, terwijl in de Horecanota juist een lichte groei wordt voorgestaan). en dat zal alleen maar erger worden,

— ten vierde: ook het rapport Marin en het verhaal van Hugo Gorter zijn hierover duidelijk: locatie 2 is nautisch zeer onwenselijk en onveilig.

In bijlage 7 (Vergelijkende analyse 3 afmeervarianten) wordt bij "Conclusies en aanbevelingen" op blz. 12 ten aanzien van variant 2 (werkhaven) geconcludeerd: "Alles overziende lijkt het raadzaam om afmeervariant 2 als optie te laten vallen". Duidelijker kan het nauwelijks geformuleerd worden. Er worden daarbij een groot aantal argumenten aangevoerd. Wij bevelen u deze passage op blz. 12 van harte ter lezing aan.

Wij stellen dan ook voor om variant 2 te laten vallen en de uiteindelijke keuze tussen de varianten 1 en 3 te maken, nadat alle onderzoeken gereed zijn.

Het hele werkhaventerrein, incl. het langparkeerterrein, biedt momenteel een rommelige aanblik.

--- her en der staan containers en her en der ligt materiaal opgeslagen. Na beëindiging van een klus had dat opgeruimd moeten worden. Daar is niet voldoende op gehandhaafd. Wij zijn tegen het legaliseren van deze situaties. Ga in gesprek met de eigenaren over verwijdering. Mocht er toch behoefte zijn aan permanente opslagmogelijkheden, dan hoort dat op het bedrijventerrein Nieuwe Dijk. Op de Werkhaven géén mogelijkheid geven voor een nieuw particulier bedrijventerrein!

--- Ook op het lang parkeerterrein veel ongewenste situaties! Het gaat daar van kwaad tot erger. Verwijder verkeerd geparkeerde bootjes, aanhangwagens, caravans enz.; bestraat het oostelijk gedeelte van het terrein weer, repareer de hekken en sta alleen gebruik van het terrein toe waarvoor het is bedoeld.

--- Wij zouden de verlichting langs de haven graag zien veranderen in led verlichting , in betere armaturen die bij donker minder storend voor de omgeving zijn, en in mindere aantallen.(zie bijv. de nieuwe verlichting langs de tonnen op het betonningsterrein).

--- Een goed bereikbaar sanitair gebouw voor de bruine vloot, dus aan of bij de WB-kade.(zie ook inspraakreactie 31-3-17 Rederij Vooruit- bv). Een reden temeer om (een gedeelte van) het voormalig RWSgebouw in eigendom te houden. Naast kantoor voor Gemeente en RWS kan een gedeelte verbouwd worden tot sanitair voor de bruine vloot evt. als aanvulling op de reeds bestaande voorziening.

--- "Evenementen": In deze tijd, waarin steeds meer evenementen bedacht worden, en alles "moet kunnen", vinden wij dat er al genoeg evenementen zijn op het terrein van de Werkhaven en Betonning (H-T race, Oerol, Spring Tij). Dit soort evenementen horen in principe niet op het haventerrein.

We hopen op een positieve reactie . Hoogachtend,

C. Swart, BvH. 28

C.Muijskens, BvH. 26

E.v.Dieren, BvH. 32

A.deHek, BvH. 8

W. Bloem, BvH. 7

W. Jonker, WB-kade 45

1 bijlage =
Lijst met hand-
tekeningen
Ed H.

INGEKOMEN

13 NOV 2017

Terschelling

Passantenhaven (knelpunten)

Bylage 1 : lijst met handtekeningen

Edm.

Ondergetekenden hebben C.Muijskens, E.van Dieren, W. Heere en E.de Haan-de Jong gemachtigd om namens hen (de aan- en omwonenden v.d. Burg. van Heusdenweg en enkele andere belanghebbenden) zienswijzen in te dienen tegen de Startnotitie Masterplan Havengebied Terschelling :

Naam	Adres + postcode	Handtekening
WM Heere	B.v. Heusdenweg 16 8881 EC	
OENE/COBY de HEER.	B.v. Heusdenweg 10. 8881 EB	
B. G. Wrotel-Dam	Van Heusdenweg 31 8881 ED	
A. Spanger	B.v. Heusdenw. 27 8881 ED	
C Muijskens	Burg van Heusdenweg 26 8881 ED	
P. Laeden Gach	B. van Heusdenweg 25 8881 ED	
Jaap + Inge Roos	B.v. Heusdenweg 24 8881 EC	
Tomy Roos Mier	B.v. Heusdenw 23 8881 EC	
Sam van Hetsdinga	Burg. v. Heusdenweg 5 8881 EC	
Pascal en Jozanneke Gemits	8881 EB	
Jaap + Tonia Gemits		
José Th. Adema-Cornelis		
Lia Blom & Mathilde de Graaff		
Wim Jonker	WBkade 45	
Edwin Jonker	Burg v Heusdenweg 3 8881 EB	
EIT BLANKEN	WB KADE 44	
Ria Bkem	v. Heusdenweg 7 8881 EB	
Tine Burza	v. Heusdenw. 18. 8881 EC	
Marie Jan de Jong	v. Heusdenweg 19 8881 EC	
Sjoerd Slinger	Krister de Bruijn Burg. v. Heusdenweg 16A 8881 EC	

Ondergetekenden hebben C.Muijskens, E.van Dieren, W. Heere en E. de Haan-de Jong gemachtigd om namens hen (aan- en omwonenden v.d. Burg. van Heusdenweg en enkele andere belanghebbenden) zienswijzen in te dienen over de Startnotitie Masterplan Havengebied Terschelling.

Naam

Adres + postcode

handtekening

M. WERNER-KRUL 8881 EC
Burg. v. Heusdenweg 17

N. Meijvogel-Blom, Van Heusdenweg 27A 8881 ED
FAM. ROOS VAN HEUSDENWEG 26A 8881 ED

G.Knop. Burg. v. Heusdenweg 9 8881 EB

H. Horn v. Heusdenweg 15 8881 EC

J. Groenewoud BvH weg 12 8881 EC

R. Bergsma

Bv. Heusdenweg 13. 8881 EC

B. v. Heusdenweg 20 8881 EC

J.A. GROENEVELD B. Reekers 60.

X. SMITH

BURG. VAN HEUSDENWEG 30 8881 ED

Wim en Pe Clossen Burg van Heusdenweg 22 8881 EC

J. B. Wijn Burg. van Heusdenweg 21 8881 ED

W. de Haan

+ Poltham-de Jeng

8881 EC

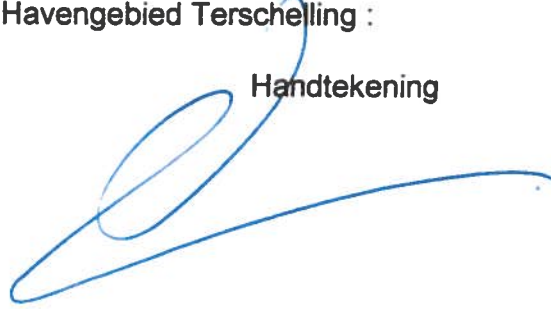
S. Hibma Burg. v. Heusdenweg 13 8881 EC

Ondergetekende machtigt C.Muijskens, E.van Dieren, W. Heere en E.de Haan-de Jong om namens hem als eigenaar v.d. Burg. van Heusdenweg 14 a zienswijzen in te dienen tegen de Startnotitie Masterplan Havengebied Terschelling :

Naam Adres + postcode
Hendrik Oosterloo Korenmolen 2
9203 VA DRACHTEN

Handtekening

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized loop followed by a long horizontal stroke.

Ondergetekende machtigt hierbij C. Muijskens, E. van Dieren, W. Heere, en E. de Haan-de Jong om namens haar als eigenaar Burg. van Heusdenweg 14 a, zienswijzen in te dienen tegen de Startnotitie Masterplan Havengebied Terschelling:

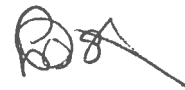
Naam

Adres +postcode

Handtekening

Lize Gorter-Oosterloo

Oenenburgweg 55, 8072 GH Nunspeet

Ondergetekenden hebben C.Muijskens, E.van Dieren, W. Heere en E.de Haan-de Jong gemachtigd om namens hen (de aan- en omwonenden v.d. Burg. van Heusdenweg en enkele andere belanghebbenden) zienswijzen in te dienen tegen het Ontwerp BestemmingsPlan Havengebied :

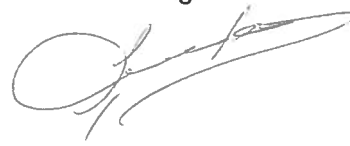
Naam

Adres + postcode

Handtekening

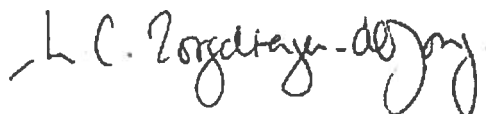
R. Zorgdrager

Burg. v. Heusdenweg 21
8881 EC WEST_TERSCHELLING

N.C. Zorgdrager-de Jong

Burg. v. Heusdenweg 21
8881 EC WEST-TERSCHELLING

Kopie

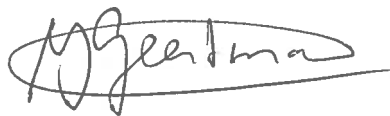
Aan de bewoners van de
Burgemeester van Heusdenweg
Burgemeester van Heusdenweg 11
8881 EC WEST TERSCHELLING

ons kenmerk: jg
datum: 13 november 2017
uw kenmerk:
onderwerp: Zienswijze startnotitie Havengebied

Geachte bewoners,

Hierbij bevestigen wij u dat wij uw brief over bovengenoemd onderwerp in ontvangst hebben genomen.

Hoogachtend,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente
Terschelling,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'M. Geertma', enclosed within a large, loopy oval stroke.

De Publieksbalie

Inspraak en overlegreactie 5. Mevrouw I. Wiegman

Gemeenteraad gemeente Terschelling

Postbus 14

8880 AA West-Terschelling

Ida Wiegman

Willem Barentszkade 1

8881 BC West-Terschelling

Telefoon: 0562442879 of 0610779688

E-mailadres: I.Wiegman1@gmail.com

West-Terschelling, 11 november 2017

Betreft: zienswijze tegen de startnotitie masterplan havengebied Terschelling

Geachte Gemeenteraad,

Ik dien hierbij een zienswijze in tegen de startnotitie masterplan havengebied Terschelling van 14 juli 2017 publicatiedatum 3 oktober 2017. Ik kan me met de startnotitie niet verenigen.

Ik woon aan de Willem Barentszkade 1 in West-Terschelling en ik ben direct aanwonende van het zeeliedenmonument. Ook woon ik direct aan de natuurgebieden Het Groene Strand, De Kom, het Natura 2000-gebied Waddenzee en het Natura 2000 gebied Duinen Terschelling en het havengebied en ik heb er ook zicht op. Ook rijdt er verkeer langs mijn woning dat verband houdt met het zeeliedenmonument en de ontwikkelingen. Verder lijd ik verschillende vormen van hinder en overlast en schade door het zeeliedenmonument en de ontwikkelingen.

Ik heb bij u al zienswijzen ingediend op 18 oktober 2017 over het havengebied en de omgeving in het kader van het ontwerpbestemmingsplan havengebied Terschelling.

Het zeeliedenmonument dient niet te worden ingericht tot ontmoetingsplaats, pleisterplaats of uitzichtpunt zoals geschreven op bijvoorbeeld pagina 23 van de startnotitie masterplan havengebied Terschelling. Het zeeliedenmonument wordt te druk. Op dit moment heb ik al overlast van het monument.

Ik verlies mijn uitzicht doordat het te groot en te massaal wordt. En ook doordat het eventueel te hoog wordt.

Er ontstaan verschillende vormen van hinder. Ik ondervind al hinder van het monument.

Mijn huis zal in waarde dalen en ik lijd dan ook schade.

Ook ontstaat er visuele hinder voor de mens en het natuur en milieu.

Een monument is iets anders dan een ontmoetingsplaats of toeristische attractie of een uitzichtpunt.

Door de bezoekers wordt mijn privacy aangetast. Ook mijn rust wordt aangetast. Er ontstaat een onaanvaardbaar woon-en leefklimaat.

Ook moet een monument historisch en authentiek blijven. Het monument is een beeld dat staat op een historische bunker. Dat is juist zo kenmerkend en historisch waardevol. Een nieuwe attractie doet geen recht aan de waarde als monument. Het moet bij het oude blijven zoals vroeger. Het is juist goed om aan te sluiten bij de typische kleinschalige historische bebouwing van Terschelling.

Een monument mag niet zomaar veranderd worden.

Ingevolge artikel 2.1 Wabo is het verboden zonder omgevingsvergunning het project uit te voeren.

De activiteit wordt in en bij een kwetsbaar gebied gepland.

Voor en inrichtingsproject of een stedelijk ontwikkelingsproject is een vormvrije mer-beoordeling nodig. De activiteit komt voor op de D lijst, onder D 9, en onder D 11.2 van het Besluit milieueffectrapportage, maar blijft onder de drempelwaarden. Ingevolge artikel 2 Besluit mer en artikel 7.16 en artikel 7.2 van de Wet milieubeheer dient een vormvrije mer-beoordeling te worden opgesteld. Belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu door het punt zijn niet uitgesloten. Dit geldt ook op basis van de Europese mer-richtlijn 2014/52/EU en de uitspraak van het Europese Hof van Justitie over de vormvrije mer-beoordeling. De artikel 7.16 tot en met 7.20a van de Wet Milieubeheer zijn voor de activiteiten in bijlage b van het Besluit mer van toepassing.

De ontwikkelingsgeschiedenis en de plaats waar het monument van oudsher staat is heel belangrijk. Authenticiteit dient voorop te staan. De kleinschaligheid en stijl dient voorop te staan.

Ook is het monument gebouwd op de cultuurhistorische dam. De dam is meer dan 250 jaar oud en heeft een eigen historie en is opgebouwd uit nog oudere granieten stenen.

Ook is een ontmoetingsplaats op deze plaats niet op zijn plaats.

Er zal een toename van activiteiten, geluid en afval zijn.

Het monument grenst rechtstreeks aan Het Groene Strand, De Kom, De Noordsvaarder en Natura 2000 gebied, Waddenzee en aan Natuur Netwerk Nederland. Op enkele meters afstand ligt het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling.

Het woon- en leefklimaat zal onaanvaardbaar worden aangetast.

Het punt is ook in strijd met PKB Waddenzee 3 want het tast de rust, licht en ruimte van de Waddenzee en het Waddengebied aan. Ook is de bebouwing van het punt in het Waddengebied en is het volume en de hoogte in strijd met de PKB Waddenzee 3 en met de provinciale verordening.

Ook is het vergroten van het zeeliedenmonument en attractie in strijd met de ruimtelijke ordening.

Er is al op een aantal meter afstand een ontmoetingsplaats, trekpleister en een uitzichtpunt het Seinpaalduin. Dit uitzichtpunt is net vernieuwd en er is een rolstoelpad naast toe aangelegd. Een tweede ontmoetingsplaats en uitzichtpunt is niet nodig en onnodig belastend.

Ook dient er aan de zonering en afstand tot aan mijn woning te worden gehouden. Een toeristische of recreatieve trekpleister moet op grote afstand worden gehouden van mijn woning.

Ook zullen mensen naar binnen kunnen kijken en mijn privacy aantasten. Ook staan er verreijkers op het uitzichtpunt die bij mij naar binnen kunnen kijken.

Ook zullen ze geluid maken en overlast veroorzaken. Ook dient akoestisch onderzoek te worden gedaan. Ook zal het punt een verkeersaantrekkende werking hebben. Ook dienen de stikstofeffecten te worden onderzocht. Ook dient akoestisch onderzoek van het verkeer voor mij als mens, het milieu en de natuur te worden gedaan. Op basis van de te verwachten milieuhinder dient het uitzichtpunt te blijven zoals het is.

Bovendien kost een nieuw modern uitzichtpunt veel geld terwijl er al een waardevol zeeliedenmonument is. Het uitzichtpunt wordt te hoog en te massaal. Het monument moet geen toeristisch en recreatief product en ontmoetingsplaats worden. Het monument moet blijven zoals het is.

Er zullen ook negatieve effecten op de natuurwaarden optreden door toename van hinder, volume, visuele hinder en een toename van bezoekers en activiteiten en plaatsen. Er zullen significante negatieve effecten gaan optreden. Er zal ook een verslechtering van habitats optreden.

In artikel 2.7 lid 1 van de Wet Natuurbescherming staat dat een bestuursorgaan een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied uitsluitend vast, indien is voldaan aan artikel 2.8 van de Wet Natuurbescherming.

Er is geen passende beoordeling gemaakt. Ook ontbreekt een vormvrije mer-beoordeling. Ook heeft het monument een verslechtering van habitats en significante effecten tot gevolg door de toename van bezoekers.

Het punt ligt op de grens met Natura 2000-gebied Waddenzee. Activiteiten kunnen dan ook negatieve effecten hebben op het aangrenzende Natura 2000-gebied Waddenzee. Even verderop ligt het Natura 2000 gebied Duinen Terschelling. Er zijn verschillende beschermde vogels aanwezig zowel broedvogels als niet-broedvogels. Er wordt vlakbij gebroed in het riet, zilte grasland en duinen. De toename aan bezoekers kan negatieve effecten op (broed)vogels.

Ook grenst het punt aan Natuur Netwerk Nederland. Er is sprake van de beheertypen kwelderlandschap en open duinlandschap.

Er is sprake van verstoring als beschermde soorten vanwege de aanwezigheid van recreanten vluchten en daardoor geen gebruik kunnen maken van hun leefgebied. Tijdens de aanlegfase kan (tijdelijk) verstoring optreden wanneer vogels vluchten als gevolg van de werkzaamheden. Er kan sprake van versnippering zijn als het leefgebied van beschermde soorten vanwege doorsnijding als gevolg van de aanleg van het monument niet meer optimaal benut kan worden. Versnippering hangt samen met verstoring omdat het niet kunnen benutten van het leefgebied door soorten direct het gevolg is van verstoring van diezelfde soorten.

De aanleg van het monument op de grens van het Natura 2000-gebied leidt tot de aanwezigheid van recreanten in geschikt leefgebied van verstoringgevoelige soorten.

Ecoloog P. Zumkehr heeft in 2012 al aangegeven in zijn ecologisch rapport, ik heb de relevante pagina's als bijlagen bijgevoegd, het rapport is reeds in uw bezit als gemeente, bij het bestemmingsplan West-Terschelling uit 2012 op pagina 69:

" Van cumulatie is sprake indien er een sterke toename van het aantal bezoekers op kwetsbare locaties zal optreden als gevolg van het bestemmingsplan, met significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen als gevolg. Er zijn langs de rand van het plangebied twee locaties aan te wijzen die in dit opzicht kwetsbaar zijn, namelijk Dellewal/ de Plaat en omgeving en het gebied van het zeeliedenmonument naar de Noordsvaarder en

het Groene Strand. In het eerste geval betreft het een deel van Natura2000-gebied Waddenzee, in het tweede geval gaat het deels om Natura2000-gebied Waddenzee en deels om Natura2000-gebied Duinen Terschelling.”

En ook op p. 67 concludeert P. Zumkehr:

“ Langs de rand van Natura2000-gebied Waddenzee is in beginsel aangegeven dat een aantal afwijkingen van de gebruiksregels en wijzigingsbevoegdheden als gevolg van een toename van het aantal bezoekers kunnen leiden tot negatieve effecten. Negatieve effecten kunnen optreden op die plaatsen die direct grenzen aan het Natura2000-gebied. Het betreft de omgeving van de jachthaven (de Plaat) en de omgeving van het zeeliedenmonument (Willem Barentszkade west).”

Ook ecooloog J. Tonckens schrijft in zijn rapport Review bestemmingsplan havengebied Terschelling, 25 september 2017, ik heb het rapport als bijlage bijgevoegd, op pagina 12:

Het Groene strand grenst aan een zijde het duingebied en aan de andere zijde aan kwelder en strand. Hierdoor zijn aan de randen van het Groene strand belangrijke natuurwaarden aanwezig zoals de Rugstreeppad en de Rietzanger..

Ook schrijft ecooloog J. Tonckens op pagina 12:

Op de overgang van Groene strand naar kwelder en strand bevinden zich een rietvegetaties waarin broedvogels voorkomen. Een van de soorten die hierin voorkomt is de Rietzanger. De Rietzanger is op Terschelling kenmerkend voor ruig begroeide duinvaleien. Behoud van de populatie Rietzanger is een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000 gebied Duinen van Terschelling. Daarnaast komen voor kleine karekiet, rietgors en incidenteel baardmanneltje. Het zilte grasland ten noorden van het rietveld is daarnaast een belangrijk broedgebied voor enkele soorten weldevogels, zoals tureluur, scholekster, grutto, Kievit en graspieper (Zumkehr, 2016).

En op pagina 14 schrijft ecooloog J. Tonckens:

“Al deze verstoringbronnen kunnen invloed hebben op de broedvogels die grenzend aan het Groene Strand voorkomen en tot gevolg hebben dat de populaties van deze soorten afnemen.”

Ook schrijft J. Tonckens op pagina 15: “

De natuurwaarde van de Kom is gelegen in de waarde als rustgebied voor watervogels en fourageergebied voor wadvogels zoals bergeend, bontbekplevier, bonte strandloper, groenpootruiter, kanietstrandloper, rosse grutto, scholekster, tureluur en wulp (Bugel Hajema adviseurs, 2017). Bovendien is de Kom leefgebied voor vissen en andere fauna, en incidenteel worden er zeehonden gezien. Over het voorkomen van vis in de Kom zijn geen gegevens bekend (Bugel Hajema adviseurs, 2017).. Het voorkomen van beschermde soorten als fint, rivierprik en zeeprik kan niet worden uitgesloten zonder nader onderzoek. Het kweldertje in de hoek bij de Willem Barentszkade heeft betekenis voor zoutplanten, kwelderplanten.

Ook uit andere documenten blijken de belangrijke natuurwaarden van de omgeving van het zeeliedenmonument en dat er geen negatieve effecten door bezoekers op moeten plaatsvinden. Ik heb ook de rapporten van ecooloog P.J. Zumkehr uit 2016 als bijlagen bijgevoegd.

Het Groene Strand grenst aan het Noordsvaarder, op blz. 333 van het beheersplan Duinen Terschelling worden de soorten benoemd die op de Noordsvaarder leven en broeden: kluut, blauwe kiekendief, bontbekplevier, kleine mantelmeeuw, dwergstern, velduil en tapuit. De groenknolorchis en zeekraal komen bijvoorbeeld eveneens op de Noordsvaarder voor.

Op pag. 333 van het beheerplan wordt voorts beschreven dat de bruine kiekendief, paapje en rietzanger leven en broeden op het Groene Strand.

Steltlopers foerageren op het Groene Strand.

Het Groene Strand is tevens broedgebied voor Kieviten, grutto's, scholeksters en tureluurs.

Deze informatie blijkt uit pag. 44 van de PAS Terschelling en tevens uit pag. 96 van het

beheerplan Duinen Terschelling.

De zandhagedis komt in de omgeving voor en heeft gezien alle omstandigheden een eiafzettingsgebied op de duinhelling van het Seinpaalduin, zie pag. 5 van het Rapport van Zumkehr Ecologisch Adviesbureau van februari 2017 over de zandhagedis voor strandpaviljoen de Walvis, dit rapport is reeds in uw bezit als gemeente.

De levendbarende hagedis komt waarschijnlijk door de vergrassing ook op het Seinpaalduin voor, in de directe omgeving van het plangebied, zie pag. 4 van het rapport van Zumkehr Ecologisch Adviesbureau van februari 2017 en zie ook pag. 14 van het familiepad mei 2016.

Op pag. 15. Van het rapport van Zumkehr Ecologisch Adviesbureau voor het fietspad juli 2016 staat dat op het Groene Strand bij het te verhardend zandpad in het riet broeden, (dit is vlakbij het zeeliedenmonument):

1. Rietzanger,
2. Kleine karekiet,
3. Rietgors,
4. Baardmannetje.

Op pag. 15 van het rapport fietspad juli 2016 staat ook dat ten westen in het riet in het zilt grasland broeden (dit is ook vlakbij het zeeliedenmonument):

1. Tureluur,
2. Scholekster,
3. Grutto,
4. Kievit,
5. Graspieper.

Op pag. 15 van het fietspad rapport 2016 staat dat ook in de duinen westelijk gelegen (dit is eveneens nabij het zeelieden monument) broeden:

1. Tapuit,
2. Bergeend,
3. Graspieper,
4. Holeduif.

De soorteninformatie gaat over de soorten vlakbij het zeeliedenmonument, op enkele meters afstand op strand, riet, de kwelder en vegetatie. Op pag. 15 van het fietspad 2016 rapport staat ook dat in de zilte vegetatie ten westen van de kade en de met klinkers verharde weg, als broedvogel voorkomen:

1. Kleine karekiet,
2. Tureluur,
3. Scholekster.

Daarnaast wordt het aangrenzende strand met het vanuit het Groene Strand afstromende zoete water als foerageergebied gebruikt door onder andere kluut.

De rietzanger broedt ook in de rietbegroeiing in het zuiden van het Groene Strand. Zie ook pag. 18. Dit is in het riet vlakbij het zeeliedenmonument.

Rugstreeppadden en hun voortplantingslocaties, foerageerplaatsen, rustplaatsen en verblijfplaatsen zijn onder meer aanwezig in de omgeving, Zie hiervoor het rapport van ecoloog J. Tonckens 2017 en zie hiervoor ook pag. 15 van het fietspad 2016 rapport. Op pag. 21. Van het rapport familiepad 2016 staat dat de rugstreeppad in de vochtige delen van het Groene Strand aanwezig is.

Op pag. 14 familiepad 2016 is nogmaals aangegeven dat het Groene Strand een waardevol broedgebied is voor weidevogels, kievit, grutto, scholekster, tureluur, kraakeend, slobend, bergeend, graspieper, sprinkhaanzanger, rietzanger, kleine karekiet, waterral en grasmus. Ten westen van het Groene Strand in het duingebied wordt jaarlijks gebroed door de tapuit. En zie hiervoor ook pag. 14 van het rapport padenstelsel februari 2014 van Zumkehr Ecologisch Adviesbureau.

Er is voorts ook een hoogwaterrustplaats aanwezig.

Daarnaast komen de rotgans en eider bijvoorbeeld in de directe omgeving voor.

Op pag. 14 van het rapport aanleg van het familiepad 2016 staat dat bijvoorbeeld planten: parnassia, vleeskleurige orchis, gevlekte orchis, harlekijn en blauwe zeedistel, ter plaatse voorkomen. Verder komt de wettelijk beschermde dennenorchtis op het Seinpaalduin voor.

Pag. 14 van het rapport fietspad juli 2016 geeft weer, dat de gevlekte orchis, moeraswespenorchis, vleeskleurige orchis, parnassia, kleine keverorchis, blauwe zeedistel en groenknolorchis onder meer in de directe omgeving voorkomen.

Op pag. 14 van het rapport fietspad worden verschillende andere planten genoemd, die ook in de omgeving voorkomen.

Op pag. 13 van het paddenstelsel rapport van Zumkehr Ecologisch Adviesbureau van februari 2014 geeft aan, dat in de duinstrook tussen het Groene Strand en het Seinpaalduin een met cranberries begroeid valleitje aanwezig is, waarin groeiplaatsen voorkomen van de door de Flora en Faunawet beschermde zonnedaauw.

Ook komen er op het Seinpaalduin en omgeving vlermuizen voor, zoals te lezen valt in het rapport familiepad mei 2016 op pag. 15.

Op pag. 16 van het fietspad rapport wordt beschreven dat de per 1 januari 2017 wettelijk beschermde vlindersoorten, duinparelmoervlinder, grote parelmoervlinder en zilveren maan op het Groene Strand in de omgeving voorkomen.

Door de toename van bezoekers, geluid, betreding, verkeer is er bijvoorbeeld vermindering van oppervlakte en kwaliteit van het rietland en andere vegetatie/habitat als broedgebied en leefgebied van de rietzanger en andere soorten.

Ook zijn er andere (significante) negatieve effecten.

Negatieve effecten, waaronder significant negatieve effecten en verslechtering van habitats, van het plan op deze soorten en habitats zijn er gezien bijvoorbeeld de korte afstand, de depositie, de hinder, de cumulatie, de locatie vlakbij twee (al overbelaste) Natura 2000-gebieden, de aard van het gebied (en soorten) en de activiteiten en verkeer in de hinder.

Concluderend dient er geen ontmoetingsplaats of trekpleister van het monument te worden gemaakt en dient het punt niet veranderd te worden en dient het bij het oude te worden gelaten.

Ik behoud mij het recht voor deze zienswijze in een later stadium nog aan te vullen.

Ik verzoek u dan ook de zienswijze gegrond te verklaren en om de startnotitie masterplan havengebied te herroepen en om een proceskostenveroordeling op grond van artikel 7:15 van de Awb.

Hoogachtend,

Ida Wiegman

Bijlagen

- Review bestemmingsplan havengebied Terschelling, J. Tonckens, Tonckens Ecologie, Haren, 25 september 2017;
- De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling; een ecologische beoordeling van het plan, P. J. Zumkehr, Zumkehr ecologisch adviesbureau, Midsland-Terschelling, juli 2016;
- De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling; een ecologische beoordeling van het plan, P.J. Zumkehr, Zumkehr Ecologisch adviesbureau, Midsland-Terschelling, mei 2016;
- Het bestemmingsplan West-Terschelling in relatie tot Natura 2000 en de Flora en Faunawet. Een voortoets. P.J. Zumkehr, Zumkehr Ecologisch Adviesbureau, Midsland-Terschelling, Oktober 2011, pagina 67 en pagina 69.

Review bestemmingsplan havengebied Terschelling

J. Tonckens

Tonckens Ecologie

**Review bestemmingsplan
havengebied Terschelling**

UITVOERING:
TONCKENS ECOLOGIE
Oosterweg 127
9751 PE Haren
info@tonckens.nl
www.tonckens.nl

ONDERZOEK EN RAPPORTAGE
J. Tonckens

Naam en adres opdrachtgever:
Ida Wiegman
Willem Barentszkade 1
Terschelling

status: definitief
25 september 2017

Tonckens Ecologie is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Tonckens Ecologie; opdrachtgever vrijwaart Tonckens Ecologie voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.
© Tonckens Ecologie

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	6
2	HET BESTEMMINGSPLAN	8
2.1	Het Groene strand en de Willem Barentsz kade	8
2.2	De Kom	9
2.3	De Plaat	10
3	TOETSING	11
3.1	Het Groene strand	11
3.2	De Kom	15
4	CONCLUSIES	17
5	BRONNEN	18

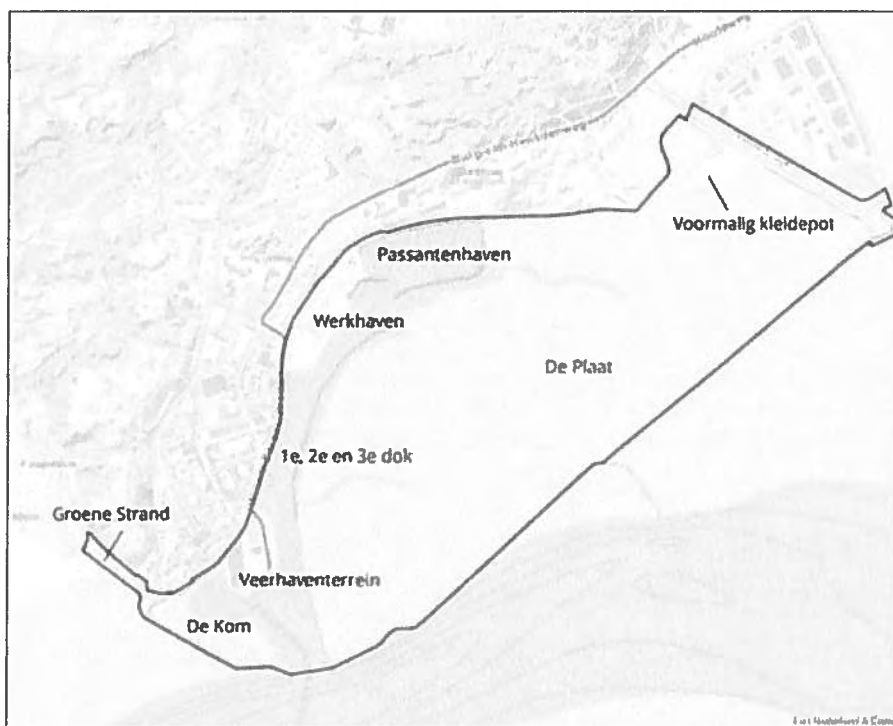
1 Inleiding

De gemeente Terschelling heeft op 8 september 2017 een bestemmingsplan voor het havengebied van Terschelling ter inzage gelegd (figuur 1). Voor een gedeelte van het plangebied waren reeds bestemmingsplannen aanwezig. Het betreft:

- Bestemmingsplan Fietspad Dellewal-Niewedijk (2001)
- Waddenzeedijk (dijkverbetering) (1997)
- Passantenhaven Dellewal (1984/1990)

Voor de overige gedeelten van het bestemmingsplan was tot op heden nog geen bestemmingsplan van kracht.

Het bestemmingsplan omvat de planologische regeling voor het havengebied (water, ligplaatsen, natuur) en omvat ook een gedeelte van de vaste wal zoals een stukje van het Groene strand en het veerhaventerrein. Het bestemmingsplan is afgesteld op de Nota van Uitgangspunten bestemmingsplan Havengebied Terschelling zoals vastgesteld op 28 februari 2017.

Figuur 1 Gebied waarop het bestemmingsplan betrekking heeft met benaming deelgebieden

Door mevrouw Ida Wiegman, woonachtig aan de Willem Barentzkafe 1 te Terschelling is gevraagd een kritische beschouwing van het bestemmingsplan op te stellen inzake het effect van het bestemmingsplan op bestaande en beschermde natuurwaarden in het plangebied en de daaraan grenzende natuurgebieden.

- Zijn er mogelijk negatieve effecten op beschermde soorten
- Zijn er mogelijke negatieve effecten op beschermde natuurgebieden
- Is het bestemmingsplan in overeenstemming met de planologische bescherming van het Nationaal Natuurwerk (NNN) en het Natura 2000 regime zoals vervat in de Wet Natuurbescherming.

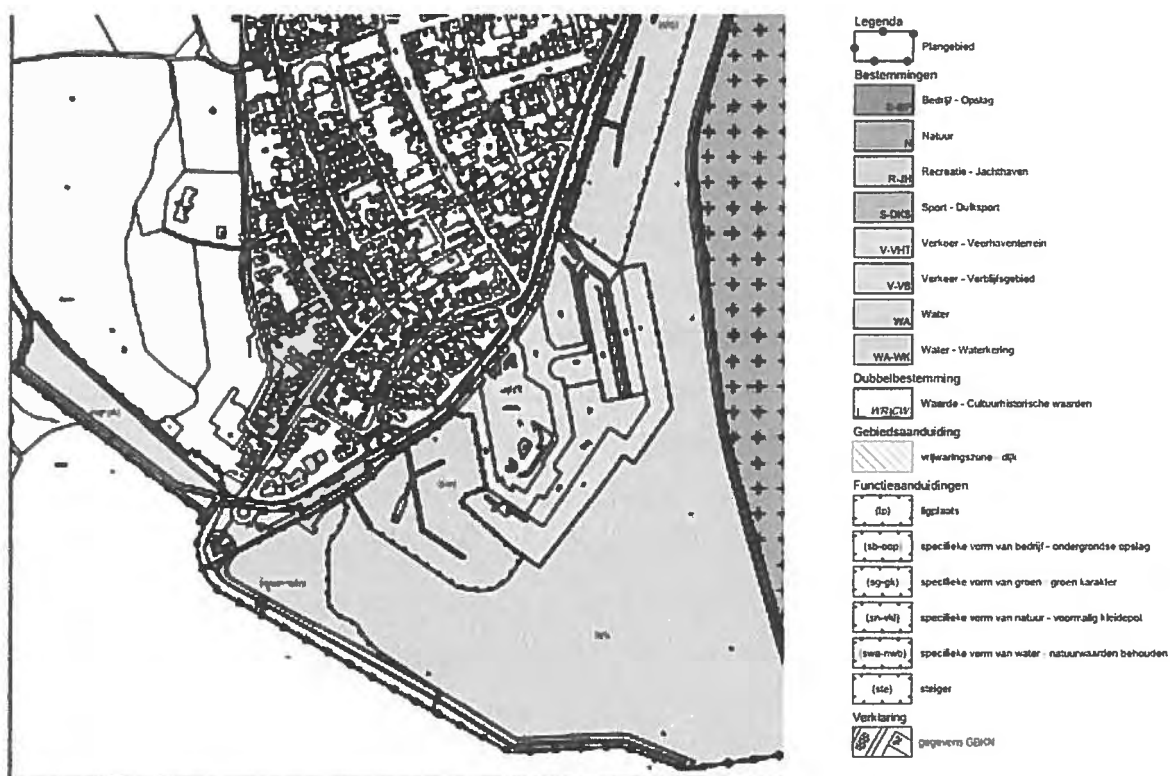
Werkwijze

Voor deze review is de volgende werkwijze toegepast:

- Bestudering van het bestemmingsplan en de achterliggende stukken
- Een veldbezoek
- Gesprek met mevrouw Wiegman
- Raadplegen van literatuur

2 Het Bestemmingsplan

Het bestemmingsplan Havengebied Terschelling omvat de planologische regeling voor het havengebied bij West Terschelling. Omdat de bezwaren van mevrouw Wiegman zich richten op het zuid-westelijk gedeelte van het bestemmingsplan is hieronder een uitsnede van de bestemmingsplankaart weergegeven.

Het beleid (Rijksbeleid, Provinciaal beleid en Gemeentelijk beleid) waarop het bestemmingsplan gebaseerd is is beschreven in het Bestemmingsplan. Door Bugel Hajema advies is een toetsing aan de Natuurwetgeving uitgevoerd (Bugel Hajema, 2017). Hierin is het plan getoetst aan de wettelijke kaders ten aanzien van soortenbescherming en gebiedsbescherming en het provinciaal natuurbeleid.

2.1 Het Groene strand en de Willem Barentsz kade

Het Groene strand en de Willem Barentszkade worden bestemd als Verkeer- Verkeersverblijfsgebied met als functieaanduiding: specifieke vorm van groen – groen karakter.

8.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Verkeer - Verblifgebied' aangewezen gronden zijn bestemd voor: a. wegen; b. fiets- en/of voetpaden; c. waterkering; d. dammen en/of duikers; e. sloten, bermen en beplanting; f. parkeerterreinen en -voorzieningen; g. (ondergrondse) nutsvoorzieningen alsmede voorzieningen voor afvalinzameling; h. aanleginrichtingen, havendammen en kademuuren, voor zover bestaand; i. extensief dagrecreatief medegebruik, en tevens voor: j. de instandhouding van het overwegend groene karakter van de gronden ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van groen – groen karakter".

8.2 Bouwregels

a. Voor het bouwen van bouwwerken voor de in lid 8.1 genoemde functies gelden de volgende bouwregels: 1. gebouwen en overkappingen zijn niet toegestaan, met uitzondering van de bouwwerken die zijn genoemd in lid 8.2 sub b; 2. aanleginrichtingen, havendammen en kademuren zullen uitsluitend op de bestaande locatie tot de bestaande bouwhoogte worden gebouwd; 3. lichtmasten zijn uitsluitend toegestaan voor zover bestaand; 4. de bouwhoogte van vlaggen- en lichtmasten zal ten hoogste 10 m bedragen; 5. de bouwhoogte van andere dan in lid 8.2 onder 2 en 3 genoemde bouwwerken, zal ten hoogste 2 m bedragen.

8.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning van het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:

1. het aanbrengen van oppervlakteverhardingen, en/of het verharden en/of verbreden van bestaande wegen en bestaande paden ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van groen – groen karakter".

b. Het in sub a vervatte verbod is niet van toepassing op: 1. werken en werkzaamheden die het normale onderhoud en/of het normaal gebruik betreffen; 2. al in uitvoering waren op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan.

c. De in sub a genoemde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend indien met het bevoegd gezag van het Natuurnetwerk Nederland afspraken zijn gemaakt over mogelijke compensatie van de te verharden gronden ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van groen – groen karakter".

2.2 De Kom

De Kom wordt bestemd als Water. Hierbinnen is de functieaanduidingen specifieke vorm van water – natuurwaarden behouden toegekend aan het westelijk gedeelte van de kom en de functieaanduiding steiger voor het gebied met de steigers.

Artikel 9 Water

9.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Water' aangewezen gronden zijn bestemd voor: a. water; b. scheepvaartverkeer; c. het innemen van een ligplaats door schepen, waaronder de Terschellinger beroepsvaart; d. de bestaande aanlandinrichting voor de veerdienst grootschalig personenvervoer; e. voorzieningen voor afvalinzameling; f. extensieve recreatie; g. waterhuishouding, waaronder begrepen waterkering; h. aanleginrichtingen, havendammen en kademuren, voor zover bestaand, en tevens voor: i. het behoud van de bestaande natuurwaarden, op de gronden ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van water – natuurwaarden behouden"; j. een aanlandinrichting voor de veerdienst grootschalig personenvervoer in geval van een calamiteit.

9.2 Bouwregels

Voor het bouwen van bouwwerken voor de in lid 9.1 genoemde functies gelden de volgende bouwregels: a. gebouwen en overkappingen zijn niet toegestaan; b. aanleginrichtingen, havendammen en kademuren zullen uitsluitend op de bestaande locatie tot de bestaande bouwhoogte worden gebouwd; c. de bouwhoogte van andere dan onder lid 9.2 onder a en b genoemde bouwwerken, zal ten hoogste 10 m bedragen.

9.3 Afwijken van de bouwregels

a. Het bevoegd gezag kan met een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 9.2 onder b en toestaan dat aanleginrichtingen in de vorm van drijvende steigers op een andere locatie met een andere bouwhoogte worden gebouwd, met dien verstande dat: 1. de afwijkingsbevoegdheid uitsluitend van toepassing is op aanleginrichtingen in de vorm van drijvende steigers op gronden ter plaatse van de aanduiding "steiger";

554.00.00.07.00 - Bestemmingsplan Havengebied Terschelling - 24-8-2017 19

2. de bouwhoogte van aanleginrichtingen in de vorm van drijvende steigers ten hoogste 5 m mag bedragen.

b. Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 9.3. onder a kan slechts worden verleend indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan: het straat- en bebouwingsbeeld de landschappelijke en natuurlijke waarden; de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden; brandveiligheid; milieusituatie; verkeerssituatie.

9.4 Afwijken van de gebruiksregels

a. Het bevoegd gezag kan met een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 9.1 onder h en toestaan dat aanleginrichtingen in de vorm van drijvende steigers op een andere locatie worden gerealiseerd, met dien verstande dat: 1. de afwijkingsbevoegdheid uitsluitend van toepassing is op aanleginrichtingen in de vorm van drijvende steigers op gronden ter plaatse van de aanduiding "steiger".

b. Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 9.4. onder a kan slechts worden verleend indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan: het straat- en bebouwingsbeeld de landschappelijke en natuurlijke waarden; de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden; brandveiligheid; milieusituatie; verkeerssituatie.

2.3 De Plaat

De Plaat wordt bestemd met een dubbelbestemming: Natuur en Waarde- cultuurhistorische waarde

Algemeen: Gronden met de bestemming 'Natuur' zijn bestemd voor het behoud en het herstel van de natuurlijke waarden. De natuurlijke waarden staan kort beschreven in het Aanwijzingsbesluit Waddenzee (Natura 2000-gebied). De Plaat onder West-Terschelling (ook bekend als Oostelijk Ras) is een door een dam omgeven wadplaat die via de haven van West-Terschelling in open verbinding staat met de Waddenzee. De Plaat vormt een integraal onderdeel van het wadden-ecosysteem en fungeert als voedselgebied en rustplaats voor diverse wadvogels, zoals behoorlijke aantallen scholeksters en rosse grutto's. Inbegrepen is de organische natuurontwikkeling ten gevolge van eb-, vloed en stormvloed en de daarmee samenhangende ontwikkeling van flora en fauna.

Artikel 4 Natuur

Art 4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Natuur' aangewezen gronden zijn bestemd voor: a. het behoud en het herstel van de natuurwaarden zoals beschreven in de bijlage 2 bij deze regels; b. waterkering, waterberging en havendammen, voor zover bestaand, en tevens voor: c. de organische natuurontwikkeling van het voormalig kleidepot zoals beschreven in de bijlage 2 bij deze regels, uitsluitend op de gronden ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van natuur – voormalig kleidepot",

met daaraan ondergeschikt: d. waterhuishoudkundige doeleinden, waaronder waterberging; e. extensief dagrecreatief medegebruik en educatief medegebruik.

Art. 4.2 Bouwregels

Voor het bouwen van bouwwerken voor de in lid 4.1 genoemde functies gelden de volgende bouwregels: a. gebouwen en overkappingen zijn niet toegestaan; b. havendammen zullen uitsluitend op de bestaande locatie tot de bestaande bouwhoogte worden gebouwd; c. de hoogte van andere dan onder lid 4.2 onder a en b genoemde bouwwerken, zal ten hoogste 2 m bedragen.

Artikel 11 Waarde – cultuurhistorische waarde.

In geval van strijdigheid met de bestemming Natuur gaan de regels van dit artikel vóór de regels die ingevolge andere artikelen op de desbetreffende gronden van toepassing zijn. Deze regels hebben betrekking op grondwerkzaamheden en bouwwerken welke niet zonder omgevingsvergunning waaraan een cultuurhistorisch onderzoek ten grondslag ligt, mogen worden uitgevoerd.

3 Toetsing

3.1 Het Groene strand

beschrijving

Het groene strand ligt aan de westkant van het dorp tussen het duingebied en de kwelders en het strand. Het groene strand wordt doorsneden door twee paden. Aan de oostzijde loopt het fietspad en de ontsluiting naar het paviljoen de Walvis. Aan de westzijde loopt een klinkerweg richting een strandopgang.

Het groene strand wordt regelmatig machinaal gemaaid en betreden zodat er een korte vegetatie is ontstaan met tredbestendige grassen en kruiden. Zonder beheer of een op natuuwaarden gericht beheer zou zich hier echter als snel weer een schrale grazige vegetatie ontwikkelen die kenmerkend is voor duingebieden. Als gevolg van de afstroming van zoet water vanaf het Groene Strand is op de Noordsvaarder aangrenzende aan de stenen kade en de met klinkers verharde weg een zoutminnende vegetatie ontstaan die deels wordt gedomineerd door riet. Plaatselijk zijn waardevolle groeiplaatsen aanwezig van Engels lepelblad. Tussen de dijkstenen van de kade komen voor Zeekool, Zeealsem (Rode lijst kwetsbaar) en incidenteel Strandbiet .

De naar het westen gerichte helling van het Seinpaalduin is deels ingeplant met Oostenrijkse den en zeeden. Daarnaast zijn er op grote schaal aanplanten aanwezig van gaspeldoorn. Behoudens een enkele groeiplaats van kleine keverorchis (Rode lijstsoort) komen er geen bijzondere natuurwaarden voor (Zumkehr, 2016). Bovendien is Dennenorchis bekend van het Seinpaalduin.

Figuur 2 Overzicht Groene strand, ingeklemd tussen droge duinen en kwelder en strand

Het betreffende deel van het Groene strand valt niet binnen de begrenzing van het Natura 2000 netwerk. Wel grenst het direct aan aangewezen gebieden. De noordwestzijde grenst direct aan het Natura 2000 gebied Duinen Terschelling en de westzijde aan het Natura 2000 gebied Waddenzee. Het maakt wel onderdeel uit van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN, voorheen ecologische hoofdstructuur genoemd) van Fryslan. Het Natuurbeheerplan van de provincie Fryslan geeft voor het groene strand beheertype N08.02 (open duin) aan . De aangrenzende duinen zijn eveneens onderdeel van het Nationaal Natuurwerk (beheertypen N08.04 Duinheide en

N15.01 Duinbos). Naar de zeezijde grenst het Groene strand direct aan beheertype N01.02 Duin- en kwelderlandschap.

Het Groene strand grenst aan een zijde het duingebied en aan de andere zijde aan kwelder en strand. Hierdoor zijn aan de randen van het Groene strand belangrijke natuurwaarden aanwezig zoals de Rugstreeppad en de Rietzanger. Op het Groene strand is een populatie van de Rugstreeppad *Bufo calamita* aanwezig. In het voorjaar zijn grote aantallen rugstreeppadden aanwezig die de moeraszone gebruiken om te paren en eieren af te zetten (figuur 3). Hun aanwezigheid laten ze krachtig merken door de roep. Dit ritueel is door mevrouw Wiegman ter plaatse op video vastgelegd.

De Rugstreeppad is een soort die voor een duurzaam verblijf in een gebied verschillende typen verblijfplaatsen nodig heeft. Ten eerste een plek om eieren af te zetten, de voortplantingsplaatsen. Dit zijn ondiepe wateren, vaak van tijdelijke aard. De moerassige zone tussen groene strand en kwelder is hier bij uitstek geschikt voor. In het voorjaar zijn grote aantallen rugstreeppadden aanwezig die de moeraszone gebruiken om te paren en eieren af te zetten. Hun aanwezigheid laten ze krachtig merken door de roep. Dit ritueel is door mevrouw Wiegman ter plaatse op video vastgelegd.

Ten tweede heeft de rugstreeppad een zomerbiotoop nodig. Dit is het deel van het leefgebied waar de dieren buiten de voortplantingstijd verblijven. In deze periode van het jaar zijn de dieren minder zichtbaar omdat ze zich overdag verstoppen in holletjes in de grond. Het Groene strand dat grenst aan de voortplantingslocatie maakt ongetwijfeld deel uit van het zomerbiotoop. Tot slot heeft de rugstreeppad een winterbiotoop nodig. Deze verblijfplaatsen bevinden zich op hoogwatervrije terreinen. Als verblijfplaatsen kunnen bestaande ruimtes benut worden, zoals muizenholletjes. Vaak graven rugstreeppadden zich zelf in vergraafbare bodem. Het droge duingebied maakt daarom hoogst waarschijnlijk onderdeel uit van het winterbiotoop. Ook kunnen ze schuilen onder elementen zoals tegels, pellets, of andere opgeslagen materialen. Het is dus ook mogelijk dat rugstreeppadden overwinteren in de nabijheid van huizen, loodsen, in tuinen of op bedrijfsterreinen. Van jaar tot jaar kunnen de verblijfplaatsen binnen het leefgebied wisselen.

Op de overgang van Groene strand naar kwelder en strand bevinden zich een rietvegetaties waarin broedvogels voorkomen. Een van de soorten die hierin voorkomt is de Rietzanger. De Rietzanger is op Terschelling kenmerkend voor ruig begroeide duinvalleien. Behoud van de populatie Rietzanger is een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000 gebied Duinen van Terschelling. Daarnaast komen voor kleine karekiet, rietgors en incidenteel baardmannetje. Het zilte grasland ten noorden van het rietveld is daarnaast een belangrijk broedgebied voor enkele soorten weidevogels, zoals tureluur, scholekster, grutto, Kievit en graspieper (Zumkehr, 2016).

Het Seinpaalduin is arm aan broedvogels. Mede doordat het duingebied intensief wordt betreden mijden veel broedvogelsoorten het duingebied. Alleen soorten komen voor die gewend zijn aan menselijke aanwezigheid en soorten die niet kwetsbaar zijn. In het open duingebied komt alleen lokaal de graspieper als broedvogel voor. In de struwelen kunnen daarnaast worden aangetroffen koekoek, fitis, kneu, grasmus, braamsluiper, merel, winterkoning en heggenmus. De naaldbossen zijn een broedgebied voor vink, zwartkop, groenling, houtduif, ekster, zwarte kraai, koolmees en pimpelmees (Zumkehr, 2016). Op het Seinpaalduinen worden regelmatig waarnemingen van soorten vlermuizen gedaan. Tijdens een recent onderzoek met de bat-detector werden diverse waarnemingen gedaan van de laatvlieger. Daarnaast zijn waarnemingen bekend van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. In recente jaren zijn ook enkele waarnemingen bekend geworden van de gewone grootoorvleermuis, de tweekleurige vlermuis en de watervleermuis. De Kom en het Groene strand worden door vlermuizen gebruikt als foerageergebied en vliegroute.

Figuur 3 Beschermde soorten Groene strand

Als uitloper van de duinboog van Terschelling komen op of aangrenzend aan het Groene strand nog meer kenmerkende soorten voor zoals de Levendbarende hagedis, Zandhagedis en planten als Blauwe zeedistel. Van het Seinpaalduin is bekend dat de Zandhagedis daar voorkomt en dat deze in de omgeving kan uitzwermen, en daarbij op het groene strand kan worden aangetroffen (medeling P. Zumkehr). Ook deze soort is strikt beschermd onder de Wet Natuurbescherming.

Effecten

De bestemming Verkeer-verkeersverblijfsgebied voor het Groene strand strookt niet met de doelstelling van het provinciaal Natuurbeheerplan, namelijk Open duin. De bestemming Verkeer-Verblijfsgebied maakt het bijvoorbeeld mogelijk het Groene strand in te richten als onverharde of halfverharde parkeerplaats of het te gebruiken als festivalterrein. De randvoorwaarde ‘behoud van groen karakter’ is geen garantie voor behoud van natuurwaarden. Hierdoor kan rechtsstreeks schade optreden aan beschermde flora en fauna zoals de Rugstreepad die het Groene strand gebruikt als leefgebied. De Rugstreepad is beschermd op grond van de Wet Natuurbescherming en indien kans bestaat op schade aan het leefgebied of op individuen dieren dient een uitgebreide toets te worden uitgevoerd, voorafgaand aan een ontheffingsaanvraag bij de provincie Fryslan.

Door het Groene strand de bestemming Verkeer-verkeersverblijfsgebied te geven wordt de natuurdoelstelling, in het bijzonder het ontwikkelen van een open duinlandschap onmogelijk gemaakt. Bovendien wordt de samenhang in het NNN (Nationaal Natuurnetwerk) bedreigd. Door de bestemming tot verkeersverblijfsgebied wordt de zonering van droog duin met duinheide en duinbos, via lager gelegen open duin naar strand en kwelder verstoord.

Effecten op de Rugstreepad

Rugstreepadden zijn wettelijk beschermd. De rugstreepad is een beschermde inheemse diersoort op grond van bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De soort wordt ook benoemd in Bijlage II van de Conventie van Bern. De rugstreepad geniet in de Wet

Natuurbescherming een stricte bescherming. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soort geldt de uitgebreide toets. De rugstreepad staat als gevoelig vermeld op de Rode Lijst van Amfibieën (2007).

De aanwijzing tot Verkeersverblijfsgebied en de mogelijkheid die het bestemmingsplan biedt om verharding uit te breiden zijn een bedreiging voor de populatie rugstreepaden op het Groene strand. Het Groene strand ligt centraal in het leefgebied van deze populatie bij West-Terschelling. Om van winterbiotoop (droog duin, of dorp) naar de voortplantingswateren op het strand te komen dienen ze het Groene strand over te steken. Bovendien fungeert het Groene strand zelf waarschijnlijk als verblijfsgebied in de zomer. Een functie al Verkeersgebied doet schade aan de kwaliteit als leefgebied voor rugstreepaden door de toename van verkeersintensiteit. Hierdoor zal het aantal slachtoffers dat wordt overreden toenemen. Bovendien wordt het Groene strand minder geschikt als zomerverblijfplaats als gevolg van bodemverdichting, toename van verharding e.d.

Effecten op broedvogels, waaronder Rietzanger

Aanwijzing van het Groene strand tot Verkeersverblijfsgebied betekent een bedreiging voor de broedvogels die voorkomen in de aangrenzende moerassige zone. Door de toenemende verkeersintensiteit en andere vormen van gebruik zal de verstoring op het de aangrenzende Natura 2000 gebieden toenemen. De bestemming Verkeersverblijfsgebied zal leiden tot een toename van geluid, menselijke aanwezigheid, verkeersbewegingen en uitlaatgassen. Al deze verstoringbronnen kunnen invloed hebben op de broedvogels die grenzend aan het Groene strand voorkomen en tot gevolg hebben dat de populaties van deze soorten afnemen.

Overige soorten

Soorten zoals beschermde (broed)vogels bijvoorbeeld de rietzanger bontbekplevier, kievit, tureluur en de tapuit, beschermde planten zoals de blauwe zeedistel, de levendbarende hagedis en de zandhagedis kunnen het gebied niet meer als leefgebied en als migratiegebied gebruiken.

Stikstofbelasting

Op dit moment is de schor in dit Groene Strand gebied volgens Aeries al overbelast en ook de grijze duinen zijn bijvoorbeeld op die plek overbelast. Het bestemmen van het groene strand tot Verkeersgebied kan een toename betekenen van de stikstofbelasting op voor stikstof gevoelige vegetaties zoals het aangrenzende grijze duin (Seinpaalduin) als op de begroeiing van aangrenzende delen van het Groene strand en de Noordsvaarder. Ook de effecten van stikstof van de (extra) steigers en boten in De Kom zullen moeten worden onderzocht en berekend.

Conclusies

De aanwijzing tot Verkeersverblijfsgebied van het Groene strand is om meerdere redenen strijdig met bestaande wet- en regelgeving. In afwijking van de toetsing door Bugel Hajema adviseurs kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. De aanwijzing is in strijd met de doelstelling van het Nationaal Natuurwerk en maakt realisatie van het doeltype dat in het natuurbeheerplan van de provincie Fryslan is vermeld onmogelijk.
2. De aanwijzing heeft naar alle waarschijnlijkheid een negatief effect op de ter plaatse aanwezige populatie van de Rugstreepad en leidt bijna zeker tot een overtreding van de Wet Natuurbescherming
3. De aanwijzing heeft naar alle waarschijnlijkheid een negatief effect op instandhoudingsdoelstellingen van direct de aangrenzende Natura 2000 gebieden zoals de Rietzanger.
4. De aanwijzing als verkeersverblijfsgebied kan een toename van de stikstofdepositie op de aangrenzende kwelder- en duinvegetaties hebben. Deze habitats zijn in de huidige situatie al overbelast. Terschelling biedt geen of slechts geringe ontwikkelruimte voor een toename van de stikstofdepositie.

3.2 De Kom

Met de Kom wordt het gedeelte bedoeld tussen het veerhaventerrein en de strekdam. In de kom liggen enkel steigers bedoeld voor bijvoorbeeld een sleepboot en de aanlegplaats van de reddingboot. De kom bestaat net als de Plaat uit een ondiepe zandplaat die bij laagwater kan droogvallen en bij hoog water onderstroomt. De kom maakt onderdeel uit van de Waddenzee. In de hoek met de Willem Barentszkade bevindt zich een klein kweldertje met zoutplanten. De strekdam is van hoge ouderdom en is voor een belangrijk deel opgebouwd uit granieten veldkeien. De strekdam heeft een bijzondere natuurwaarde omdat daar bijzondere korstmossen voorkomen. Op het graniet waaruit de dam is opgebouwd komen een drietal soorten korstmossen voor die elders in Nederland niet voorkomen.

De natuurwaarde van de Kom is gelegen in de waarde als rustgebied voor watervogels en fourageergebied voor wadvogels zoals bergeend, bontbekplevier, bonte strandloper, groenpootruiter, kanietstrandloper, rosse grutto, scholekster, tureluur en wulp (Bugel Hajema adviseurs, 2017). Bovendien is de Kom leefgebied voor vissen en andere fauna, en incidenteel worden er zeehonden gezien. Over het voorkomen van vis in de Kom zijn geen gegevens bekend (Bugel Hajema adviseurs, 2017).. Het voorkomen van beschermde soorten als fint, rivierprik en zeeprik kan niet worden uitgesloten zonder nader onderzoek. Het kweldertje in de hoek bij de Willem Barentszkade heeft betekenis voor zoutplanten, kwelderplanten.

Figuur 4 Overzicht van de Kom bij binnenkomst van de veerboot. Links de strekdam

De Kom valt niet binnen de begrenzing van het Natura 2000 gebied Waddenzee maar maakt wel integraal onderdeel uit van het Waddenzee systeem doordat het er een geheel mee vormt en er uitwisseling van soorten optreedt. Voor de Kom was nog niet eerder een bestemmingsplan van kracht. De Kom valt niet onder het huidige bestemmingsplan West-Terschelling 2012 en ook niet onder het bestemming West-Terschelling uit 1986 van daarvoor.

De PKB Waddenzee en ook het Barro stellen dat er geen zeewaartse uitbreiding van havens mag plaatsvinden in de Waddenzee en staan ook geen zeewaartse uitbreiding van havens direct grenzend aan de Wadden toe (art 2.5.6 externe werking) . Het bestemmen van de Kom als 'Water' en het mogelijk maken van gebruik voor havenactiviteiten en uitbreiding van steigers in de Kom kan als een uitbreiding van de haven worden gezien.

Figuur 5 Het kweldertje in de Kom grenzend aan de Willem Barentszkade met op de achtergrond de strekdam met korstmossen en de droogvallende plaat

Conclusie

De aanwijzing van de Kom als bestemming Water strookt niet de Derde Nota Waddenzee, nog met de Barro. Aangezien de Kom nooit onder een bestemmingsplan is aangeduid, viel de Kom automatisch onder de werking van de Derde nota waddenzee en de Barro. Bovendien geldt op grond van artikel 2.5.6 van het Barro dat activiteiten in de Kom onder de externe werking vallen. Ook al is de Kom niet is begrensd in de Derde Nota Waddenzee, de Kom staat in direct contact met de Waddenzee en maakt daardoor integraal onderdeel uit van de Waddenzee via de externe werking. In die zin heft de Kom dezelfde waarde als de Plaat, die in het bestemmingsplan wel met bestemming Natuur is opgenomen.

De bestemming Water maakt het mogelijk de Kom in te richten als havengebied, met de daarbij behorende baggerwerkzaamheden, vaarbewegingen, ligplaatsen e.d en is daarmee in stijl met het beschermingsregime voor de Waddenzee, zoals aangeduid in de Derde Nota Waddenzee en de Barro. Het bestemmen van de Kom als Water betekent in feite een uitbreiding van de havenkom tot aan de strekdam. De specifieke natuurwaarden die in de Kom aanwezig zijn en kenmerkend zijn voor het getijdengebied, met uitzondering van een klein gedeelte in de uiterste noord-westhoek, zijn daardoor niet meer beschermd.

Bovendien is havenuitbreiding in bijlage c onder 4 van het Besluit Milieueffectrapportage en in bijlage d onder 4 van het besluit mer genoemd als mer plichtig. Dit betekent dat voor het bestemmingsplan in ieder een milieueffectrapportage had moeten worden uitgevoerd.

4 Conclusies

Het bestemmingsplan is op verschillende punten strijdig met bestaande regelgeving en wetgeving.

Hieronder worden de conclusie kort samengevat:

In afwijking van de toetsing door Bugel Hajema adviseurs kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. De aanwijzing van het Groene strand is in strijd met de doelstelling van het Nationaal Natuurwerk en maakt realisatie van het doeltype dat in het Natuurbeheerplan van de provincie Fryslan is vermeld onmogelijk.
2. De aanwijzing heeft naar alle waarschijnlijkheid een negatief effect op de ter plaatse aanwezige populatie van de Rugstreeppad en leidt bijna zeker tot een overtreding van de Wet Natuurbescherming
3. De aanwijzing heeft naar alle waarschijnlijkheid een negatief effect op instandhoudingsdoelstellingen van direct de aangrenzende Natura 2000 gebieden zoals de Rietzanger.
4. De aanwijzing van het Groene strand als verkeersverblijfsgebieden uitbreiding van havenactiviteiten kan een toename van de stikstofdepositie op de aangrenzende kwelder- en duinvegetaties hebben. Deze habitats zijn in de huidige situatie al overbelast.
5. Het natuurwaardenonderzoek dat ten grondslag ligt aan het bestemmingsplan is op meerder punten onvolledig (rugstreeppad, rietzanger), of onvolledig onderzoek (aanwezigheid van beschermde vissoorten).
6. De aanwijzing van de Kom als bestemming Water strookt niet de Derde Nota Waddenzee, nog met de Barro en houdt een bedreiging in voor de natuurwaarden die zijn gekoppeld aan de droogvallende plaat, de kwelder en de zeldzame mossen- en korstmossen begroeiing op de strekdam.
7. De Kom en het Groene strand zouden gezien het bovenstaande de bestemming Natuur moeten krijgen in het bestemmingsplan.
8. Voor uitbreiding van havenactiviteiten is het maken van een milieueffectrapportage verplicht, volgens het Besluit Milieueffectrapportage.

5 Bronnen

Bugel Hajema adviseurs, 2017. Advies Natuurwaarden BP Havengebied West-Terschelling. Bugel Hajema Adviseurs. Assen.

Gemeente Terschelling. Bestemmingsplan Havengebied Terschelling. Ontwerp. 24 augustus 2017

Ministerie van VROM in samenwerking met de ministeries van LNV, VenW en EZ. 2007. Ontwikkeling van de wadden voor natuur en mens. Deel 4 van de planologische kernbeslissing Derde Nota Waddenzee, tekst na parlementaire instemming

Ministerie van Infrastructuur en Milieu. 2016. Natura 2000 beheerplan Waddenzee. Periode 2016-2022. Ministerie van I&M. Den Haag

Provincie Fryslân, 2017. Natuurbeheerplan Fryslân. Leeuwarden. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Fryslân Op 9 mei 2017

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Rugstreeppad Bufo calamita. RVO. Den Haag.

Sparrius, L, B. Ode & R. Beringen, 2014. Basisrapport Rode lijst Vaatplanten 2012 volgens Nederlandse en IUCN criteria. FLORON Rapport 57. FLORON, Nijmegen

Zumkehr, 2016. De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling; een ecologische beoordeling van het plan. ZUMKEHR ECOLOGISCH ADVIESBUREAU Midland – Terschelling Juli 2016

**De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling; een
ecologische beoordeling van het plan.**

P.J.Zumkehr.

ZUMKEHR ECOLOGISCH ADVIESBUREAU
Midland – Terschelling
Juli 2016

Colofon.

Zumkehr, P.J., 2016. De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling; een ecologische beoordeling van het plan.
Zumkehr Ecologisch Adviesbureau, Midland-Terschelling, Juli 2016.

Opdrachtgever.

Staatsbosbeheer Terschelling.

Uitvoerder.

Zumkehr Ecologisch Adviesbureau.
P.J.Zumkehr, Oude Terpweg 3
8891 GE Terschelling-Midland
tel. 0562-449196
mob. 06.50.816.092
e-mail: admin@pzumkehr.nl

© Zumkehr Ecologisch Adviesbureau
Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling; een ecologische beoordeling van het plan.

1. Inleiding.

Staatsbosbeheer Terschelling is al enige tijd bezig met het ontwikkelen van een familiepad over het Seinpaalduin bij West-Terschelling. Het betreft hier een verhard pad dat zodanig over het 32 meter hoge Seinpaalduin wordt gelegd dat het begaanbaar is voor mindervalide gebruikers. Ten westen van het Seinpaalduin sluit het familiepad aan op het bestaande, met schelp verharde, fietspad. Staatsbosbeheer heeft echter het plan opgesteld de verschillende gebruikers van het fietspad hier te willen scheiden, zodanig dat de mindervalide gebruikers geen last ondervinden van het fietsverkeer. Deze scheiding van verkeersstromen is mogelijk door het bestaande fietspad vanaf paviljoen de Walvis noordwaarts te bestemmen als wandelpad en pad voor mindervaliden. De met klinkers verharde toegangsweg naar de Noordsvaarder, parallel aan de stenen kade ten westen van de Walvis, kan dan de bestemming fietspad krijgen. Het huidige zandpad dat vanaf de toegang tot de Noordsvaarder oost- en noordwaarts loopt krijgt een nieuwe aansluiting op het bestaande fietspad zodanig dat het fietspad en het wandelpad elkaar niet meer raken. Het betreffende zandpad dient dan echter ingericht te worden als fietspad en verhard te worden.

Het duingebied van Terschelling maakt grotendeels deel uit van meerdere Natura2000-gebieden die beschermd zijn door de Natuurbeschermingswet1998. De uitvoering van het plan kan effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura2000-gebieden. Het is daarom wettelijk verplicht de effecten in kaart te brengen. Ook spelen de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur een rol. Staatsbosbeheer Terschelling heeft aan *Zumkehr Ecologisch Adviesbureau te Midsland – Terschelling* – de opdracht gegeven de effecten in kaart te brengen en een rapport op te stellen. Dit rapport kan gelden als een *voortoets* volgens het overwegingskader van Natura2000.

2. Het plangebied en het plan.

Het plangebied betreft het gebied ten westen van het Seinpaalduin en het uiterste zuiden van het Groene Strand. Vanaf het zeeliedenmonument aan het einde van de Willem Barentszkade noordwaarts loopt zowel een met schelp verhard fietspad als een met klinkers verhard werkp pad, dat tevens de toegangsweg is naar het strand van de Noordsvaarder. Het tussen beide paden gelegen terreindeel is in het verleden opgehoogd en wordt beheerd als gazon. Aangrenzend aan dit terreindeel is ook strandpaviljoen de Walvis aanwezig. Het fietspad loopt langs de Walvis verder noordwaarts, en flankiert het Groene Strand aan de oostzijde. De met klinkers verharde weg eindigt bij de toegang tot het strand van de Noordsvaarder. Hier vindt de weg echter aansluiting op een gedeeltelijk verhard zandpad, dat langs de zuidpunt van het Groene Strand oostwaarts en daarna noordwaarts loopt, en na ongeveer 150 meter het fietspad kruist. Dit pad fungeert mede als ontsluitingsweg voor het gebied met volkstuintjes ten oosten van het Groene Strand. Behalve door wandelaars wordt het zandpad onregelmatig en in lage aantallen door gemotoriseerd verkeer gebruikt. Het pad is in het verleden verhard met schelp en puin. Door gebrek aan onderhoud is deze verharding deels met het onderliggende zand vermengd geraakt en ten dele verdwenen.

Het plan betreft de verharding van het pad op het bestaande tracé, zodanig dat het als fietspad gebruikt kan worden. Aan de westzijde sluit het pad aan op de met klinkers verharde weg, aan de noordoostzijde op het bestaande fietspad. Als gevolg daarvan ontstaat een doorgaand fietspad. Het bestaande fietspad wordt bij de aansluiting van het nieuwe tracé op het bestaande fietspad over een korte lengte onderbroken. Vanaf dit punt zuidwaarts wordt het huidige fietspad aangesloten op het over het Seinpaalduin aan te leggen familiepad (wandelpad voor mindervaliden); de gebruiksfunctie ervan verandert van fietspad in wandelpad. Als zodanig ontstaan twee gescheiden routes voor fietsers en wandelaars.

Het te verhardende zandpad loopt langs de rand van het zuidelijke deel van het Groene Strand, een waardevol natuurgebied, dat ter plaatse echter bestaat uit dicht rietland. Het pad ligt op een lager niveau dan het huidige fietspad. Tussen fietspad en zandpad ligt een smalle duinstrook met een begroeiing van "grijze duinen".

3. Informatiebronnen.

Voor het opstellen van dit rapport is gebruik gemaakt van beschikbare informatie met betrekking tot het voorkomen van beschermde natuurwaarden op Terschelling. Alleen gegevens van na 2000 zijn benut. Oudere gegevens worden als niet relevant beschouwd.

Wat betreft de vegetatiekundige gegevens is gebruik gemaakt van de vegetatiekartering van de Ecologen Groep te Groningen uit 2012 (*Ecologen Groep*, 2013). Voor het in kaart brengen van de habitattypen in de nabijheid van het plangebied is gebruik gemaakt van de habitattypenkaart van de Dienst Landelijk Gebied als onderdeel van het Beheerplan voor de Natura2000-gebieden van Terschelling (*DLG*, 2015). Vogelkundige gegevens zijn afkomstig van de in opdracht van Staatsbosbeheer uitgevoerde broedvogelinventarisatie (*SOVON*, 2012). Gebruik is ook gemaakt van de veldgegevens die zijn verzameld ten behoeve van de ecologische toetsing van de aanleg van het eerste deel van het pad, dat in 2014 al is aangelegd (*Zumkehr*, 2014), en van de ecologische toetsing van het tweede deel van het familiepad in 2016 (*Zumkehr*, 2016).

Het plangebied en de omgeving is in mei 2016 op de aanwezigheid van beschermde natuurwaarden geïnventariseerd.

4. Wettelijk kader.

4.1. De Natuurbeschermingswetgeving in Nederland.

In dit hoofdstuk is de relevante ecologische wet- en regelgeving kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (§4.1.1) en soortbescherming (§4.1.2).

4.1.1. Gebiedsbescherming

Bij gebiedsbescherming worden gebieden met bijzondere natuurwaarden wettelijk beschermd. Het gaat daarbij om de Natura2000 gebieden (Speciale beschermingszones; SBZ's), natuurreservaten in het kader van de Natuurbeschermingswet, de Ecologische Hoofdstructuur en de Planologische Kernbeslissing Waddenzee III.

Natuurbeschermingswet

In de in oktober 2005 in werking getreden nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 is de gebiedsbescherming geregeld van Natura2000 gebieden en van Beschermd Natuurmonumenten. Deze gebieden omvatten de SBZ's, de Natuurmonumenten in het bezit van het rijk c..q. Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten in particulier eigendom. De SBZ's die in het kader van de Habitatrichtlijn zijn vastgesteld worden ook wel Habitatrichtlijngebieden genoemd. Ze zijn aangewezen vanwege bijzondere habitats en soorten (de zogenaamde 'kwalificerende waarden'), genoemd in respectievelijk bijlage I en bijlage II van de richtlijn. De SBZ's in het kader van de Vogelrichtlijn staan ook wel bekend als Vogelrichtlijngebieden. Ze zijn aangewezen ter bescherming van het leefgebied van bedreigde vogels en trekvogels. Als projecten en andere handelingen in of nabij een Natura2000 gebied of Beschermd Natuurmonument plaatsvinden, moet onderzocht worden of deze significant negatieve effecten op de kwalificerende waarden van de SBZ of de natuurlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument hebben. Als uit deze beoordeling blijkt dat de SBZ wordt aangetast, of duidelijke twijfel bestaat over het uitblijven van die aantasting, kan het bevoegd gezag (Gedeputeerde Staten of de Minister onder wiens verantwoordelijkheid het gebied beheerd wordt) slechts vergunning verlenen voor de gevraagde activiteit als er geen alternatieven zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang met die activiteit is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden is gerealiseerd. Voor Beschermd Natuurmonumenten geldt eveneens de genoemde voorwaarde van 'dwingende redenen van groot openbaar belang' voor vergunningverlening bij 'aantasting van de natuurlijke kenmerken'; een onderzoek naar alternatieven of het uitvoeren van compenserende maatregelen is echter niet verplicht.

Ecologische Hoofdstructuur/ Natuur Netwerk Nederland (NNN).

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan. In uitzonderingsgevallen kan het Rijk de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dient hij *compenserende* dan wel *mitigerende (verzachtende) maatregelen* te treffen (*Ministerie van LNV 2003*).

In vrijwel geheel Friesland is inmiddels de feitelijke Provinciale Ecologische Hoofdstructuur vastgesteld (*Streekplan Fryslân 2006*). In het streekplan is verwoord dat een algemene zorgplicht bestaat voor de instandhouding van kwetsbare soorten. Ruimtelijke ingrepen in de EHS zijn niet toegestaan als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van 'redenen van groot openbaar belang'. Voor Vogelrichtlijngebieden of Natuurbeschermingswetgebieden – zoals hier het geval is – geldenaanvullende eisen. In het geval van een ingreep worden alle nodige mitigerende maatregelen getroffen. Bij Habitatrichtlijngebieden met prioritaire soorten en/of habitats, zijn onder 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet begrepen 'redenen van sociale of economische aard'. Bij natuurcompensatie is een uitgangspunt dat geen netto-verlies optreedt aan waarden voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang van de EHS. Voor de Waddeneilanden geldt dat feitelijk alleen kwalitatieve (geen kwantitatieve compensatie) mogelijk is.

Verordening Romte Fryslân

Op 25 juni 2014 hebben Provinciale Staten de Verordening Romte Fryslân/werkwijze RO 2014 vastgesteld (Provincie Friesland, 2015). De provincie stelt hierin o.a. vast welke gebieden deel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en hoe deze beschermd worden. Deze hoofdstructuur is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden. Dit netwerk vormt de basis voor het natuurbeleid. De EHS bestaat uit kerngebieden (grote aaneengesloten natuurgebieden met een hoge kwaliteit) natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. Planologisch heeft de EHS een extra beschermde status. Sinds 2014 wordt de EHS Natuur Netwerk Nederland genoemd (NNN). Deze titel wordt in dit rapport verder gebruikt.:

De bescherming van het NNN is vastgelegd in de Verordening Romte Fryslân (31 juli 2014 (Provincie Friesland, 2015)). Hierin is onder meer vastgelegd:

- Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op gronden binnen het NNN dient een passende bestemming te hebben met gebruiksregels gericht op behoud, herstel of ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied.
- Het plan maakt geen activiteiten en ontwikkelingen mogelijk die leiden tot significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, tot een significante vermindering van de oppervlakte van die gronden, of tot significante aantasting van de samenhang tussen gebieden die deel uitmaken van het NNN.
- Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op gronden nabij het NNN kan nieuwe, niet-agrarische activiteiten en ontwikkelingen mogelijk maken, mits die niet leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied.

Hiervan kan worden afgeweken wanneer sprake is van een groot openbaar belang, er geen reële alternatieven voor de beoogde ontwikkeling zijn en schade door mitigerende maatregelen zoveel wordt beperkt als redelijkerwijs mogelijk is. Resterende schade wordt gecompenseerd door het treffen van zodanige maatregelen dat geen netto verlies optreedt van wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN in termen van areaal, kwaliteit en samenhang. Daarnaast kan een ruimtelijk plan onderling samenhangende activiteiten en ontwikkelingen mogelijk maken die mede tot doel hebben de kwaliteit of kwantiteit van het NNN op gebiedsniveau te verbeteren, indien per saldo sprake is van verbetering van de natuurwaarden in en rond het gebied, waarbij de oppervlakte van het NNN gelijk blijft of toeneemt. In de plantoelichting dient daartoe een verantwoording opgenomen te worden over de aard, omvang, locaties en het tijdvak van realisatie van de verbetering van de natuurwaarden. Ook dient de wijze waarop tenuitvoerlegging van de daartoe benodigde maatregelen en ingrepen plaatsvindt feitelijk en planologisch gewaarborgd te worden.

Een ruimtelijk plan dat nieuwe activiteiten en ontwikkelingen mogelijk maakt nabij het NNN, die leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden daarvan kan doorgang vinden mits er geen reële alternatieven voor de beoogde ontwikkeling zijn, schade door mitigerende maatregelen zoveel als redelijkerwijs mogelijk is wordt beperkt en resterende schade wordt gecompenseerd door het treffen van zodanige maatregelen dat geen netto verlies optreedt van wezenlijke kenmerken en waarden in termen van kwaliteit en samenhang van de ecologische hoofdstructuur.

Planologische Kernbeslissing Waddenzee II en III

De planologische kernbeslissing (PKB) Derde Nota Waddenzee (VROM 2001) bevat de hoofdlijnen van het rijksbeleid voor de Waddenzee (VROM 2001). De PKB is gebiedsgericht van karakter en integreert het ruimtelijk en ruimtelijk relevante rijksbeleid voor de Waddenzee. De grens van het PKB-gebied kan worden omschreven als het zeegebied van Den Helder tot de rijksgrens met Duitsland. Het PKB-gebied wordt aan de noordkant begrensd door onder meer de kwelders en platen van de Waddenzeekust van de eilanden.

De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap. Om dit te bereiken is het beleid onder meer gericht op de duurzame bescherming en/of een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van de flora en de fauna en tevens op behoud van de landschappelijke kwaliteiten, met name rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid. Nieuwe activiteiten dan wel uitbreiding of wijziging van bestaande activiteiten met een economische en/of recreatieve betekenis zijn mogelijk, mits zij passen binnen de hoofddoelstelling voor de Waddenzee.

Met betrekking tot het ontwikkelingsperspectief stelt de PKB onder meer:
De Waddenzee is primair een natuurgebied en een uniek open landschap. De natuurlijke dynamiek van de fysische processen in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone wordt zo min mogelijk beperkt, zodat zich nieuwe platen, geulen en jonge duin- en kustgebieden kunnen ontwikkelen. De rust, weidsheid en open horizon zijn gewaarborgd en worden hoog gewaardeerd. Zeezoogdieren, vissen en (trek)vogels zijn duurzaam verzekerd van voldoende voedsel en rust- en voortplantingsgebieden.

Het rijksbeleid ten aanzien van de recreatie op de Waddenzee is gericht op het beheersbaar maken en houden van het recreatief medegebruik en het ontwikkelen van duurzame vormen van recreatie, waarbij de natuurlijke draagkracht van het gebied uitgangspunt is. Voor het recreatief medegebruik geldt een zoneringsregeling waarbij de voor verstoring gevoelige gebieden worden ontzien. Voorts wordt gesteld dat de flora en fauna van de Waddenzee zich meer ongestoord dienen te kunnen ontwikkelen. Zeehonden behoeven voldoende voedsel en rustplaatsen. Hetzelfde geldt voor de vogels die voldoende ongestoorde hoogwatervluchtplaatsen moeten kunnen vinden en op acceptabele vluchtafstand over voldoende voedsel moeten beschikken, wat zij aldaar ongestoord tot zich moeten kunnen nemen. Een meer ongestoorde ontwikkeling van de Waddenzee is alleen mogelijk wanneer het menselijk gebruik van het gebied hierop (meer) wordt afgestemd (bijvoorbeeld via zoneringsregeling) of indien bepaald gebruik - op termijn - wordt afgebouwd. Richting het jaar 2030 zet het kabinet hierop in.

Nieuwe activiteiten en uitbreiding of wijziging van bestaande activiteiten in de Waddenzee dienen daarom aan de hoofddoelstelling te worden getoetst. Het afwegingskader dient ook te worden toegepast voor activiteiten buiten het PKB-gebied die de wezenlijke kenmerken of waarden van de Waddenzee kunnen aantasten (externe werking). Het afwegingskader komt sterk overeen met dat van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Elementen hieruit zijn:

Nagegaan dient te worden of er sprake is van aantasting van *wezenlijke kenmerken* of waarden van de Waddenzee.

Er dient rekening te worden gehouden met eventuele *cumulatieve effecten* van verschillende activiteiten op de wezenlijke kenmerken of waarden van de Waddenzee.

Toestemming voor een activiteit kan slechts worden gegeven nadat zekerheid is verkregen dat de activiteit de wezenlijke kenmerken of waarden van de Waddenzee niet zal aantasten. Het *voorzorgbeginsel* brengt met zich mee dat er bij twijfel wordt uitgegaan van aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden en van de meest verstrekende effecten voor de Waddenzee (*worst-case scenario*).

Voor een activiteit die leidt tot aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden en waarvoor geen reële alternatieven aanwezig zijn dient te worden nagegaan of er sprake is van *dwingende redenen van groot openbaar belang*.

Bij een activiteit die leidt tot een aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden dienen *mitigerende en compenserende maatregelen* getroffen te worden. Deze maatregelen dienen in onderlinge samenhang te worden bezien waarbij de eis geldt dat geen netto verlies aan wezenlijke kenmerken of waarden optreedt.

Verdere gebiedsbescherming

De verdere bescherming van natuurgebieden is in beginsel geregeld in bestemmingsplannen die voor alle gronden in Nederland zijn opgesteld wegens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

4.1.2. Soortbescherming.

Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is de soortbescherming geregeld. Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Op overtreding van artikel 2 staan overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning om bijvoorbeeld verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Drie beschermingsregimes

Met ingang van 2005 zijn een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren veranderd. Er zijn nu drie categorieën van soorten. De indeling is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van de soorten in Nederland, waarbij ook de beschermde soorten onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën: soorten waarvoor *vrijstelling* mogelijk is (licht beschermde soorten); soorten waarvoor vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een goedgekeurde *gedragscode* (middelzwaar beschermde soorten); soorten waarvoor *ontheffing* moet worden aangevraagd (zwaar beschermde soorten).

Categorie 1. De eerste categorie geldt voor een aantal beschermde, maar algemeen voorkomende planten- en diersoorten (zoals Zwanenbloem, Bosmuis, Bunzing, Bruine kikker), volgens tabel 1 bij de AMvB. De wetgever gaat er vanuit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Voor deze soorten geldt *wél* de zorgplicht (zie hiervoor).

Categorie 2. De tweede categorie geldt de soorten die zijn vermeld in tabel 2 bij de AMvB. De *gedragscode* die voor vrijstelling is vereist moet ter goedkeuring worden ingediend bij de minister van LNV. De gedragscode moet vermelden hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen voorkomen - of zoveel mogelijk beperkt - wordt. Er moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er nog geen gedragscode is, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist *vrijwel altijd* dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort *in relatie tot de omliggende populaties*. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is.

Categorie 3. De soorten van de derde categorie zijn in tabel 3 van de AMvB genoemd. Deze tabel bevat de soorten die op bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan en andere aangewezen soorten. Wanneer verbodsbepalingen worden overtreden is een ontheffingsaanvraag nodig, die wordt getoetst aan drie criteria (de zogenaamd 'uitgebreide toets'):

de ingreep doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort;
er is geen alternatief voor de ingreep;
er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang.

Voor een ontheffing moet aan alle drie de criteria voldaan zijn.

Vogels

Voor vogels geldt een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Dat betekent dat het in die periode niet is toegestaan om werkzaamheden in een gebied te starten die bedreigend zijn voor broedvogels. Voor de meeste soorten geldt een broedseizoen van 15 maart tot en met 15 juli. Wanneer vóór het broedseizoen wordt gestart met de schadelijke werkzaamheden, is de kans zeer gering dat daar broedvogels gaan nestelen.

Jaarrond beschermd nesten.

Met ingang van 26 augustus 2009 heeft het *Ministerie van LNV* (nu *EZ*) een nieuw beleid ten aanzien van broedvogels ingezet. Verblijfsplaatsen van broedvogels zijn door de Flora- en faunawet beschermd. De Flora- en faunawet kent hierbij geen standaardperiode voor het broedseizoen meer. Het gaat bovendien om individuele broedgevallen.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest. Deze eenmalig te gebruiken nesten vallen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet in de periode dat deze daadwerkelijk gebruikt worden. Van een beperkt aantal vogels is de nestlocatie het gehele jaar beschermd door de Flora- en faunawet. Het betreft dan vogels die:

het gehele jaar door gebruik maken van hun nestlocatie als vaste rust- en/of verblijfsplaatsen; erg honkvast en al dan niet koloniebroeders zijn. Deze soorten keren ieder jaar naar dezelfde locaties terug. De voorwaarden waaraan de nestlocaties moeten voldoen zijn erg specifiek en vaal slechts in beperkte mate in het landschap beschikbaar; jaar in jaar uit van het zelfde nest gebruik maken en zelf niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

Indien een jaarrond beschermd nest is aangetroffen moet altijd een omgevingscheck uitgevoerd worden. Een deskundige dient dan te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

bescherming van Flora- en fauna;
veiligheid van het luchtverkeer;
volksgezondheid of openbare veiligheid.

De nesten van de volgende vogelsoorten zijn het hele jaar beschermd:

Boomvalk
Buizerd
Gierzwaluw
Grote gele kwikstaart
Havik
Huismus
Kerkuil
Oehoe
Ooievaar
Ransuil
Roek
Slechtvalk
Sperwer
Steenuil
Wespendief
Zwarte wouw.

Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten voor de meeste soortgroepen officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet.

4.2. Welke natuurbeschermingswetgeving is van toepassing op het plangebied?

4.2.1. *Natuurbeschermingswet 1998 en Natura2000 gebieden.*

Op Terschelling is sprake van drie Natura2000-gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet 1998, namelijk:

- Duinen Terschelling
- Noordzeekustzone
- Waddenzee.

Het plangebied, dat wil zeggen het tracé van het aan te leggen fietspad, ligt binnen de grenzen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*. Het pad zelf kan worden beschouwd als gëexclaveerd, dat wil zeggen als geen deel van het Natura2000-gebied. Het aangrenzend duingebied maakt volledig deel uit van het Natura2000-gebied, en is toegerekend aan enkele habitattypen van het Natura2000-gebied.

Het strand van de Noordsvaarder ten westen van de klinkerweg en de toegang tot het strand maakt deel uit van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Het plangebied grenst derhalve aan de westzijde aan dit Natura2000-gebied.

Het Natura2000-gebied *Noordzeekustzone* ligt op een afstand van meer dan 1 kilometer afstand van het plangebied en valt volledig buiten het plangebied. De afstand van het plangebied tot dit Natura2000-gebied is dermate groot, dat een toetsing met betrekking tot de instandhoudingsdoelen ervan niet nodig is. De voortoets heeft derhalve uitsluitend betrekking op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* en *Waddenzee*.

4.2.2. *Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, thans NatuurNetwerk Nederland (NNN).*

De begrenzingen die door de Provincie Friesland zijn vastgesteld in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur komen in het plangebied overeen met die van de Natuurbeschermingswet 1998. De Natura2000-gebieden maken deel uit van de EHS. Daarnaast zijn ook de agrarische gronden in de polder van Terschelling deel van de EHS. De duinen en bossen die deel uitmaken van de bufferzone die niet tot een Natura2000-gebied behoren, maken daarentegen wel deel uit van de EHS. Dit geldt ook voor het plangebied dat derhalve deel uitmaakt van de EHS.

4.2.3. *PKB-Waddenzee III.*

De PKB-Waddenzee beschermt het Nederlandse waddengebied. Het plangebied ligt niet binnen de grenzen van het PKB-gebied en ook niet langs de rand. De PKB-Waddenzee is dan ook niet van toepassing.

4.2.4. *Flora- en faunawet.*

De soorten die beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet zijn ook beschermd in het plangebied. Uitvoering van de plannen is alleen mogelijk als er ten aanzien van de beschermde soorten gehoor wordt gegeven aan de *zorgplicht* en *zorgvuldig handelen*. Van belang is echter dat door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur de soorten zijn ingedeeld in drie categorieën met drie beschermingsregimes. Voor soorten uit categorie 1 (algemene soorten) geldt een vrijstelling, voor soorten uit categorie 2 geldt een vrijstelling als wordt voldaan aan de principes van *zorgplicht* en *zorgvuldig handelen*, dat wil zeggen dat bij uitvoering van de plannen een gedragscode wordt opgesteld waaruit blijkt dat binnen het plangebied ruimte blijft voor de beschermde soorten en bij de uitvoering van de plannen met de soorten rekening wordt gehouden. Indien hieraan wordt voldaan geldt ook voor soorten uit categorie 2 een vrijstelling van de Flora- en faunawet. Een aanvraag voor een ontheffing van de Flora- en faunawet is alleen nodig indien in het plangebied

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

soorten voorkomen uit categorie 3, of als soorten van categorie 2 voorkomen maar niet aan de eisen van zorgplicht en zorgvuldig handelen kan worden voldaan.

4.3. De instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*.

De volgende instandhoudingsdoelen zijn voor Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* geformuleerd (prioritaire typen en soorten zijn aangeduid met een *):

Habitattypen.

- H1310 Eenjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia ssp* en andere zoutminnende soorten.
- H1320 Slijkgrasvegetaties.
- H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
- H2110 Embryonale wandelende duinen.
- H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen").
- H2130 * Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
- H2140 * Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*.
- H2150 Duinen met *Calluna vulgaris*
- H2160 Duinen met *Hippophae rhamnoides*
- H2170 Duinen met *Salix repens ssp argentea* (*Salicion arenariae*).
- H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied.
- H2190 Vochtige duinvalleien
- H6230 * Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa).

Habitatrichtlijn-soorten.

- H1831 Drijvende waterweegbree
- H1903 Groenknolorchis

Vogelrichtlijn-soorten.

- Blauwe kiekendief
- Bontbekplevier
- Bruine kiekendief
- Dodaars
- Dwergstern
- Paapje
- Rietzanger
- Strandplevier
- Tapuit
- Velduil

4.4. Instandhoudingsdoelen Natura2000- gebied Waddenzee.

Natura2000-gebied Waddenzee is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):

H1110A	Permanent overstromde zandbanken (getijdengebied).
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)
H1320	Slijkgrasvelden
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)
H2110	Embryonale duinen
H2120	Witte duinen
H2130B	* Grijs duinen (kalkarm)
H2160	Duindoornstruwelen
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)

Het Natura2000-gebied is aangewezen voor de volgende habitatsoorten:

H1095	Zeeprrik
H1099	Rivierprrik
H1103	Fint
H1364	Grijze zeehond
H1365	Gewone zeehond

Broedvogelsoorten:

A034	Lepelaar
A063	Eider
A081	Bruine kiekendief
A082	Blauwe kiekendief
A132	Kluut
A137	Bontbekplevier
A138	Strandplevier
A183	Kleine mantelmeeuw
A191	Grote stern
A193	Visdief
A194	Noordse stern
A195	Dwergstern
A222	Velduil

Niet broedvogelsoorten:

A005	Fuut
A017	Aalscholver
A034	Lepelaar
A037	Kleine zwaan
A039	Toendrarietgans
A043	Grauwe gans
A045	Brandgans
A046	Rotgans
A048	Bergeend
A050	Smient
A051	Krakeend
A052	Wintertaling
A053	Wilde eend
A054	Pijlstaart
A056	Slobeend
A062	Toppereend
A063	Eider

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

A067	Brilduiker
A069	Middelste zaagbek
A070	Grote zaagbek
A103	Slechtvalk
A130	Scholekster
A132	Kluut
A137	Bontbekplevier
A140	Goudplevier
A141	Zilverplevier
A142	Kievit
A143	Kanoet
A144	Drieteenstrandloper
A147	Krombekstrandloper
A149	Bonte strandloper
A156	Grutto
A157	Rosse grutto
A160	Wulp
A161	Zwarte ruiter
A162	Tureluur
A164	Groenpootruiter
A169	Steenloper
A197	Zwarte stern

5. De natuurwaarden van het plangebied en de directe omgeving.

5.1. Vegetatie.

Groene Strand.

Het Groene Strand is een langgerekt maar smal natuurlijk, deels zilt grasland, dat zich ten westen van het Seinpaalduin in noord-zuid richting uitstrekt. Het gebied is tijdens de aanlanding van de Noordsvaarder als zandplaat tegen het westen van Terschelling als "groen strand" tot ontwikkeling gekomen. Tevens fungeert het gebied als stromingsdal voor de afstroming van grond- en regenwater uit het duingebied in de omgeving. Het Groene Strand heeft een min of meer open verbinding met de Waddenzee, waardoor incidenteel zout water het gebied kan in en uitstromen. De afstroming van zoet water naar de Waddenzee geschiedt via een door het terrein lopen de noord-zuid gerichte sloot en een duiker.

Als gevolg van de invloed van zout water wordt het lage deel van het Groene Strand beschouwd als een zilt grasland. Kenmerkende plantensoorten zijn hier late ogentroost, moeraszoutgras, schorrezoutgras, fraai duizendguldenkruid, zilte zegge, aardbeiklaver, zilverschoon, heen, en ruwe bies. De hogere randen worden beschouwd als vochtige duinvalleien met groeiplaatsen van parnassia, gevlekte orchis, moeraswespenorchis, vleeskleurige orchis, zeegroene zegge, dwergzegge, armbloemige waterbies, rode bies, moeraskartelblad, oeverkruid, dwergglas, dwergbloem en draadgentiaan.

De zuidelijke punt van het Groene Strand, direct aangrenzend aan het te verharden fietspad, bestaat voornamelijk uit een dichte vegetatie van riet. Het gebied wordt deels beschouwd als een habitatype H2190D – vochtige duinvalleien met hoge moerasplanten. In het hart van het rietveld komen ook andere, deels zoutminnende plantensoorten voor, zoals zeeaster, heen, ruwe bies, zilt torkruid en wilde selderij. De randzone van het rietveld, grenzend aan het fietspad, heeft een ruderaal karakter, met naast riet ook storingssoorten zoals, haagwinde, witte honingklaver, citroengele honingklaver, grote brandnetel, akkerdistel en gespleten hennepnetel.

Voorheen kwam in dit gebied ook een van de weinige groeiplaatsen in Nederland voor van stekende bies. Hoewel in 2015 nog een groeiplaats is gemeld, lijkt het erop dat de soort te midden van het dominante riet niet heeft kunnen standhouden.

Duinrand ten oosten van het te verharden zandpad.

Tussen het huidige zandpad en het huidige fietspad ligt een smalle duinhelling met een deels vergraste vegetatie van "grijze duinen". Vooral bij de beoogde nieuwe aansluiting van het zandpad en het fietspad is een fraaie, niet vergraste vegetatie van dit type aanwezig. Opvallend zijn hier de groeiplaatsen van smal fakkelgras en kleine ratelaar. De duinvegetaties maken deel uit van habitatype H2130A en B, grijze duinen kalkrijk en kalkarm.

Duinen ten westen van het Groene Strand

Ten westen van het Groene Strand is een uitgebreid complex van lage duinrichels en vochtige duinvalleien aanwezig. De duinen zijn op veel plaatsen gedurende de afgelopen vijftig jaar ontstaan en zijn in geologisch opzicht derhalve erg jong. Hetzelfde geldt voor de tussenliggende duinvalleien. Nabij het plangebied kunnen groeiplaatsen worden aangetroffen van zeewinde, blauwe zeedistel, zeepostelein, smal fakkelgras, kleine ratelaar, dunstaart, parnassia, schorrenzoutgras, late ogentroost, strandduizendguldenkruid, fraai duizendguldenkruid, melkkruid, kwelderzegge, biestarwegras, moeraswespenorchis, vleeskleurige orchis en op enige afstand van het plangebied ook groenknolorchis.

De duinrichels worden gerekend tot habitatype H2120 – Witte duinen. De vegetatie van de valleien behoort tot habitatype H2190 – Vochtige duinvalleien (verschillende subtypen) en deels tot H1330A – Atlantische schorren, buitendijks.

Strand Noordsvaarder.

Het strand van de Noordsvaarder is vrijwel onbegroeid, en wordt gerekend tot habitatype H1140A – Slik- en zandplaten, Waddenzee. Sinds enkele jaren treedt op grote schaal kieming op van kortarige zeekraal, schorrenkruid en melkkruid. De gebieden waar dit plaatsvindt worden gerekend tot habitatype H1130A – Zilte pioniervegetaties met zeekraal.

Vegetatie langs de kade.

Als gevolg van de afstroming van zoet water vanaf het Groene Strand is op de Noordsvaarder aangrenzende aan de stenen kade en de met klinkers verharde weg een zoutminnende vegetatie ontstaan die

deels wordt gedomineerd door riet. Plaatselijk zijn waardevolle groeiplaatsen aanwezig van Engels lepelblad. Tussen de dijkstenen van de kade komen voor zeekool, zeealsem en incidenteel strandbiet.

Grasveld tussen de kade en het huidige fietspad.

Dit grasveld wordt door recreanten intensief betreden en bovendien frequent gemaaid. Het heeft geen bijzondere natuurwaarden. Het behoort bovendien niet tot een Natura2000-gebied.

Naaldbos Seinpaalduin.

De naar het westen gerichte helling van het Seinpaalduin is deels ingeplant met Oostenrijkse den en zeeden. Daarnaast zijn er op grote schaal aanplanten aanwezig van gaspeldoorn. Behoudens een enkele groeiplaats van kleine keverorchis komen er geen bijzondere natuurwaarden voor.

Uit bovenstaande blijkt dat de omgeving van het plangebied in vegetatiekundig opzicht een hoge biodiversiteit heeft en derhalve van hoge waarde is. Wat betreft het voorkomen van door de Flora- en faunawet beschermde soorten moet rekening worden gehouden met het voorkomen van:

Moeraswespenorchis
Gevlekte orchis
Vleeskleurige orchis
Parnassia
Groenknolorchis (op meer dan 200 meter afstand)
Blauwe zeedistel
Kleine keverorchis

5.2. Vogels

Het rietveld grenzend aan het te verhardende zandpad is een broedgebied voor enkele aan riet gebonden soorten. Van belang is het broeden van de rietzanger, een soort die tevens geldt als instandhoudingsdoel van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*. Daarnaast komen voor kleine karekiet, rietgors en incidenteel baardmannetje. Het zilte grasland ten noorden van het rietveld is daarnaast een belangrijk broedgebied voor enkele soorten weidevogels, zoals tureluur, scholekster, grutto, Kievit en graspieper.

In het duingebied ten westen van het Groene Strand wordt de laatste jaren jaarlijks gebroed door de tapuit, tevens een instandhoudingsdoel van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*. Daarnaast broeden hier bergeend, graspieper en holenduif.

In de zilte vegetatie ten westen van de kade en de met klinkers verharde weg komen als broedvogel voor kleine karekiet, tureluur en scholekster. Daarnaast wordt het aangrenzende strand met het vanuit het Groene Strand afstromende zoete water als foerageergebied gebruikt door onder meer kluut.

In de directe omgeving van het plangebied komen geen hoogwatervluchtplaatsen voor.

Het Seinpaalduin is arm aan broedvogels. Mede doordat het duingebied intensief wordt betreden mijden veel broedvogelsoorten het duingebied. Alleen soorten komen voor die gewend zijn aan menselijke aanwezigheid en soorten die niet kwetsbaar zijn. In het open duingebied komt alleen lokaal de graspieper als broedvogel voor. In de struwelen kunnen daarnaast worden aangetroffen koekoek, fitis, kneu, grasmus, braamsluiper, merel, winterkoning en heggenmus. De naaldbossen zijn een broedgebied voor vink, zwartkop, groenling, houtduif, ekster, zwarte kraai, koolmees en pimpelmees.

5.3. Reptielen en Amfibieën.

Op het Seinpaalduin komt een kleine populatie voor van de door de Flora- en faunawet strikt beschermde zandhagedis (*Lacerta agilis*).

Een uitgebreide populatie van de door de Flora- en faunawet strikt beschermde rugstreeppad (*Bufo calamita*) komt voor op het Groene Strand ten noorden van het rietveld. In dit gebied is daarnaast ook een populatie van de bruine kikker (*Rana temporaria*) aanwezig.

5.4. Ongewervelden

Er zijn geen populaties vastgesteld van soorten ongewervelden van de Habitatrichtlijn of van soorten die beschermd zijn door de Flora- en faunawet. Er zijn geen kolonies van de kale of behaarde rode bosmier (Flora- en faunawet) aangetroffen. Wel komen in de duinen rondom het Groene Strand populaties voor van duinparelmoervlinder, grote parelmoervlinder en zilveren maan, dagvlindersoorten die in de nieuwe Wet Natuurbescherming per 1 januari 2017 een beschermde status krijgen.

5.5. Zoogdieren.

De in en in de omgeving van het plangebied voorkomende soorten zoogdieren zijn konijn, haas, egel, bosmuis, huismuis, bosspitsmuis, dwergspitsmuis, dwergmuis en rosse woelmuis. Behoudens incidenteel foeragerende passanten komen in het plangebied en omgeving geen populaties voor van soorten vleermuizen. Alle soorten vleermuizen zijn strikt beschermd door de Flora- en faunawet.

6. De effecten van de uitvoering van het plan op de beschermde natuurwaarden.

6.1. Natura2000.

6.1.1. Overwegingen.

Het plangebied maakt deel uit van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling*. Een analyse van de effecten van de uitvoering van het plan, de verharding van het pad tot fietspad, en de verandering van de verkeersstromen als gevolg van de uitvoering van het plan op de natuurwaarden van de directe omgeving is in het kader van Natura2000 nodig. Het is van belang te overwegen of er door de aanleg en het gebruik significant negatieve effecten kunnen ontstaan voor de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied.

De aansluiting van het tracé van het aan te leggen fietspad op de met klinkers verharde kadeweg ligt vrijwel op de grens met Natura2000-gebied *Waddenzee*. Het fietspad zelf wordt echter niet binnen Natura2000-gebied *Waddenzee* aangelegd, maar blijft daar geheel buiten. Gezien de geringe afstand van het pad tot het Natura2000-gebied is het desondanks wenselijk te analyseren of door de aanleg of het toekomstig gebruik van het fietspad significant negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Waddenzee* mogelijk zijn. Het gaat dan om zogenaamde *externe werking*.

Ten behoeve van de werkzaamheden voor de aanleg van het pad kan gebruik worden gemaakt van de bestaande klinkerweg langs de kade, of van het aangrenzende gazon. Het is daarbij niet nodig kwetsbare vegetatie binnen Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* te berijden of anderszins aan te tasten. Het fietspad kan geheel worden aangelegd op het tracé van het bestaande zandpad, dat een breedte heeft van twee tot drie meter. Staatsbosbeheer heeft aangegeven dat het wenselijk is de vegetatie van de bermzone van het nieuwe pad na de aanleg van het pad kort te houden. De huidige hoge vegetatie van riet en ruigte zal daarbij iets teruggezet moeten worden. Er gaat echter geen oppervlak natuurgebied permanent verloren.

Het Natura2000-gebied *Waddenzee* wordt bij de aanleg en het gebruik van dit fietspad niet dichter benaderd dan tot op een afstand van 20 meter. Binnen Natura2000-gebied *Waddenzee* worden geen werkzaamheden uitgevoerd.

De overwegingen die in dit rapport worden beantwoord zijn de volgende:

- Is de uitvoering van het plan mogelijk zonder significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* en Natura2000-gebied *Waddenzee*?
- Leidt het gebruik van de route na de aanleg tot significant negatieve effecten met betrekking tot beide Natura2000-gebieden?

6.1.2. Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*, Habitatrichtlijn typen.

De vegetatie van het duingebied noordelijk en westelijk van het plangebied wordt beschouwd als behorend tot de volgende habitattypen:

- H1330A – Schorren en zilte graslanden (buitendijks)
- H2120 – Witte duinen
- H2130A – Grijze duinen (kalkhoudend)
- H2130B – Grijze duinen (ontkalkt)
- H2190A – Vochtige duinvalleien (kalkrijk).
- H2190D – Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten).

Overige habitattypen komen binnen een afstand van 0,5 kilometer van het plangebied niet voor.

Effecten van de uitvoering van het plan op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling* moeten wat betreft de typen worden beoordeeld met betrekking tot mogelijk significant negatieve effecten op oppervlak en kwaliteit van de hier aangegeven habitattypen. De overige typen komen op een dermate grote afstand van het plangebied voor, dat een significant negatief effect op voorhand kan worden uitgesloten.

6.1.3. Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling*, Habitatrichtlijn soorten.

De soorten die deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling* zijn de Groenknolorchis (*Liparis loeselii*) en de Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*). De

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Groenknolorchis komt op Terschelling voornamelijk voor op de Noordsvaarder. Daarnaast zijn er enkele kleine groeiplaatsen bekend van de Kroonpolders en de Boschplaat. Groeiplaatsen komen binnen een afstand van 0,5 kilometer van het plangebied niet voor. Een significant negatief effect van uitvoering van het plan op de Groenknolorchis is uitgesloten.

De enige groeiplaats van de Drijvende waterweegbree op Terschelling is bekend uit het Waterplak, een vochtige vallei in de duinen tussen Midsland aan Zee en West aan Zee, op vele kilometers afstand van het plangebied. De afstand tussen het plangebied en deze groeiplaats is dermate groot dat een effect van de uitvoering van het plan op de populatie van de Drijvende waterweegbree is uitgesloten.

Zandhagedis en rugstreeppad zijn door de Habitatrictlijn 4 beschermde soorten die **geen** deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen – Terschelling*. Het effect van de uitvoering van het plan op de populatie van deze soorten in het kader van de Habitatrictlijn is niet nodig. Wel zijn beide soorten strikt beschermd door de Flora- en faunawet (zie hierna).

Gesteld kan worden dat binnen een afstand van 0,5 kilometer van het plangebied geen soorten voorkomen die deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van het Natura2000- gebied. Significant negatieve effecten op soorten zijn uitgesloten.

6.1.4. Vogelrichtlijn.

De volgende soorten van de Vogelrichtlijn maken deel uit van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen – Terschelling*:

Broedvogels:

- Bruine kiekendief
- Blauwe kiekendief
- Porseleinhoen
- Rietzanger
- Tapuit
- Paapje
- Velduil
- Dodaars
- Dwergstern
- Bontbekplevier
- Strandplevier

In hoofdstuk 5 is aangegeven dat in de omgeving van het plangebied wordt gebroed door *rietzanger* en *tapuit*. Broedgevallen van de rietzanger komen voor in de rietbegroeiing in het zuiden van het Groene Strand. De tapuit broedt in de duinen ten westen van het Groene Strand. De overige soorten broeden niet binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied. Een negatief effect van de uitvoering van het plan op de deze soorten is op basis van de grote afstand tussen het plangebied en de locaties waar deze vogels broeden uitgesloten.

6.1.5. De instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen –Terschelling* en de Natuurbeschermingswet 1998.

Een belangrijke vraag is of en in hoeverre de uitvoering van het plan leidt tot onaanvaardbare significant negatieve effecten op een van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen Terschelling*. Indien dergelijke effecten optreden is de uitvoering van het plan in beginsel strijdig met de Natuurbeschermingswet 1998, en is sprake van vergunningplicht. Ook kan worden overwogen of negatieve effecten kunnen worden voorkomen door het nemen van mitigerende maatregelen.

Mede met inachtneming van het bovenstaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- Het plangebied maakt deel uit van Natura2000- gebied *Duinen – Terschelling*.
- Voor de aanleg van het fietspad is het mogelijk het gebied vanaf de met klinkers verharde kadeweg te betreden. Daarvoor wordt het Natura2000-gebied alleen betreden of bereden op het bestaande, maar tot fietspad te verhardend pad. Dit pad geldt binnen het Natura2000-gebied als geëxclaveerd, dat wil

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

zeggen als geen onderdeel van het Natura2000-gebied. Bij de aanleg van het fietspad op het zandpad zelf is enig negatief effect op de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied op voorhand uitgesloten.

- Bij de aanleg van het fietspad op het bestaande zandpad moet er rekening mee worden gehouden dat de vegetatie aangrenzend aan het pad deels wordt gerekend tot twee habitattypen, te weten H2190D – Vochtige duinvalleien met hoge moerasplanten (het rietveld van het Groene Strand) en H2130A/B – Grijs duinen kalkrijk en kalkarm (tussen het zandpad en het huidige fietspad, en bij de aansluiting van het zandpad op het huidige fietspad). Wel moet worden benadrukt dat de randzone van het zandpad aan beide zijden een verrijgingsvegetatie heeft, welke niet tot een habitatype gerekend wordt. Er bestaat derhalve tussen het zandpad en de terreinen met beide habitattypen een kleine marge.
- Tijdens de aanleg van het fietspad dient te worden voorkomen dat permanente schade wordt aangericht aan de vegetatie van grijs duinen grenzend aan het zandpad. Dit is met name van belang waar het de waardevolle, kruidenrijke vegetatie betreft bij de aansluiting van het pad op het bestaande fietspad, op het meest noordelijke deel van het tracé. Het is dus van belang tijdens de aanleg van het fietspad te voorkomen dat deze vegetatievlakken worden bereden of te intensief worden betreden. Praktisch gezien is het goed mogelijk het pad op het bestaande tracé aan te leggen zonder de vegetatie in deze vegetatievlakken te beschadigen. In dit opzicht treedt geen significant negatief effect op aangaande habitatype H2130A/B. Enige aanpassing van de vegetatie van de verrijgde randzone tussen het pad en de grijs duinen is mogelijk zonder schade aan het habitatype daar deze verrijgingsvegetatie niet tot het type behoort.
- Tijdens de aanleg van het fietspad dient te worden voorkomen dat permanente schade wordt aangericht aan de vegetatie van vochtige duinen met hoge moerasplanten (H2190D) grenzend aan het zandpad. Het is dus van belang tijdens de aanleg van het fietspad te voorkomen dat dit vegetatievlak wordt bereden of te intensief worden betreden. Praktisch gezien is het goed mogelijk het pad op het bestaande tracé aan te leggen zonder de vegetatie in dit vegetatievlak te beschadigen. In dit opzicht treedt geen significant negatief effect op aangaande habitatype H2190D tijdens de aanleg van het fietspad. Enige aanpassing van de vegetatie van de verrijgde randzone tussen het pad en de rietvegetatie is mogelijk zonder schade aan het habitatype daar deze verrijgingsvegetatie niet tot het type behoort.
- Het over een beperkte breedte terugzetten van de verrijgingsvegetatie langs de randen van het fietspad om een meer open bermzone te creëren is hier mogelijk, daar de verrijgingsvegetatie niet behoort tot een habitatype of tot een vegetatievlak waaraan een habitatype is toegekend. De open bermzone dient echter aan weerszijde van het fietspad niet breder te zijn dan hooguit 1 meter. Er is dan geen sprake van een significant negatief effect op de habitattypen H2190D en H2130A/B.
- Een uitzondering is wel de kwetsbare vegetatie van type H2130A/B bij de aansluiting van het nieuwe pad op het bestaande fietspad (de noordpunt van het tracé). Tussen het pad en de kwetsbare vegetatie ontbreekt hier een verrijgingszone. Het is derhalve langs dit deel van het tracé van belang dat er geen open bermzone wordt gecreëerd. De vegetatie is hier echter van nature laag, waarmee de aanleg van een open bermzone hier niet nodig zal zijn. Er is dan geen sprake van een significant negatief effect op habitatype H2130A/B.
- De aanleg van het fietspad leidt niet tot veranderingen in de vegetatiestructuur van het aangrenzend rietland. Er is evenmin sprake van een vermindering van de kwaliteit van het rietland als broedgebied voor de rietzanger. In het algemeen broedt de rietzanger niet in het riet direct aangrenzend aan het pad, maar juist op een flinke afstand ervan. Tussen het pad en de meest dicht bijzijnde broedlocatie ligt ongeveer 50 meter. De aanleg van het fietspad heeft derhalve geen significant negatief effect op de geschiktheid van het gebied als broedlocatie van de rietzanger.
- De aanleg van het fietspad over het bestaande zandpad zal tot gevolg hebben dat verkeersstromen in het gebied zullen veranderen. In de huidige situatie wordt het zandpad intensief gebruikt door wandelaars, extensief gebruikt door fietsers (die dus van het huidige fietspad afwijken) en incidenteel door auto's. Na de aanleg van het fietspad over het zandpad zal het fietsverkeer aanzienlijk toenemen. Daarentegen zal het gebruik van het pad door wandelaars aanzienlijk afnemen (het huidige fietspad wordt immers bestemd als wandelpad). Het incidentele gebruik van het pad door auto's verandert niet. Er is geen reden aan te nemen dat de gebruikers van het pad als gevolg van de wijziging van de verkeersstromen intensiever dan nu het geval is de aangrenzende vegetatie zullen betreden. Een significant negatief effect als gevolg van de gebruiksverandering op de instandhoudingsdoelen is derhalve uitgesloten.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

- Vegetatievlakken met de habitattypen H1330A, H2190A en H2120 komen voor op vele tientallen meters afstand van het tracé. Er worden binnen deze vegetatievlakken geen werkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van het plan. Ook zal de uitvoering van het plan hier niet leiden tot een intensievere betreding van de vegetatievlakken. Een significant negatief effect van de uitvoering van het plan op deze habitattypen is op voorhand uitgesloten.
- De broedlocatie van de tapuit ligt op een afstand van minstens 100 meter westelijk van het plangebied. Hier worden geen werkzaamheden uitgevoerd. Een significant negatief effect van de uitvoering van het plan op de broedgelegenheid van de tapuit is op voorhand uitgesloten.
- De uitvoering van het plan heeft geen significant negatieve effecten voor de in § 6.1.2. weergegeven habitattypen binnen de grenzen van het Natura2000-gebied.
- De uitvoering van het plan heeft geen significant negatieve effecten voor de populatie van rietzanger en tapuit binnen de grenzen van het Natura2000-gebied.
- Er is geen sprake van cumulatie van effecten in relatie tot andere in de omgeving uit te voeren projecten.

Samengevat wordt hier de conclusie getrokken dat er geen significant negatieve effecten op de Habitattypen en soorten van de Habitatrichtlijn of de soorten van de Vogelrichtlijn zullen optreden in het Natura2000-gebied in de omgeving van het plangebied als gevolg van de uitvoering van het plan. Hetzelfde geldt met betrekking tot de verandering van de verkeersstromen als gevolg van de aanleg van het fietspad. Omdat significant negatieve effecten op voorhand zijn uitgesloten, geldt er met betrekking tot Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* geen vergunningplicht in relatie tot de NB-wet1998.

6.1.6. Natura2000-gebied *Waddenzee*, Habitatrichtlijn typen.

De vegetatie van het duingebied westelijk van het plangebied wordt beschouwd als behorend tot de volgende habitattypen:

- H1140A – Slik- en zandplaten, getijdengebied
- H1310A – Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)
- H1330A – Atlantische schorren buitendijks
- H2110 – Embryonale duinen
- H2120 – Witte duinen
- H2190A – Vochtige duinvalleien kalkrijk

Overige habitattypen komen binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied niet voor.

Effecten van de uitvoering van het plan op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Waddenzee* moeten wat betreft de typen worden beoordeeld met betrekking tot mogelijk significant negatieve effecten op oppervlak en kwaliteit van de hier aangegeven habitattypen. De overige typen komen op een dermate grote afstand van het plangebied voor, dat een significant negatief effect op voorhand kan worden uitgesloten.

6.1.7. Natura2000-gebied *Waddenzee*, Habitatrichtlijn soorten.

De soorten die deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee* zijn *gewone zeehond*, *grijze zeehond* en enkele zeldzame vissoorten. Het plan heeft geen enkele relatie met soorten uit het zilte milieu van de Waddenzee. Een effect van de uitvoering van het plan op de populaties van deze soorten is uitgesloten.

6.1.8. Vogelrichtlijn.

De volgende broedvogelsoorten van de Vogelrichtlijn maken deel uit van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee*:

A034	Lepelaar
A063	Eider
A081	Bruine kiekendief
A082	Blauwe kiekendief
A132	Kluut

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

A137	Bontbekplevier
A138	Strandplevier
A183	Kleine mantelmeeuw
A191	Grote stern
A193	Visdief
A194	Noordse stern
A195	Dwergstern
A222	Velduil

Geen van de soorten broedt binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied. Een negatief effect op deze broedvogels bij uitvoering van het plan is uitgesloten.

Een groot aantal soorten trekvogels van het Waddengebied maakt deel uit van de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Van belang is dat de vogels beschermd zijn als zij tijdens hoog water op zogenaamde hoogwatervluchtplaatsen aanwezig zijn. Een dergelijke hoogwatervluchtplaats bevindt zich op de Noordsvaarder langs de kant van de vaargeul "het Schuientegat". Deze locatie ligt op meer dan 1 kilometer afstand van het plangebied. Een negatief effect van de uitvoering van het plan op deze soorten is uitgesloten.

6.1.9. De instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee* en de Natuurbeschermingswet 1998.

Een belangrijke vraag is of en in hoeverre de uitvoering van het plan leidt tot onaanvaardbare significant negatieve effecten op een van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee*. Indien dergelijke effecten optreden is de uitvoering van het plan in beginsel strijdig met de Natuurbeschermingswet 1998, en is sprake van vergunningplicht. Ook kan worden overwogen of negatieve effecten kunnen worden voorkomen door het nemen van mitigerende maatregelen.

Mede met inachtneming van het bovenstaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- Het plangebied ligt op meer dan 20 meter van de grens van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Bij de aanleg en het gebruik van het fietspad wordt het Natura2000-gebied niet betreden of bereden.
- Een significant negatief effect op de Habitatrichtlijn-soorten en de Vogelrichtlijn-soorten is uitgesloten daar ze binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied niet voorkomen.
- Een significant negatief effect op de Habitattypen is uitgesloten daar voor uitvoering van het plan de vegetatievlakken met Habitattypen niet worden betreden of bereden.
- Er is geen sprake van cumulatie van effecten in relatie tot andere in de omgeving uit te voeren projecten.

Samengevat kan de conclusie worden getrokken dat er geen significant negatieve effecten op de Habitattypen en soorten van de Habitatrichtlijn of de soorten van de Vogelrichtlijn zullen optreden in het Natura2000-gebied in de omgeving van het plangebied als gevolg van de uitvoering van het plan. Er geldt dus met betrekking tot Natura2000-gebied *Waddenzee* geen vergunningplicht in relatie tot de NB-wet1998.

6.1.10. Passende beoordeling en vergunningplicht.

Bovenstaand wordt met betrekking tot Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* geconcludeerd dat de uitvoering van het plan niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen. Met betrekking tot Natura2000-gebied *Waddenzee* geldt dezelfde conclusie. De voortoets toont daarmee aan dat geen sprake is van strijdigheid met de Natuurbeschermingswet1998. De aanvraag van een Natuurbeschermingswet-vergunning en het laten opstellen van een passende beoordeling is derhalve niet nodig.

6.1.11. Programmatie Aanpak Stikstof.

Duinvegetaties zijn gevoelig voor stikstof. Met name in vegetaties van de zogenaamde "grijze duinen" kan een te hoog stikstofgehalte in de bodem leiden tot vergrassing en struweelvorming, waardoor de natuurlijke samenstelling van de vegetatie verandert en de biodiversiteit sterk achteruitgaat. Een aanzienlijk deel van de hoeveelheid stikstof die jaarlijks in de duinen belandt, komt daar terecht via zogenaamde atmosferische

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

depositie. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof is voor de duinen van Terschelling een analyse gemaakt van de hoeveelheid stikstofdepositie en zijn mitigerende maatregelen opgesteld om de negatieve effecten ervan te kunnen beperken. De analyse maakt deel uit van het Beheerplan Natura2000 en is derhalve een onderdeel van de Natura2000-wetgeving. Het rapport concludeert dat door middel van mitigerende maatregelen de negatieve effecten van stikstof zodanig kunnen worden gecompenseerd dat enige uitbreiding van de stikstofdepositie mogelijk is. Het gaat hierbij op 8 mol/ha/jaar. Een consequentie hiervan is wel dat voor projecten moet worden aangegeven of sprake is van een toename van de stikstofuitstoot, dan wel in welke mate. Indien het om geringe hoeveelheden gaat, geldt alleen een meldingsplicht. Bij grotere hoeveelheden mag de gestelde marge niet worden overschreden. De marge van 8 mol/ha/jaar geldt echter voor alle economische activiteiten met stikstofuitstoot gezamenlijk, en niet per project!

Het is van belang voor de realisatie van het plan een analyse te maken van de hoeveelheid stikstofemissie die door het plan in de uitvoeringsfase wordt geproduceerd. Dit kan worden uitgevoerd via het publiektoegankelijke computerprogramma Aerius. De aanmelding van het project via Aerius is verplicht. Als uit de analyse blijkt dat de hoeveelheid stikstofemissie de grenswaarde (de benedengrens) overstijgt, telt de stikstofemissie mee in de algehele boekhouding van het Natura2000-gebied. Mocht de bestaande ontwikkelruimte inmiddels zijn geclaimd, dan heeft dat tot gevolg dat voor het plan een NB-wet-procedure gaat gelden. Indien de grenswaarde niet wordt overschreden telt de (geringe) stikstofemissie niet mee in de boekhouding, en is deze verder geen belemmering voor de uitvoering van het plan. Daar alleen op zeer kleine schaal enige stikstofemissie ontstaat tijdens de aanleg van het fietspad, mag verwacht worden dat deze de gestelde grenswaarde niet zal overschrijden.

6.2. Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een aantal soorten planten en dieren. Als gevolg van een Algemene Maatregel van Bestuur zijn de soorten ingedeeld in drie categorieën, namelijk categorie 1 met soorten waarvoor per definitie vrijstelling van de wetgeving geldt, categorie 2 met soorten waarvoor vrijstelling geldt als wordt voldaan aan de *zorgplicht* en het principe van *zorgvuldig handelen* en categorie 3 met soorten die strikt beschermd zijn. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, dus ook in en in de omgeving van het plangebied.

6.2.1. Strikt beschermde soorten.

Binnen en in de directe omgeving van het plangebied komen een aantal strikt beschermde soorten voor.

- **Zandhagedis:** Op een deel van het Seinpaalduin is een kleine populatie aanwezig van de zandhagedis. De populatie houdt zich voornamelijk op in het duingebied nabij strandpaviljoen "de Walvis", op het zuidelijke deel van het Seinpaalduin. Op het noordelijke deel van het Seinpaalduin ontbreekt de zandhagedis. De zandhagedis komt niet voor op en langs het tracé van het fietspad.
- **Vleermuizen:** Op het Seinpaalduin worden regelmatig waarnemingen van soorten vleermuizen gedaan. Tijdens een recent onderzoek met de bat-detector werden diverse waarnemingen gedaan van de laatvlieger. Daarnaast zijn waarnemingen bekend van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. In recente jaren zijn ook enkele waarnemingen bekend geworden van de gewone grootoorvleermuis, de tweekleurige vleermuis en de watervleermuis. Er komen geen populaties vleermuizen voor op en langs het tracé van het fietspad, behoudens incidenteel een enkel langsvliegend of foeragerend exemplaar.
- **Rugstreeppad:** De rugstreeppad heeft een uitgebreide populatie in de vochtige delen van het Groene Strand, op enige afstand buiten het plangebied. Op of langs het tracé komt geen populatie voor. Het dichte rietveld aangrenzend aan het tracé is als gevolg van de dichte vegetatie van hoge moerasplanten als leefgebied voor de rugstreeppad niet geschikt.

6.2.2. Overige soorten: Planten.

In het open duingedeelte van het Seinpaalduin komen geen soorten beschermde planten voor. In het naaldbos zijn enkele kleine groeiplaatsen van kleine keverorchis (*Neottia cordata*) aanwezig. In de ruime omgeving kunnen met name op het Groene Strand worden aangetroffen gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*), vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*), harlekijn (*Orchis morio*), parnassia (*Parnassia palustris*) en blauwe zeedistel (*Eryngium maritimum*).

6.2.3. Vogels.

Alle soorten broedvogels zijn beschermd door de Flora- en faunawet. In § 5.2. is aangegeven welke soorten in en in de omgeving van het plangebied voorkomen. Met name het Groene Strand is een belangrijk gebied voor broedvogels. Zowel het bosgebied als het open duingebied van het Seinpaalduin zijn arm aan broedvogels met uitsluitend algemene en aan menselijke aanwezigheid gewende soorten.

6.2.4. Reptielen en amfibieën.

Behalve de hierboven al genoemde zandhagedis en rugstreeppad komen in de omgeving van het plangebied ook populaties voor van de levendbarende hagedis en de bruine kikker. De levendbarende hagedis kan worden aangetroffen in de heide ten noorden van het plangebied. De bruine kikker is beperkt tot het Groene Strand.

6.2.5. Zoogdieren.

Alle soorten zoogdieren, behoudens de vleermuizen, in en in de omgeving van het plangebied maken deel uit van Categorie 1 met soorten waarvoor vrijstelling geldt.

6.2.6. Ongewervelden.

Er komen in en in de omgeving van het plangebied geen soorten voor die beschermd zijn door de Flora- en faunawet. Wel komen in het open duingebied populaties voor van duinparelmoervlinder, grote parelmoervlinder en zilveren maan, soorten die in de nieuwe Wet Natuurbescherming een beschermde status krijgen. De wet treedt per 1 januari 2017 in werking.

6.2.7. Beoordeling strikt beschermde soorten.

Zandhagedis.

De kleine populatie van de zandhagedis komt voornamelijk voor op het zuidelijke deel van het Seinpaalduin, op korte afstand van strandpaviljoen "de Walvis". In het plangebied langs het tracé zijn recent geen zandhagedissen aangetroffen. Het fietspad wordt aangelegd door delen van het terrein waar de zandhagedis ontbreekt. De conclusie is derhalve dat geen sprake zal zijn van negatieve effecten op de populatie van de zandhagedis of op individuen ervan. In dit opzicht is het plan niet in strijd met de Flora- en faunawet.

Rugstreppad.

De populatie van de rugstreppad is beperkt tot de vochtige delen van het Groene Strand. De rugstreppad komt niet voor in de dichte rietvegetatie aangrenzend aan het fietspad. De route wordt aangelegd in een gebied waar de rugstreppad niet voorkomt. De uitvoering van het plan heeft geen enkele invloed op de populatie van de rugstreppad.

Vleermuizen.

In de nabije omgeving van het tracé komen geen populaties van vleermuizen voor. Een negatief effect op populaties van vleermuizen als gevolg van de aanleg van het fietspad is uitgesloten.

Samengevat.

De conclusie is dat de uitvoering van het plan geen negatieve effecten heeft op de strikt beschermde soorten van de Flora- en faunawet.

6.2.8. Overige soorten.

- Broedvogels. In de rietvegetatie aangrenzend aan het tracé wordt gebroed door een aantal weinig kwetsbare rietvogels. Als gevolg van het gebruik van het huidige pad als wandelpad broeden vogels niet dicht langs de rand van het pad maar behouden een flinke marge tussen de broedlocaties en het pad. Daarin treden geen veranderingen op als het pad verhard wordt en in gebruik wordt genomen als fietspad. De kwetsbare gebieden voor broedvogels op het Groene Strand worden niet benaderd, bereden, of betreden, zodat een negatief effect op de broedpopulaties hier is uitgesloten. Een negatief effect op de broedvogels als gevolg van de uitvoering van het plan en het gebruik van het fietspad is uitgesloten.
- Planten. Het tracé van het fietspad ligt nergens in de directe nabijheid van groeiplaatsen van beschermde plantensoorten. Een negatief effect op beschermde plantensoorten als gevolg van de aanleg van het pad en het toekomstig gebruik is uitgesloten.
- Zoogdieren. Voor alle soorten zoogdieren, met uitzondering van de vleermuizen, geldt vrijstelling van de wet.
- Hetzelfde geldt met betrekking tot de bruine kikker.
- De leefgebieden van de levendbarende hagedis ten noorden van het plangebied worden niet dichter dan op 300 meter benaderd. Een effect van uitvoering van het plan is uitgesloten.

6.2.9. Regelgeving.

- *Zorgplicht.* Met betrekking tot de soorten uit categorie 2 van de Algemene Maatregel van Bestuur en met betrekking tot de vogels geldt vrijstelling van de Flora- en faunawet indien wordt voldaan aan de zorgplicht. Van belang daarbij is dat na uitvoering van het plan in het plangebied ruimte overblijft als broedgebied voor de broedvogels en als leefgebied voor de overige soorten. Hierboven is aangegeven

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

dat negatieve effecten op de populaties van alle soorten zijn uitgesloten. Er wordt aan de zorgplicht voldaan. Het is niet nodig extra mitigerende maatregelen te formuleren.

- *Zorgvuldig handelen*. In het kader van zorgvuldig handelen is het niet toegestaan broedvogels in het broedseizoen te verstoren. Geadviseerd wordt het plan ten uitvoer te brengen buiten het broedseizoen van de vogels, dat wil zeggen tussen 15 juli en 15 maart.
- *Externe werking*. De uitvoering van het plan heeft geen significant negatieve effecten op de populaties van beschermde soorten buiten het plangebied.
- *Cumulatief effect*. Er wordt in de directe omgeving van het plangebied niet tegelijkertijd uitvoering gegeven aan andere plannen. Er is geen sprake van een cumulatief effect.

6.2.10 Vergunningplicht.

Omdat bij uitvoering van het plan een negatief effect op de populatie van de strikt beschermde soorten zal uitblijven is de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet niet nodig. Ook treden dan geen negatieve effecten voor populaties van beschermde soorten uit categorie 1 en 2 op. Er zal bij de uitvoering van het plan geen sprake zijn van een overtreding van de Flora- en faunawet.

6.3. Ecologische Hoofdstructuur, thans NatuurNetwerk Nederland (NNN).

Het plangebied maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Binnen de Ecologische Hoofdstructuur is het niet zonder meer toegestaan blijvende planologische ingrepen te plegen. De aanleg van het fietspad is een dergelijke planologische ingreep. Echter het fietspad wordt aangelegd over een reeds bestaand pad, dat binnen de EHS niet geldt als natuur. Door het fietspad geheel over het bestaande pad te leggen gaat geen oppervlak natuurgebied blijvend verloren. Het is derhalve niet nodig verlies aan natuur te compenseren. Ook is het niet nodig extra mitigerende maatregelen te formuleren.

7. Conclusies.

Met betrekking tot de **Natuurbeschermingswet1998** en de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling* en Natura2000-gebied *Waddenzee* kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Het plangebied valt binnen het Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*.
- Het plangebied valt buiten Natura2000-gebied *Waddenzee*, maar grenst er aan.
- Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* als gevolg van de uitvoering van het plan zijn uitgesloten, daar het fietspad wordt aangelegd over het bestaande tracé, dat binnen het Natura2000-gebied geldt als geëxclaveerd.
- De randzone van het fietspad bestaat uit ruigtevegetaties die geen deel uitmaken van vegetatievlakken met habitattypen. Deze randzone kan worden ingericht als bermzone van het fietspad. Dit geldt echter niet voor het noordelijke deel van het tracé, dat direct aan habitatype H2130A/B – Grijs duinen grenst. Het is echter goed mogelijk het fietspad hier aan te leggen zonder schade aan te richten aan deze vegetatievlakken.
- Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Waddenzee* zijn uitgesloten.
- De uitvoering van het plan is mogelijk zonder strijdigheid met Natura2000 en de Natuurbeschermingswet1998. De aanvraag van een Natuurbeschermingswet-vergunning en het laten opstellen van een passende beoordeling is niet nodig.
- Er is geen sprake van cumulatieve effecten als gevolg van de uitvoering van het plan in relatie tot andere plannen in de omgeving.

Met betrekking tot de **Flora- en faunawet** wordt het volgende geconcludeerd:

- In de omgeving van het plangebied komen drie soorten voor van categorie 3 van de Algemene Maatregel van Bestuur die strikt beschermd zijn door de Flora- en faunawet, namelijk zandhagedis, rugstreeppad en vleermuizen. Geconcludeerd wordt dat het plan kan worden uitgevoerd zonder schade aan de populaties van strikt beschermde soorten.
- Het tracé van het fietspad ligt niet in de nabijheid van groeiplaatsen van beschermde plantensoorten of van populaties van andere beschermde soorten. Evenmin zijn er negatieve effecten voor broedvogels. Er is geen sprake van strijdigheid met de Flora- en faunawet. Er wordt voldaan aan de *zorgplicht*.
- In het kader van *zorgvuldig handelen* wordt geadviseerd de aanleg van de route niet binnen het broedseizoen van de vogels ten uitvoer te brengen.
- Er is geen sprake van *externe werking* of van een *cumulatief effect*.
- Er zijn geen negatieve effecten voor populaties van strikt beschermde soorten. Bij uitvoering van het plan kan worden voldaan aan de voorwaarden van *zorgplicht* en *zorgvuldig handelen*. Het plan kan worden gerealiseerd zodanig dat het zich voordoen van overtredingen van de Flora- en faunawet op voorhand kan worden uitgesloten. De aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet is om deze reden niet nodig.

De uitvoering van het plan betreft een ruimtelijke ingreep binnen de provinciale **Ecologische Hoofdstructuur**, thans Natuur Netwerk Nederland. Er gaat echter geen oppervlak natuur verloren, daar hier fietspad wordt aangelegd op een al bestaand pad. Compensatie of het nemen van extra mitigerende maatregelen is niet nodig.

8. Literatuur

- Aptroot A., et al.*, 1998. Bedreigde en kwetsbare korstmossen in Nederland; basisrapport met voorstellen voor de Rode Lijst. Buxbaumiella 44.
- Beenen, R.*, 1998. Soortbescherminingsplan Rugstreeppad. Provincie Utrecht, Utrecht.
- DLG*, 2012. Concept-habitattypenkaart Terschelling. Dienst Landelijk Gebied, Leeuwarden
- Dijksen, L.J. & B.J.Koks*, 2001. Broedvogelmonitoring in het Nederlandse Waddengebied in 2000. Monitoringrapport 2001/09. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Ecologen Groep*, 2013. Vegetatiekartering van de terreinen van Staatsbosbeheer op Terschelling 2012. EG Ecologen Groep, Groningen.
- Hustings F., C.van Turnhout, R.L.Vogel en M.van der Weide*, 1997. Aantalsontwikkelingen van karakteristieke broedvogels op de Nederlandse Waddeneilanden. – In: T.M.van der Have en E.R.Osieck (red.). Aantalsontwikkelingen en beheersmaatregelen voor karakteristieke vogels van het Waddengebied. Technisch Rapport 18. Vogelbescherming Nederland, Zeist 49 – 114.
- Hustings, F en J.W.Vergeer*, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels, 1998 – 2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum, KNNV Uitgeverij, EIS-Nederland, Leiden.
- Janssen J.A.M. en J.H.J.Schaminée*, 2003. Habitattypen. Europese natuur in Nederland. KNNV-uitgeverij Utrecht.
- Janssen J.A.M. en J.H.J. Schaminée*, 2004. Soorten van de Habitatrichtlijn. Europese Natuur in Nederland. KNNV-uitgeverij Utrecht.
- Koopman, J en W.Stouthamer*, 2000. Flora van Terschelling. Fryske Feriening foar Fjildbiology.
- Meijden, R.van der, B. Odé, C.L.G.Groen, J.P.M.Witte en D.Bal*, 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Gorteria, 26-4 (2000).
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie*, 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-uitgeverij, EIS-Nederland; Leiden.
- Ministerie LNV*, 1991. Aanwijzingsbesluit van het gebied 'Waddenzee' als Speciale Beschermingszone, Nr. J.9115397, d.d. 8 november 1991. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Natuurbeheer, Den Haag.
- Ministerie LNV*, 2000. Aanwijzingsbesluit van het gebied 'Waddeneilanden/ Noordzeekust, Breebaart' als Speciale Beschermingszone, N/2000/320 d.d. 24 maart 2000. Ministerie van landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Natuurbeheer, Den Haag.
- Ministerie van LNV*, 2004a. Werken aan Natura 2000. Handreiking voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Concept Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV*, 2004b. Besluit Rode Lijsten flora en fauna. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV*, 2009a. Aanwijzingsbesluit Natura2000-gebied Duinen Terschelling.
- Ministerie van LNV*, 2009b. Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Duinen Terschelling.
- Natuurcompendium*, 2003. Natuur in cijfers. Rijksinstituut voor milieu en natuur. 2003
- SOVON*. Broedvogelinventarisatie duinen Terschelling in 2012.
- Westhoff, V. en M.F.van Oosten*, 1991. De Plantengroei van de Waddeneilanden. KNNV-Utrecht.
- Zuiderwijk, A.*, 2001. Zoektocht naar zandhagedissen op Waddeneilanden. Meetnet reptielen, Nieuwsbrief 21: 13-14.
- Zumkehr, P.J.*, 2014. Herinrichting van het padenstelsel van het Seinpaalduin, Terschelling, en de oprichting van een kaap; een ecologische beoordeling van het plan. Zumkehr Ecologisch Adviesbureau, Midsland-Terschelling, Februari 2014.
- Zumkehr, P.J.*, 2016. De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling een ecologische beoordeling van het plan. Zumkehr Ecologisch Adviesbureau, Midsland-Terschelling, mei 2016.

9. Tabellen.

9.1. Habitattypen, soorten van de Habitatrichtlijn en soorten van de Vogelrichtlijn in de omgeving van het plangebied.

Instandhoudingsdoelen Natura2000 gebied <i>Duinen - Terschelling</i>		
voorkomen: soort of type komt in de omgeving van het plangebied wel of niet voor.		
effect: geen. Er is geen sprake van een significant negatief effect op het type .		
Habitatrichtlijn typen	voorkomen	effect
H1330. Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>).	wel	geen
H2110. Embryonale duinen	niet	
H2120. Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen").	wel	geen
H2130. * Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")	wel	geen
H2140. * Vastgelegde ontkalkte duinen met <i>Empetrum nigrum</i> .	niet	
H2150. * Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (<i>Calluno - Ulicetea</i>).	niet	
H2160. Duinen met <i>Hippophae rhamnoides</i> .	niet	
H2170. Duinen met <i>Salix repens ssp argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>).	niet	
H2180. Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied.	niet	
H2190. Vochtige duinvalleien	wel	geen
H6230. Heischrale graslanden	niet	
Habitatrichtlijn soorten		
Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>).	niet	
Drijvende waterweegbree (<i>Luronium natans</i>)	niet	
Vogelrichtlijn		
Bruine kiekendief	niet	
Blauwe kiekendief	niet	
Velduil	niet	
Dodaars	niet	
Rietzanger	wel	geen
Tapuit	wel	geen
Paapje	niet	
Dwergstern	niet	
Bontbekplevier	niet	
Strandplevier	niet	

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Tabel 2 Instandhoudingsdoelen in de omgeving van het plangebied. Aanwezigheid en effecten			
Doel	Beschrijving	Aanwezig	Effect
Waddenzee			
Habitattypen.			
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken.	nee	
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	ja	geen
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	ja	geen
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	nee	
H1320	Slijkgrasvelden	nee	
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	ja	geen
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	nee	
H2110	Embryonale duinen	ja	geen
H2120	Witte duinen	ja	geen
H2130B	Grijze duinen (kalkarm)	nee	
H2160	Duindoornstruwelen	nee	
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	ja	geen
Habitatrichtlijn-soorten			
H1095	Zeeprik	nee	
H1099	Rivierprik	nee	
H1103	Fint	nee	
H1364	Grijze zeehond	nee	
H1365	Gewone zeehond	nee	
Vogelrichtlijn-soorten broedvogels			
A034	Lepelaar	nee	
A063	Eider	nee	
A081	Bruine kiekendief	nee	
A082	Blauwe kiekendief	nee	
A132	Kluut	nee	
A137	Bontbekplevier	nee	
A138	Strandplevier	nee	
A183	Kleine mantelmeeuw	nee	
A191	Grote stern	nee	
A193	Visdief	nee	
A194	Noordse stern	nee	
A195	Dwergstern	nee	
A222	Velduil	nee	
Vogelrichtlijn-soorten niet broedvogels			
A005	Fuut	nee	
A017	Aalscholver	nee	
A034	Lepelaar	ja	geen
A037	Kleine zwaan	nee	
A039	Toendrarietgans	nee	
A043	Grauwe gans	ja	geen
A045	Brandgans	ja	geen
A046	Rotgans	ja	geen
A048	Bergeend	ja	geen

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Vervolg tabel 2			
A050	Smient	nee	
A051	Krakeend	ja	geen
A052	Wintertaling	nee	
A053	Wilde eend	ja	geen
A054	Pijlstaart	ja	geen
A056	Slobeend	ja	geen
A062	Toppereend	nee	
A063	Eider	ja	geen
A067	Brilduiker	nee	
A069	Middelste zaagbek	nee	
A070	Grote zaagbek	nee	
A103	Slechtvalk	ja	geen
A130	Scholekster	ja	geen
A132	Kluut	ja	geen
A137	Bontbekplevier	ja	geen
A140	Goudplevier	ja	geen
A141	Zilverplevier	ja	geen
A142	Kievit	ja	geen
A143	Kanoet	ja	geen
A144	Drieteenstrandloper	ja	geen
A147	Krombekstrandloper	nee	
A149	Bonte strandloper	ja	geen
A156	Grutto	ja	geen
A157	Rosse grutto	ja	geen
A160	Wulp	ja	geen
A161	Zwarte ruiter	ja	geen
A162	Tureluur	ja	geen
A164	Groenpootruiter	ja	geen
A169	Steenloper	ja	geen
A197	Zwarte stern	nee	

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 1. Terschelling.

Rood kader. Ligging van het plangebied.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

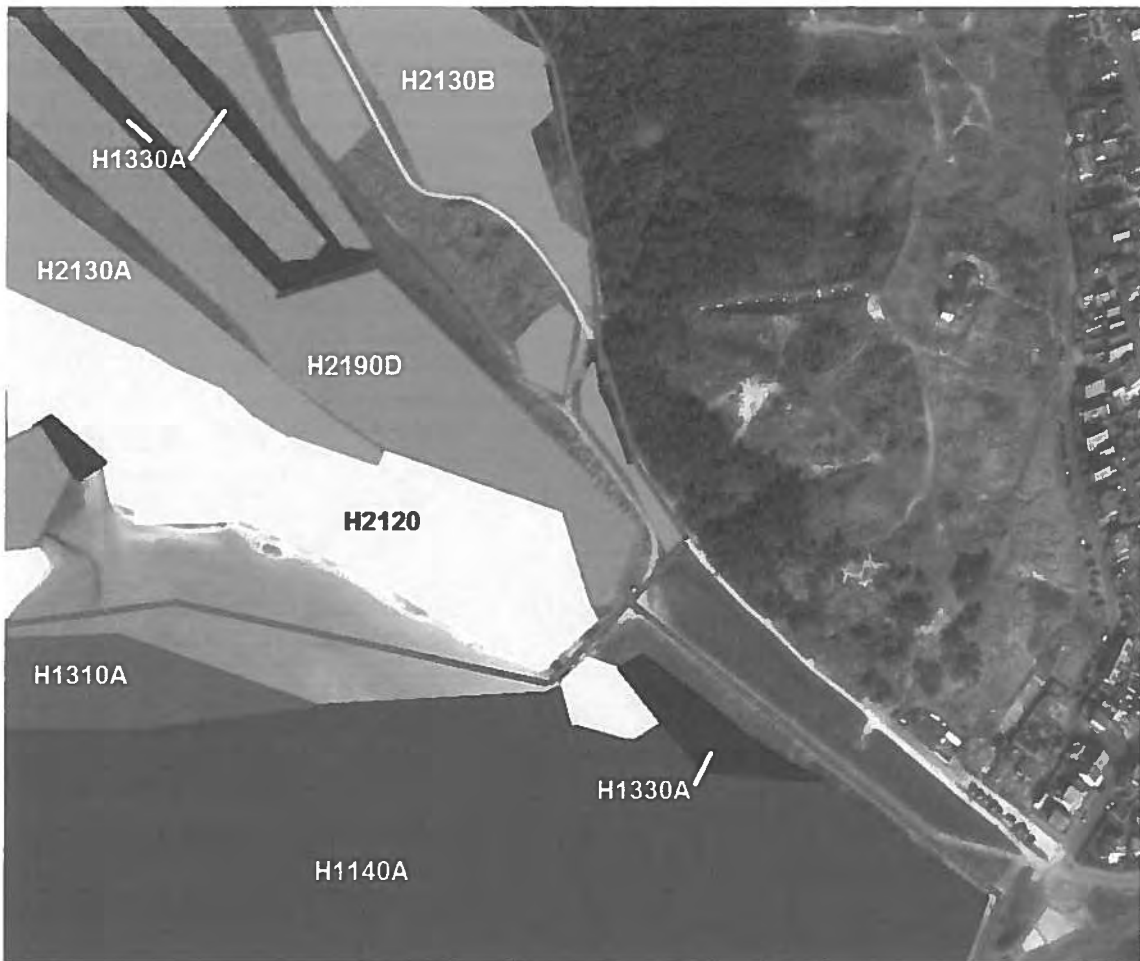

Kaart 2. Plangebied

Gele lijn. Grenzen van de Natura2000-gebieden *Duinen Terschelling* en *Waddenzee*

Rood lijn: tracé fietspad.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 3. Ligging van de habitattypen in de omgeving van het plangebied

H1140A: Slik- en zandplaten, getijdengebied

H1310A: Zilte pioniervegetaties (zeekraal)

H1330A: Schorren en zilte graslanden buitendijks.

H2120: Witte duinen.

H2130A; Grijze duinen (kalkhoudend)

H2130B: Grijze duinen (ontkalkt)

H2190A: Vochtige duinvalleien (kalkrijk)

H2190D: Vochtige duinvalleien (grote moerasplanten)

Bron: DLG, 2012

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 4. Groeiplaatsen van door de Flora- en faunawet beschermde soorten.

- K = Kleine keverorchis, *Neottia cordata*
- V = Vleeskleurige orchis, *Dactylorhiza incarnata*
- M = Gevlekte orchis, *Dactylorhiza maculata*
- B = Blauwe zeedistel, *Eryngium maritimum*
- P = Parnassia, *Parnassia palustris*.
- Z = Zandhagedis
- R = Rugstreepad

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 5. Rode lijn: het tracé van het aan te leggen fietspad.
Gele lijn: Het huidige fietspad krijgt een functie als wandelpad. Het wordt aan de noordzijde gekoppeld aan het nog aan te leggen familiepad (wandelpad met mogelijkheden voor mindervaliden), en losgekoppeld van het fietspad, zodat er gescheiden verkeersstromen ontstaan.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 6: Habitatrictlijn-soorten.
G = groenknolorchis. Groeiplaatsen ten westen van het kaartdeel.
Vogelrichtlijn-soorten broedvogels.
R = broedlocaties rietzanger
T = broedlocatie tapuit.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Foto 1. Het halfverharde pad in zuidelijke richting. Rechts: rietvegetatie met ruigterand. Links. Vegetatie van grijze duinen, met ruigterand (citroengele honingklaver).

Foto 2: Het pad (links) met rechts daarvan een vegetatie van grijze duinen.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Foto 3: De aansluiting van het pad op het huidige fietspad. Links een waardevolle vegetatie van grijze duinen. Tussen het pad en het vegetatievlak ontbreekt hier een ruigtezone.

Foto 4: De ruigtezone (voornamelijk citroengele rolklaver) tussen het pad en de rietvegetatie.

De aanleg van een fietspad bij het Groene Strand, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Foto 5. De aansluiting van het pad op de met klinkers verharde kadeweg. Rechts een fietsenstalling en een afvalbak. Daarachter de toegang naar de Noordsvaarder.

Foto 6. Het gazon tussen het huidige fietspad (links) en de met klinkers verharde kade (rechts). Het fietspad links krijgt de functie van wandelpad, de weg rechts de functie van fietspad.

**De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling
een ecologische beoordeling van het plan.**

P.J.Zumkehr.

ZUMKEHR ECOLOGISCH ADVIESBUREAU
Midland – Terschelling
Mei 2016

Colofon.

Zumkehr, P.J., 2016. De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling; een ecologische beoordeling van het plan.
Zumkehr Ecologisch Adviesbureau, Midsland-Terschelling, Mei 2016.

Opdrachtgever.

Staatsbosbeheer Terschelling.

Uitvoerder.

Zumkehr Ecologisch Adviesbureau.
P.J.Zumkehr, Oude Terpweg 3
8891 GE Terschelling-Midsland
tel. 0562-449196
mob. 06.50.816.092
e-mail: admin@pzumkehr.nl

© Zumkehr Ecologisch Adviesbureau
Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

De aanleg van een familiep pad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling; een ecologische beoordeling van het plan.

1. Inleiding.

Het Seinpaalduin is, met een hoogte van 32 meter, het hoogste duin van Terschelling en biedt de bezoeker een ruim uitzicht op de omgeving. Het duingebied is via een uitgebreid stelsel aan paden en duintrappen voor de meeste bezoekers goed bereikbaar. Speciaal voor mensen die slecht ter been zijn, of minder mobiel, is in 2014 een betonpad aangelegd vanaf de Zwarteweg, ten zuidoosten van het duincomplex, naar een bunker op een van de toppen. Het betonpad kronkelt met vele bochten naar boven zodanig dat er geen steile hellingen in voorkomen. Als gevolg daarvan is het pad begaanbaar voor Scootmobiel, Brommobiel, kleine invalidervoertuigen en andere ondersteuningsmiddelen voor mensen met een mobiele beperking. Het pad loopt vanaf de top echter niet door naar de noordwest-zijde van het duin. Staatsbosbeheer Regio Noord heeft nu een plan opgesteld, waarbij het eerder aangelegde pad tot aan het fietspad aan de noordwest-zijde van het duin wordt verlengd. Het betreft een betrekkelijk lang pad dat slingerend over de duinhelling loopt, en grotendeels door het hier aanwezige dennenbos, zodanig dat er geen steile hellingen in voorkomen. Door de aanleg van dit "familiep pad" wordt het voor invaliden mogelijk van een doorgaande route over het duin gebruik te maken vanaf de Zwarteweg (West-Terschelling), via de top van het duin, naar het fietspad bij het Groene Strand en verder via strandpaviljoen De Walvis terug naar West-Terschelling. Het pad wordt verhard met beton.

Het duingebied van Terschelling maakt grotendeels deel uit van meerdere Natura2000-gebieden die beschermd zijn door de Natuurbeschermingswet1998. De uitvoering van het plan kan effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura2000-gebieden. Het is daarom wettelijk verplicht de effecten in kaart te brengen. Ook spelen de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur een rol. Staatsbosbeheer Terschelling heeft aan *Zumkehr Ecologisch Adviesbureau te Midsland – Terschelling* – de opdracht gegeven de effecten in kaart te brengen en een rapport op te stellen. Dit rapport kan gelden als een *voortoets* volgens het overwegingskader van Natura2000.

2. Het plan en het plangebied.

Het plan betreft de aanleg van een verharde route (beton) door het duin vanaf de zuidoostzijde aansluitend aan het hier in 2014 aangelegde betonpad. Het pad heeft een breedte van 2 meter. De aansluiting van het nieuwe pad aan het al aangelegde pad ligt op de nu nog onverharde bestaande route over het duin, ongeveer halverwege het reeds aangelegde betonpad. De aansluiting ligt dus niet bij de top van de al aangelegde route, maar iets lager. Vanaf de aansluiting loopt de nieuwe route via een lange slinger over de noordwesthelling van het duin, naar een aansluiting bij het ten westen van het duin liggende schelpenfietspad. De lengte van het nieuwe tracé is globaal 500 meter. Het tracé loopt deels door open duinvegetaties, maar voor het grootste deel door dennenbos en maakt weinig gebruik van reeds aanwezige onverharde duinpaden. Om het pad geschikt te maken voor mindervaliden worden steile hellingen gemeden. Als gevolg daarvan is het pad betrekkelijk lang.

Het plangebied betreft het Seinpaalduin/Kaapsduin, met name het gedeelte van het duin dat in het verleden is beplant met naaldbos. Zie verder de bijgevoegde kaartjes in dit rapport. Benadrukt moet worden dat recent een aanzienlijk deel van het naaldbos op het Seinpaalduin is verwijderd, en is omgevormd tot open duin.

Het duincomplex bestaat uit een geheel met twee duidelijk te onderscheiden toppen. Veelal wordt dit duin aangeduid als Seinpaalduin. Door de bewoners van West-Terschelling is de naam Seinpaalduin alleen in gebruik voor een deel van het duin, met een van de toppen. Het andere deel wordt aangeduid als Kaapsduin. Het onderscheid in naam is voor de analyse in dit rapport niet van belang. In dit rapport wordt verder alleen de naam Seinpaalduin gebruikt.

3. Informatiebronnen.

Voor het opstellen van dit rapport is gebruik gemaakt van beschikbare informatie met betrekking tot het voorkomen van beschermde natuurwaarden op Terschelling. Alleen gegevens van na 2000 zijn benut. Oudere gegevens worden als niet relevant beschouwd.

Wat betreft de vegetatiekundige gegevens is gebruik gemaakt van de vegetatiekartering van de Ecologen Groep te Groningen uit 2012 (*Ecologen Groep*, 2013). Voor het in kaart brengen van de habitattypen in de nabijheid van het plangebied is gebruik gemaakt van de habitattypenkaart van de Dienst Landelijk Gebied als onderdeel van het Beheerplan voor de Natura2000-gebieden van Terschelling (*DLG*, 2015). Vogelkundige gegevens zijn afkomstig van de in opdracht van Staatsbosbeheer uitgevoerde broedvogelinventarisatie (*SOVON*, 2012). Gebruik is ook gemaakt van de veldgegevens die zijn verzameld ten behoeve van de ecologische toetsing van de aanleg van het eerste deel van het pad, dat in 2014 al is aangelegd (*Zumkehr*, 2014)

Het plangebied en de omgeving is in mei 2016 op de aanwezigheid van beschermde natuurwaarden geïnventariseerd.

4. Wettelijk kader.

4.1. De Natuurbeschermingswetgeving in Nederland.

In dit hoofdstuk is de relevante ecologische wet- en regelgeving kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (§4.1.1) en soortbescherming (§4.1.2).

4.1.1. Gebiedsbescherming

Bij gebiedsbescherming worden gebieden met bijzondere natuurwaarden wettelijk beschermd. Het gaat daarbij om de Natura2000 gebieden (Speciale beschermingszones; SBZ's), natuurreservaten in het kader van de Natuurbeschermingswet, de Ecologische Hoofdstructuur en de Planologische Kernbeslissing Waddenzee III.

Natuurbeschermingswet

In de in oktober 2005 in werking getreden nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 is de gebiedsbescherming geregeld van Natura2000 gebieden en van Beschermd Natuurmonumenten. Deze gebieden omvatten de SBZ's, de Natuurmonumenten in het bezit van het rijk c..q. Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten in particulier eigendom. De SBZ's die in het kader van de Habitatrichtlijn zijn vastgesteld worden ook wel Habitatrichtlijngebieden genoemd. Ze zijn aangewezen vanwege bijzondere habitats en soorten (de zogenaamde 'kwalificerende waarden'), genoemd in respectievelijk bijlage I en bijlage II van de richtlijn. De SBZ's in het kader van de Vogelrichtlijn staan ook wel bekend als Vogelrichtlijngebieden. Ze zijn aangewezen ter bescherming van het leefgebied van bedreigde vogels en trekvogels. Als projecten en andere handelingen in of nabij een Natura2000 gebied of Beschermd Natuurmonument plaatsvinden, moet onderzocht worden of deze significant negatieve effecten op de kwalificerende waarden van de SBZ of de natuurlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument hebben. Als uit deze beoordeling blijkt dat de SBZ wordt aangetast, of duidelijke twijfel bestaat over het uitblijven van die aantasting, kan het bevoegd gezag (Gedeputeerde Staten of de Minister onder wiens verantwoordelijkheid het gebied beheerd wordt) slechts vergunning verlenen voor de gevraagde activiteit als er geen alternatieven zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang met die activiteit is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden is gerealiseerd. Voor Beschermd Natuurmonumenten geldt eveneens de genoemde voorwaarde van 'dwingende redenen van groot openbaar belang' voor vergunningverlening bij 'aantasting van de natuurlijke kenmerken'; een onderzoek naar alternatieven of het uitvoeren van compenserende maatregelen is echter niet verplicht.

Ecologische Hoofdstructuur/ Natuur Netwerk Nederland (NNN).

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan. In uitzonderingsgevallen kan het Rijk de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dient hij *compenserende* dan wel *mitigerende (verzachtende) maatregelen* te treffen (*Ministerie van LNV 2003*).

In vrijwel geheel Friesland is inmiddels de feitelijke Provinciale Ecologische Hoofdstructuur vastgesteld (*Streekplan Fryslân 2006*). In het streekplan is verwoord dat een algemene zorgplicht bestaat voor de instandhouding van kwetsbare soorten. Ruimtelijke ingrepen in de EHS zijn niet toegestaan als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van 'redenen van groot openbaar belang'. Voor Vogelrichtlijngebieden of Natuurbeschermingswetgebieden – zoals hier het geval is – geldenaanvullende eisen. In het geval van een ingreep worden alle nodige mitigerende maatregelen getroffen. Bij Habitatrichtlijngebieden met prioritaire soorten en/of habitats, zijn onder 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet begrepen 'redenen van sociale of economische aard'. Bij natuurcompensatie is een uitgangspunt dat geen netto-verlies optreedt aan waarden voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang van de EHS. Voor de Waddeneilanden geldt dat feitelijk alleen kwalitatieve (geen kwantitatieve compensatie) mogelijk is.

Verordening Romte Fryslân

Op 25 juni 2014 hebben Provinciale Staten de Verordening Romte Fryslân/werkwijze RO 2014 vastgesteld (Provincie Friesland, 2015). De provincie stelt hierin o.a. vast welke gebieden deel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en hoe deze beschermd worden. Deze hoofdstructuur is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden. Dit netwerk vormt de basis voor het natuurbeleid. De EHS bestaat uit kerngebieden (grote aaneengesloten natuurgebieden met een hoge kwaliteit) natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. Planologisch heeft de EHS een extra beschermde status. Sinds 2014 wordt de EHS Natuur Netwerk Nederland genoemd (NNN). Deze titel wordt in dit rapport verder gebruikt.:

De bescherming van het NNN is vastgelegd in de Verordening Romte Fryslân (31 juli 2014 (Provincie Friesland, 2015)). Hierin is onder meer vastgelegd:

- Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op gronden binnen het NNN dient een passende bestemming te hebben met gebruiksregels gericht op behoud, herstel of ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied.
- Het plan maakt geen activiteiten en ontwikkelingen mogelijk die leiden tot significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, tot een significante vermindering van de oppervlakte van die gronden, of tot significante aantasting van de samenhang tussen gebieden die deel uitmaken van het NNN.
- Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op gronden nabij het NNN kan nieuwe, niet-agrarische activiteiten en ontwikkelingen mogelijk maken, mits die niet leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied.

Hiervan kan worden afgeweken wanneer sprake is van een groot openbaar belang, er geen reële alternatieven voor de beoogde ontwikkeling zijn en schade door mitigerende maatregelen zoveel wordt beperkt als redelijkerwijs mogelijk is. Resterende schade wordt gecompenseerd door het treffen van zodanige maatregelen dat geen netto verlies optreedt van wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN in termen van areaal, kwaliteit en samenhang. Daarnaast kan een ruimtelijk plan onderling samenhangende activiteiten en ontwikkelingen mogelijk maken die mede tot doel hebben de kwaliteit of kwantiteit van het NNN op gebiedsniveau te verbeteren, indien per saldo sprake is van verbetering van de natuurwaarden in en rond het gebied, waarbij de oppervlakte van het NNN gelijk blijft of toeneemt. In de plantoelichting dient daartoe een verantwoording opgenomen te worden over de aard, omvang, locaties en het tijdvak van realisatie van de verbetering van de natuurwaarden. Ook dient de wijze waarop tenuitvoerlegging van de daartoe benodigde maatregelen en ingrepen plaatsvindt feitelijk en planologisch gewaarborgd te worden.

Een ruimtelijk plan dat nieuwe activiteiten en ontwikkelingen mogelijk maakt nabij het NNN, die leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden daarvan kan doorgang vinden mits er geen reële alternatieven voor de beoogde ontwikkeling zijn, schade door mitigerende maatregelen zoveel als redelijkerwijs mogelijk is wordt beperkt en resterende schade wordt gecompenseerd door het treffen van zodanige maatregelen dat geen netto verlies optreedt van wezenlijke kenmerken en waarden in termen van kwaliteit en samenhang van de ecologische hoofdstructuur.

Planologische Kernbeslissing Waddenzee II en III

De planologische kernbeslissing (PKB) Derde Nota Waddenzee (VROM 2001) bevat de hoofdlijnen van het rijksbeleid voor de Waddenzee (VROM 2001). De PKB is gebiedsgericht van karakter en integreert het ruimtelijk en ruimtelijk relevante rijksbeleid voor de Waddenzee. De grens van het PKB-gebied kan worden omschreven als het zeegebied van Den Helder tot de rijksgrens met Duitsland. Het PKB-gebied wordt aan de noordkant begrensd door onder meer de kwelders en platen van de Waddenzeekust van de eilanden.

De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap. Om dit te bereiken is het beleid onder meer gericht op de duurzame bescherming en/of een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van de flora en de fauna en tevens op behoud van de landschappelijke kwaliteiten, met name rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid. Nieuwe activiteiten dan wel uitbreiding of wijziging van bestaande activiteiten met een economische en/of recreatieve betekenis zijn mogelijk, mits zij passen binnen de hoofddoelstelling voor de Waddenzee.

Met betrekking tot het ontwikkelingsperspectief stelt de PKB onder meer:
De Waddenzee is primair een natuurgebied en een uniek open landschap. De natuurlijke dynamiek van de fysische processen in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone wordt zo min mogelijk beperkt, zodat zich nieuwe platen, geulen en jonge duin- en kustgebieden kunnen ontwikkelen. De rust, weidsheid en open horizon zijn gewaarborgd en worden hoog gewaardeerd. Zeezoogdieren, vissen en (trek)vogels zijn duurzaam verzekerd van voldoende voedsel en rust- en voortplantingsgebieden.

Het rijksbeleid ten aanzien van de recreatie op de Waddenzee is gericht op het beheersbaar maken en houden van het recreatief medegebruik en het ontwikkelen van duurzame vormen van recreatie, waarbij de natuurlijke draagkracht van het gebied uitgangspunt is. Voor het recreatief medegebruik geldt een zoneringswaarschuwing waarbij de voor verstoring gevoelige gebieden worden ontzien. Voorts wordt gesteld dat de flora en fauna van de Waddenzee zich meer ongestoord dienen te kunnen ontwikkelen. Zeehonden behoeven voldoende voedsel en rustplaatsen. Hetzelfde geldt voor de vogels die voldoende ongestoorde hoogwatervluchtplaatsen moeten kunnen vinden en op acceptabele vluchtafstand over voldoende voedsel moeten beschikken, wat zij aldaar ongestoord tot zich moeten kunnen nemen. Een meer ongestoorde ontwikkeling van de Waddenzee is alleen mogelijk wanneer het menselijk gebruik van het gebied hierop (meer) wordt afgestemd (bijvoorbeeld via zoneringswaarschuwing) of indien bepaald gebruik - op termijn - wordt afgebouwd. Richting het jaar 2030 zet het kabinet hierop in.

Nieuwe activiteiten en uitbreiding of wijziging van bestaande activiteiten in de Waddenzee dienen daarom aan de hoofddoelstelling te worden getoetst. Het afwegingskader dient ook te worden toegepast voor activiteiten buiten het PKB-gebied die de wezenlijke kenmerken of waarden van de Waddenzee kunnen aantasten (externe werking). Het afwegingskader komt sterk overeen met dat van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Elementen hieruit zijn:

Nagegaan dient te worden of er sprake is van aantasting van *wezenlijke kenmerken* of waarden van de Waddenzee.

Er dient rekening te worden gehouden met eventuele *cumulatieve effecten* van verschillende activiteiten op de wezenlijke kenmerken of waarden van de Waddenzee.

Toestemming voor een activiteit kan slechts worden gegeven nadat zekerheid is verkregen dat de activiteit de wezenlijke kenmerken of waarden van de Waddenzee niet zal aantasten. Het *voorzorgbeginsel* brengt met zich mee dat er bij twijfel wordt uitgegaan van aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden en van de meest verstrekende effecten voor de Waddenzee (*worst-case scenario*).

Voor een activiteit die leidt tot aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden en waarvoor geen reële alternatieven aanwezig zijn dient te worden nagegaan of er sprake is van *dwingende redenen van groot openbaar belang*.

Bij een activiteit die leidt tot een aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden dienen *mitigerende en compenserende maatregelen* getroffen te worden. Deze maatregelen dienen in onderlinge samenhang te worden bezien waarbij de eis geldt dat geen netto verlies aan wezenlijke kenmerken of waarden optreedt.

Verdere gebiedsbescherming

De verdere bescherming van natuurgebieden is in beginsel geregeld in bestemmingsplannen die voor alle gronden in Nederland zijn opgesteld volgens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

4.1.2. Soortbescherming.

Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is de soortbescherming geregeld. Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Op overtreding van artikel 2 staan overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning om bijvoorbeeld verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Drie beschermingsregimes

Met ingang van 2005 zijn een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren veranderd. Er zijn nu drie categorieën van soorten. De indeling is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van de soorten in Nederland, waarbij ook de beschermde soorten onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën: soorten waarvoor *vrijstelling* mogelijk is (licht beschermde soorten); soorten waarvoor vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een goedgekeurde *gedragscode* (middelzwaar beschermde soorten); soorten waarvoor *ontheffing* moet worden aangevraagd (zwaar beschermde soorten).

Categorie 1. De eerste categorie geldt voor een aantal beschermde, maar algemeen voorkomende planten- en diersoorten (zoals Zwanenbloem, Bosmuis, Bunzing, Bruine kikker), volgens tabel 1 bij de AMvB. De wetgever gaat er vanuit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Voor deze soorten geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Categorie 2. De tweede categorie geldt de soorten die zijn vermeld in tabel 2 bij de AMvB. De *gedragscode* die voor vrijstelling is vereist moet ter goedkeuring worden ingediend bij de minister van LNV. De gedragscode moet vermelden hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen voorkomen - of zoveel mogelijk beperkt - wordt. Er moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er nog geen gedragscode is, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist *vrijwel altijd* dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort *in relatie tot de omliggende populaties*. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is.

Categorie 3. De soorten van de derde categorie zijn in tabel 3 van de AMvB genoemd. Deze tabel bevat de soorten die op bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan en andere aangewezen soorten. Wanneer verbodsbepalingen worden overtreden is een ontheffingsaanvraag nodig, die wordt getoetst aan drie criteria (de zogenaamd 'uitgebreide toets'):

de ingreep doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort;
er is geen alternatief voor de ingreep;
er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang.

Voor een ontheffing moet aan alle drie de criteria voldaan zijn.

Vogels

Voor vogels geldt een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Dat betekent dat het in die periode niet is toegestaan om werkzaamheden in een gebied te starten die bedreigend zijn voor broedvogels. Voor de meeste soorten geldt een broedseizoen van 15 maart tot en met 15 juli. Wanneer vóór het broedseizoen wordt gestart met de schadelijke werkzaamheden, is de kans zeer gering dat daar broedvogels gaan nestelen.

Jaarrond beschermde nesten.

Met ingang van 26 augustus 2009 heeft het *Ministerie van LNV* (nu *EZ*) een nieuw beleid ten aanzien van broedvogels ingezet. Verblijfsplaatsen van broedvogels zijn door de Flora- en faunawet beschermd. De Flora- en faunawet kent hierbij geen standaardperiode voor het broedseizoen meer. Het gaat bovendien om individuele broedgevallen.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest. Deze eenmalig te gebruiken nesten vallen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet in de periode dat deze daadwerkelijk gebruikt worden. Van een beperkt aantal vogels is de nestlocatie het gehele jaar beschermd door de Flora- en faunawet. Het betreft dan vogels die:

het gehele jaar door gebruik maken van hun nestlocatie als vaste rust- en/of verblijfsplaatsen; erg honkvast en al dan niet koloniebroeders zijn. Deze soorten keren ieder jaar naar dezelfde locaties terug. De voorwaarden waaraan de nestlocaties moeten voldoen zijn erg specifiek en vaal slechts in beperkte mate in het landschap beschikbaar; jaar in jaar uit van het zelfde nest gebruik maken en zelf niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

Indien een jaarrond beschermd nest is aangetroffen moet altijd een omgevingscheck uitgevoerd worden. Een deskundige dient dan te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

bescherming van Flora- en fauna;
veiligheid van het luchtverkeer;
volksgezondheid of openbare veiligheid.

De nesten van de volgende vogelsoorten zijn het hele jaar beschermd:

Boomvalk
Buizerd
Gierzwaluw
Grote gele kwikstaart
Havik
Huismus
Kerkuil
Oehoe
Ooievaar
Ransuil
Roek
Slechtvalk
Sperwer
Steenuil
Wespendief
Zwarte wouw.

Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn

leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten voor de meeste soortgroepen officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet.

4.2. Welke natuurbeschermingswetgeving is van toepassing op het plangebied?

4.2.1. *Natuurbeschermingswet 1998 en Natura2000 gebieden.*

Op Terschelling is sprake van drie Natura2000-gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet 1998, namelijk:

- Duinen Terschelling
- Noordzeekustzone
- Waddenzee.

Het Seinpaalduin maakt deel uit van een bufferzone tussen West-Terschelling en de Natura2000-gebieden van Terschelling. Het plangebied zelf is *niet* gelegen binnen de grenzen van een van de Natura2000-gebieden, maar ligt op een geringe afstand (20 meter) van de grens van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*, en op een afstand van 200 meter van de grens van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Het Natura2000-gebied *Noordzeekustzone* ligt op een afstand van meer dan 1 kilometer en valt volledig buiten het plangebied. De afstand van het plangebied tot dit Natura2000-gebied is dermate groot, dat een toetsing met betrekking tot de instandhoudingsdoelen ervan niet nodig is. De voortoets heeft derhalve uitsluitend betrekking op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* en *Waddenzee*.

4.2.2. *Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, thans NatuurNetwerk Nederland (NNN).*

De begrenzingen die door de Provincie Friesland zijn vastgesteld in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur komen in het plangebied overeen met die van de Natuurbeschermingswet 1998. De Natura2000-gebieden maken deel uit van de EHS. Daarnaast zijn ook de agrarische gronden in de polder van Terschelling deel van de EHS. De duinen en bossen die deel uitmaken van de bufferzone die niet tot een Natura2000-gebied behoren, maken daarentegen wel deel uit van de EHS. Dit geldt ook voor het plangebied dat derhalve deel uitmaakt van de EHS.

4.2.3. *PKB-Waddenzee III.*

De PKB-Waddenzee beschermt het Nederlandse waddengebied. Het plangebied ligt niet binnen de grenzen van het PKB-gebied en ook niet langs de rand. De PKB-Waddenzee is dan ook niet van toepassing.

4.2.4. *Flora- en faunawet.*

De soorten die beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet zijn ook beschermd in het plangebied. Uitvoering van de plannen is alleen mogelijk als er ten aanzien van de beschermde soorten gehoor wordt gegeven aan de *zorgplicht* en *zorgvuldig handelen*. Van belang is echter dat door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur de soorten zijn ingedeeld in drie categorieën met drie beschermingsregimes. Voor soorten uit categorie 1 (algemene soorten) geldt een vrijstelling, voor soorten uit categorie 2 geldt een vrijstelling als wordt voldaan aan de principes van zorgplicht en zorgvuldig handelen, dat wil zeggen dat bij uitvoering van de plannen een gedragscode wordt opgesteld waaruit blijkt dat binnen het plangebied ruimte blijft voor de beschermde soorten en bij de uitvoering van de plannen met de soorten rekening wordt gehouden. Indien hieraan wordt voldaan geldt ook voor soorten uit categorie 2 een vrijstelling van de Flora- en faunawet. Een aanvraag voor een ontheffing van de Flora- en faunawet is alleen nodig indien in het plangebied soorten voorkomen uit categorie 3, of als soorten van categorie 2 voorkomen maar niet aan de eisen van zorgplicht en zorgvuldig handelen kan worden voldaan.

4.3. De instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*.

De volgende instandhoudingsdoelen zijn voor Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* geformuleerd (prioritaire typen en soorten zijn aangeduid met een *):

Habitattypen.

H1310	Eenjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia ssp</i> en andere zoutminnende soorten.
H1320	Slijkgrasvegetaties.
H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
H2110	Embryonale wandelende duinen.
H2120	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen").
H2130	* Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
H2140	* Vastgelegde ontkalkte duinen met <i>Empetrum nigrum</i> .
H2150	Duinen met <i>Calluna vulgaris</i>
H2160	Duinen met <i>Hippophae rhamnoides</i>
H2170	Duinen met <i>Salix repens ssp argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>).
H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied.
H2190	Vochtige duinvalleien
H6230	* Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa).

Habitatrichtlijn-soorten.

H1831	Drijvende waterweegbree
H1903	Groenknolorchis

Vogelrichtlijn-soorten.

Blauwe kiekendief
Bontbekplevier
Bruine kiekendief
Dodaars
Dwergstern
Paapje
Rietzanger
Strandplevier
Tapuit
Velduil

4.4. Instandhoudingsdoelen Natura2000- gebied Waddenzee.

Natura2000-gebied Waddenzee is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):

- H1110A Permanent overstroomde zandbanken (getijdengebied).
- H1140A Slik- en zandplaten (getijdengebied)
- H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)
- H1310B Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)
- H1320 Slijkgrasvelden
- H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)
- H1330B Schorren en zilte graslanden (binnendijks)
- H2110 Embryonale duinen
- H2120 Witte duinen
- H2130B * Grijze duinen (kalkarm)
- H2160 Duindoornstruwelen
- H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)

Het Natura2000-gebied is aangewezen voor de volgende habitatsorten:

- H1095 Zeeprrik
- H1099 Rivierprrik
- H1103 Fint
- H1364 Grijze zeehond
- H1365 Gewone zeehond

Broedvogelsoorten:

- A034 Lepelaar
- A063 Eider
- A081 Bruine kiekendief
- A082 Blauwe kiekendief
- A132 Kluut
- A137 Bontbekplevier
- A138 Strandplevier
- A183 Kleine mantelmeeuw
- A191 Grote stern
- A193 Visdief
- A194 Noordse stern
- A195 Dwergstern
- A222 Velduil

Niet broedvogelsoorten:

- A005 Fuut
- A017 Aalscholver
- A034 Lepelaar
- A037 Kleine zwaan
- A039 Toendrarrietgans
- A043 Grauwe gans
- A045 Brandgans
- A046 Rotgans
- A048 Bergeend
- A050 Smient
- A051 Krakeend
- A052 Wintertaling
- A053 Wilde eend
- A054 Pijlstaart
- A056 Slobeend

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

A062	Toppereend
A063	Eider
A067	Brilduiker
A069	Middelste zaagbek
A070	Grote zaagbek
A103	Slechtvalk
A130	Scholekster
A132	Kluut
A137	Bontbekplevier
A140	Goudplevier
A141	Zilverplevier
A142	Kievit
A143	Kanoet
A144	Drieteenstrandloper
A147	Krombekstrandloper
A149	Bonte strandloper
A156	Grutto
A157	Rosse grutto
A160	Wulp
A161	Zwarte ruiter
A162	Tureluur
A164	Groenpootruiter
A169	Steenloper
A197	Zwarte stern

5. De natuurwaarden van het plangebied en de directe omgeving.

5.1. Vegetatie.

Het Seinpaalduin bestaat ten dele uit open duinvegetaties. Langs de west- en noordflank van het duin is in het verleden een naaldbos aangeplant bestaande uit Oostenrijkse den (*Pinus nigra nigra*), Corsicaanse den (*Pinus nigra maritima*) en Zeeden (*Pinus pinaster*). Het bos is in het algemeen soortenarm en structuurarm. Recent is een deel van het bos gekapt en omgezet in open duin. De open duinvegetaties bestaan voornamelijk uit vegetaties van de Duinschapengras-gemeenschap (*Festuco-Galietum*) met Fijn schapengras (*Festuca filiformis*) als kensoort. De bodem is sterk bedekt door bladmossen, voornamelijk Gaffeltandmos (*Dicranum scoparium*) en Gewoon klauwtjesmos (*Hypnum cupressiforme*), en in mindere mate door korstmossen. Lokaal komen vegetaties voor die gerekend worden tot de gemeenschap van Buntgras en Duinviooltje (*Viola-Corynephorum*). De binnenzijde van het duin, grenzend aan de Zwarte Weg (de duinweg van West-Terschelling), is sterk vergrast met een hoge bedekking van Helm (*Ammophila arenaria*) en grove grassoorten van het Glanshaververbond (*Arrhenateretum elatius*). Ook de delen van het duingebied waar de bossen zijn verwijderd zijn vergrast en verruigd, met een hoge bedekking van Zandzegge (*Carex arenaria*) en Gewoon wilgenroosje (*Chamerion angustifolium*), en een sterke kieming van Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*). Bijzonder is het lokaal voorkomen van groeiplaatsen van Smal fakkelgras (*Koeleria macrantha*). In de niet beboste gedeelten van het Seinpaalduin komen geen door de Flora- en faunawet beschermde plantensoorten voor. In het naaldbos zijn enkele groeiplaatsen aanwezig van Kleine keverorchis (*Neottia cordata*)

Het ten westen van het Seinpaalduin gelegen Groene Strand heeft een hoge botanische waarde. De vegetatie is een combinatie van vochtig duingrasland, zilt grasland en rietvegetaties. Tot de zeldzame soorten die er voorkomen behoren onder meer de door de Flora- en faunawet beschermde soorten Parnassia (*Parnassia palustris*), Vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*), Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*), Harlekijn (*Orchis morio*) en Blauwe zeedistel (*Eryngium maritimum*). Het Groene Strand maakt deel uit van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling*.

In de duinstrook tussen het Groene Strand en het Seinpaalduin is een met Cranberry's begroeid valleitje aanwezig waarin groeiplaatsen voorkomen van de door de Flora- en faunawet beschermde Ronde zonnedauw (*Drosera rotundifolia*).

Het strand ten westen van strandpaviljoen "de Walvis" maakt deel uit van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Het strand is hier nagenoeg onbegroeid. Wel komen op kleine schaal zogenaamde "embryonale duinen" voor, met een begroeiing van Biestarwegras (*Elytrigia juncea ssp boreoatlantica*). Lokaal treedt kieming op van zeekraal (*Salicornia spec.*). Op het strandgedeelte in de directe omgeving van het plangebied komen geen door de Flora- en faunawet beschermde soorten voor.

5.2. Vogels

Het Seinpaalduin is arm aan broedvogels. Mede doordat het duingebied intensief wordt betreden mijden veel broedvogelsoorten het duingebied. Alleen soorten komen voor die gewend zijn aan menselijke aanwezigheid en soorten die niet kwetsbaar zijn. In het open duingebied komt alleen lokaal de Graspieper als broedvogel voor. In de struwelen kunnen daarnaast worden aangetroffen Koekoek, Fitis, Kneu, Grasmus, Braamsluiper, Merel, Winterkoning en Heggenmus. De naaldbossen zijn een broedgebied voor Vink, Zwartkop, Groenling, Houtduif, Ekster, Zwarte kraai, Koolmees en Pimpelmees.

Het Groene Strand is een waardevol broedgebied voor weidevogels. In aantal komen voor Kievit, Grutto, Scholekster, Tureluur, Krakeend, Slobeend, Bergeend, Graspieper, Sprinkhaanzanger, Rietzanger, Kleine karekiet, Waterral en Grasmus. Ten westen van het Groene Strand wordt in het duingebied jaarlijks gebroed door de Tapuit.

5.3. Reptielen en Amfibieën.

Op het Seinpaalduin komt een kleine populatie voor van de door de Flora- en faunawet strikt beschermde Zandhagedis (*Lacerta agilis*). In de heidegebieden ten noorden van het Seinpaalduin kan daarnaast ook de Levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) worden aangetroffen.

Een uitgebreide populatie van de door de Flora- en faunawet strikt beschermde Rugstreeppad (*Bufo calamita*) komt voor in het Groene Strand op 600 meter ten noordwesten van het plangebied. In dit gebied is daarnaast ook een populatie van de Bruine kikker (*Rana temporaria*) aanwezig.

5.4. Ongewervelden

Er zijn geen populaties vastgesteld van soorten ongewervelden van de Habitatrichtlijn of van soorten die beschermd zijn door de Flora- en faunawet. Er zijn geen kolonies van de Kale of Behaarde rode bosmier (Flora- en faunawet) aangetroffen.

5.5. Zoogdieren.

De in en in de omgeving van het plangebied voorkomende soorten zoogdieren zijn Konijn, Haas, Egel, Bosmuis, Huismuis, Bosspitsmuis, Dwergspitsmuis, Dwergmuis en Rosse woelmuis. Daarnaast zijn populaties aanwezig van Laatvlieger, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en mogelijk van Gewone grootoorvleermuis, Tweekleurige vleermuis en Watervleermuis. Alle soorten vleermuizen zijn strikt beschermd door de Flora- en faunawet. Het is niet uitgesloten dat vleermuizen bunkers op het Seinpaalduin gebruiken als kraamkamer of als overwinteringsplaats.

6. De effecten van de uitvoering van het plan op de beschermde natuurwaarden.

6.1. Natura2000.

6.1.1. Overwegingen.

Het plangebied zelf maakt geen deel uit van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling* of van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Een analyse van de effecten van de uitvoering van het plan en de toename van de betredingsdruk als gevolg van de uitvoering van het plan op de natuurwaarden van het Seinpaalduin zelf is in het kader van Natura2000 niet nodig. Wel is het van belang te overwegen of er door de aanleg en het gebruik significant negatieve effecten kunnen ontstaan binnen de grenzen van de Natura2000-gebieden. Het gaat dan om zogenaamde *externe werking*. De afstand van het open duingebied van het Seinpaalduin tot de grens met Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* bedraagt ongeveer 300 meter; de grens met Natura2000-gebied *Waddenzee* ligt op ongeveer 500 meter. Het familiepad raakt de grens met Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* bij de aansluiting aan het fietspad ten westen van het Seinpaalduin. Op deze plek is de afstand tot Natura2000-gebied *Waddenzee* ongeveer 200 meter.

De aanleg van de route kan geschieden via de toegangen tot het duingebied vanuit West-Terschelling. Het is echter ook mogelijk gebruik te maken van het bestaande fietspad ten westen van het Seinpaalduin, vanaf de Walvis. Dit fietspad is de grens van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*. Bij gebruik van het fietspad wordt het Natura2000-gebied echter niet betreden of bereden. Het Natura2000-gebied *Waddenzee* wordt bij het gebruik van dit fietspad niet dichter benaderd dan tot op een afstand van 50 meter.

De overwegingen die in dit rapport worden beantwoord zijn de volgende:

- Is de uitvoering van het plan mogelijk zonder significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* en Natura2000-gebied *Waddenzee*?
- Leidt het gebruik van de route na de aanleg tot significant negatieve effecten met betrekking tot beide Natura2000-gebieden?

6.1.2. Natura2000-gebied *Duinen Terschelling*, Habitatrichtlijn typen.

De vegetatie van het duingebied noordelijk en westelijk van het plangebied wordt beschouwd als behorend tot de volgende habitattypen:

- H1330A – Schorren en zilte graslanden (buitendijks)
- H2120 – Witte duinen
- H2130A – Grijs duinen (kalkhoudend)
- H2130B – Grijs duinen (ontkalkt)
- H2140B – Duinen met Kraaihei (droog).
- H2150 – Duinen met Struikhei
- H2190D – Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten).

Overige habitattypen komen binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied niet voor.

Effecten van de uitvoering van het plan op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling* moeten wat betreft de typen worden beoordeeld met betrekking tot mogelijk significant negatieve effecten op oppervlak en kwaliteit van de hier aangegeven habitattypen. De overige typen komen op een dermate grote afstand van het plangebied voor, dat een significant negatief effect op voorhand kan worden uitgesloten.

6.1.3. Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling*, Habitatrichtlijn soorten.

De soorten die deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling* zijn de Groenknolorchis (*Liparis loeselii*) en de Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*). De Groenknolorchis komt op Terschelling voornamelijk voor op de Noordsvaarder. Daarnaast zijn er enkele kleine groeiplaatsen bekend van de Kroonpolders en de Boschplaat. Groeiplaatsen komen binnen een afstand van een kilometer van het plangebied niet voor. Een significant negatief effect van uitvoering van het plan op de Groenknolorchis kan worden uitgesloten.

De enige groeiplaats van de Drijvende waterweegbree op Terschelling is bekend uit het Waterplak, een vochtige vallei in de duinen tussen Midland aan Zee en West aan Zee, op vele kilometers afstand van het plangebied. De afstand tussen het plangebied en deze groeiplaats is dermate groot dat een effect van de uitvoering van het plan op de populatie van de Drijvende waterweegbree is uitgesloten.

Zandhagedis en Rugstreeppad zijn door de Habitatrichtlijn 4 beschermde soorten die **geen** deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen – Terschelling*. Het effect van de uitvoering van het plan op de populatie van deze soorten in het kader van de Habitatrichtlijn is niet nodig. Wel zijn beide soorten strikt beschermd door de Flora- en faunawet (zie hierna).

Gesteld kan worden dat binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied geen soorten voorkomen die deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van het Natura2000- gebied. Significant negatieve effecten op soorten zijn uitgesloten.

6.1.4. Vogelrichtlijn.

De volgende soorten van de Vogelrichtlijn maken deel uit van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen – Terschelling*:

Broedvogels:

- Bruine kiekendief
- Blauwe kiekendief
- Porseleinhoen
- Rietzanger
- Tapuit
- Paapje
- Velduil
- Dodaars
- Dwergstern
- Bontbekplevier
- Strandplevier

In hoofdstuk 5 is aangegeven dat in de omgeving van het plangebied wordt gebroed door Rietzanger en Tapuit. Broedgevallen van de Rietzanger komen voor in de rietbegroeiing in het zuiden van het Groene Strand. De Tapuit broedt in de duinen ten westen van het Groene Strand. De overige soorten broeden niet binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied. Een negatief effect van de uitvoering van het plan op de deze soorten is op basis van de grote afstand tussen het plangebied en de locaties waar deze vogels broeden uitgesloten.

6.1.5. De instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen –Terschelling* en de Natuurbeschermingswet 1998.

Een belangrijke vraag is of en in hoeverre de uitvoering van het plan leidt tot onaanvaardbare significant negatieve effecten op een van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Duinen Terschelling*. Indien dergelijke effecten optreden is de uitvoering van het plan in beginsel strijdig met de Natuurbeschermingswet 1998, en is sprake van vergunningplicht. Ook kan worden overwogen of negatieve effecten kunnen worden voorkomen door het nemen van mitigerende maatregelen.

Mede met inachtneming van het bovenstaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- Het plangebied zelf maakt geen deel uit van Natura2000- gebied *Duinen – Terschelling*. Omdat het beschermingsregime van de wetgeving alleen van toepassing is binnen de grenzen van het Natura2000-gebied behoeven effecten van uitvoering van het plan op het plangebied zelf niet nader te worden overwogen.
- Wel is het van belang in het kader van *externe werking* in kaart te brengen of uitstraling bij de uitvoering van het plan naar buiten, waardoor effecten kunnen optreden op beschermd natuur binnen het Natura2000-gebied, mogelijk is. Een dergelijke uitstraling kan ontstaan tijdens de aanleg

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

van de route zelf of bij de oprichting van de kaap, maar ook als gevolg van een toename van de betredingsdruk van het natuurgebied als gevolg van de aanleg.

- Voor de aanleg van het familiepad is het mogelijk het duingebied vanuit West-Terschelling binnen te gaan. Daarvoor wordt het Natura2000-gebied niet betreden of bereden. Als gevolg daarvan is enig negatief effect op de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied is uitgesloten.
- Indien gebruik wordt gemaakt van het fietspad vanaf de Walvis noordwaarts wordt geconstateerd dat de aansluiting van het familiepad op dit fietspad dusdanig is gekozen dat Natura2000-gebied niet wordt doorsneden. Ook is geen sprake van een verlies aan oppervlak Natura2000-gebied. Er gaat geen oppervlak van enig habitattype verloren. Bovendien is het bij het gebruik van dit fietspad tijdens de aanleg van het familiepad niet nodig Natura2000-gebied ten westen van het fietspad te betreden of te berijden. Een significant negatief effect op de habitattypen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* is op voorhand uitgesloten.
- De aanleg van het familiepad over het Seinpaalduin zal een geringe toename van de betredingsdruk op het duin ten gevolge hebben. Daarbij zullen ook minder mobiele mensen in staat zijn de hoge delen van het duin te bereiken. Het is echter niet aannemelijk dat grotere aantallen bezoekers dan nu het geval is het Natura2000-gebied ten westen van het plangebied zullen betreden, althans niet in die mate dat als gevolg daarvan sprake zal zijn van een sterk toegenomen betredingsdruk met significante schade aan de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied. Het gebruik van het familiepad na de uitvoering van het plan leidt derhalve niet tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied.
- De uitvoering van het plan heeft geen significant negatieve effecten voor de in § 6.1.2. weergegeven habitattypen binnen de grenzen van het Natura2000-gebied.
- De uitvoering van het plan heeft geen significant negatieve effecten voor de populatie van Rietzanger en Tapuit binnen de grenzen van het Natura2000-gebied, daar de afstand van het plangebied tot de broedlocaties te groot is.
- Er is geen sprake van cumulatie van effecten in relatie tot andere in de omgeving uit te voeren projecten.

Samengevat wordt hier de conclusie getrokken dat er geen significant negatieve effecten op de habitattypen en soorten van de Habitatrichtlijn of de soorten van de Vogelrichtlijn zullen optreden in het Natura2000-gebied in de omgeving van het plangebied als gevolg van de uitvoering van het plan. Hetzelfde geldt met betrekking tot de mogelijk geringe toename van de betredingsdruk als gevolg van de aanleg van het familiepad. Er geldt dus met betrekking tot Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* geen vergunningplicht in relatie tot de NB-wet1998.

6.1.6. Natura2000-gebied *Waddenzee*, Habitatrichtlijn typen.

De vegetatie van het duingebied op 200 meter zuidelijk en westelijk van het plangebied wordt beschouwd als behorend tot de volgende habitattypen:

- H1140A – Slik- en zandplaten, getijdengebied
- H1310A – Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)
- H2110 – Embryonale duinen

Overige habitattypen komen binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied niet voor.

Effecten van de uitvoering van het plan op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Waddenzee* moeten wat betreft de typen worden beoordeeld met betrekking tot mogelijk significant negatieve effecten op oppervlak en kwaliteit van de hier aangegeven habitattypen. De overige typen komen op een dermate grote afstand van het plangebied voor, dat een significant negatief effect op voorhand kan worden uitgesloten.

6.1.7. Natura2000-gebied *Waddenzee*, Habitatrichtlijn soorten.

De soorten die deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee* zijn Gewone zeehond, Grijze zeehond en enkele zeldzame vissoorten. Het plan heeft geen enkele relatie met soorten uit het zilte milieu van de Waddenzee. Een effect van de uitvoering van het plan op de populaties van deze soorten is uitgesloten.

6.1.8. Vogelrichtlijn.

De volgende broedvogelsoorten van de Vogelrichtlijn maken deel uit van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee*:

A034	Lepelaar
A063	Eider
A081	Bruine kiekendief
A082	Blauwe kiekendief
A132	Kluut
A137	Bontbekplevier
A138	Strandplevier
A183	Kleine mantelmeeuw
A191	Grote stern
A193	Visdief
A194	Noordse stern
A195	Dwergstern
A222	Velduil

Geen van de soorten broedt binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied. Een negatief effect op deze broedvogels bij uitvoering van het plan is uitgesloten.

Een groot aantal soorten trekvogels van het Waddengebied maakt deel uit van de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Van belang is dat de vogels beschermd zijn als zij tijdens hoog water op zogenaamde hoogwatervluchtplaatsen aanwezig zijn. Een dergelijke hoogwatervluchtplaats bevindt zich op de Noordsvaarder langs de kant van de vaargeul "het Schuitengat". Deze locatie ligt op meer dan 1 kilometer afstand van het plangebied. Een negatief effect van de uitvoering van het plan op deze soorten is uitgesloten.

6.1.9. De instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee* en de Natuurbeschermingswet 1998.

Een belangrijke vraag is of en in hoeverre de uitvoering van het plan leidt tot onaanvaardbare significant negatieve effecten op een van de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied *Waddenzee*. Indien dergelijke effecten optreden is de uitvoering van het plan in beginsel strijdig met de Natuurbeschermingswet 1998, en is sprake van vergunningplicht. Ook kan worden overwogen of negatieve effecten kunnen worden voorkomen door het nemen van mitigerende maatregelen.

Mede met inachtneming van het bovenstaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- Het plangebied ligt op meer dan 200 meter van de grens van Natura2000-gebied *Waddenzee*. Bij de aanleg en het gebruik van de route wordt het Natura2000-gebied niet betreden of bereden.
- Een significant negatief effect op de Habitatrichtlijn-soorten en de Vogelrichtlijn-soorten is uitgesloten daar ze binnen een afstand van 1 kilometer van het plangebied niet voorkomen.
- Een significant negatief effect op de Habitattypen is uitgesloten daar voor uitvoering van het plan de habitattypen niet worden betreden of bereden.
- Er is geen sprake van cumulatie van effecten in relatie tot andere in de omgeving uit te voeren projecten.

Samengevat kan de conclusie worden getrokken dat er geen significant negatieve effecten op de habitattypen en soorten van de Habitatrichtlijn of de soorten van de Vogelrichtlijn zullen optreden in het Natura2000-gebied in de omgeving van het plangebied als gevolg van de uitvoering van het plan. Er geldt dus met betrekking tot Natura2000-gebied *Waddenzee* geen vergunningplicht in relatie tot de NB-wet1998.

6.1.10. Passende beoordeling en vergunningplicht.

Bovenstaand wordt met betrekking tot Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* geconcludeerd dat de uitvoering van het plan niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen. Met betrekking tot Natura2000-gebied *Waddenzee* geldt dezelfde conclusie. De voortoets toont daarmee aan dat

geen sprake is van strijdigheid met de Natuurbeschermingswet 1998. De aanvraag van een Natuurbeschermingswet-vergunning en het laten opstellen van een passende beoordeling is derhalve niet nodig.

6.1.11. Programmatische Aanpak Stikstof.

Duinvegetaties zijn gevoelig voor stikstof. Met name in vegetaties van de zogenaamde "grijze duinen" kan een te hoog stikstofgehalte in de bodem leiden tot vergrassing en struweelvorming, waardoor de natuurlijke samenstelling van de vegetatie verandert en de biodiversiteit sterk achteruitgaat. Een aanzienlijk deel van de hoeveelheid stikstof die jaarlijks in de duinen belandt, komt daar terecht via zogenaamde atmosferische depositie. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof is voor de duinen van Terschelling een analyse gemaakt van de hoeveelheid stikstofdepositie en zijn mitigerende maatregelen opgesteld om de negatieve effecten ervan te kunnen beperken. De analyse maakt deel uit van het Beheerplan Natura2000 en is derhalve een onderdeel van de Natura2000-wetgeving. Het rapport concludeert dat door middel van mitigerende maatregelen de negatieve effecten van stikstof zodanig kunnen worden gecompenseerd dat enige uitbreiding van de stikstofdepositie mogelijk is. Het gaat hierbij op 8 mol/ha/jaar. Een consequentie hiervan is wel dat voor projecten moet worden aangegeven of sprake is van een toename van de stikstofuitstoot, dan wel in welke mate. Indien het om geringe hoeveelheden gaat, geldt alleen een meldingsplicht. Bij grotere hoeveelheden mag de gestelde marge niet worden overschreden. De marge van 8 mol/ha/jaar geldt echter voor alle economische activiteiten met stikstofuitstoot gezamenlijk, en niet per project!

Het is van belang voor de realisatie van het plan een analyse te maken van de hoeveelheid stikstofemissie die door het plan in de uitvoeringsfase wordt geproduceerd. Dit kan worden uitgevoerd via het publiekstoegankelijke computerprogramma Aerius. De aanmelding van het project via Aerius is verplicht. Als uit de analyse blijkt dat de hoeveelheid stikstofemissie de grenswaarde (de benedengrens) overstijgt, telt de stikstofemissie mee in de algehele boekhouding van het Natura2000-gebied. Mocht de bestaande ontwikkelruimte inmiddels zijn geclaimd, dan heeft dat tot gevolg dat voor het plan een NB-wet-procedure gaat gelden. Indien de grenswaarde niet wordt overschreden telt de (geringe) stikstofemissie niet mee in de boekhouding, en is deze verder geen belemmering voor de uitvoering van het plan.

6.2. Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een aantal soorten planten en dieren. Als gevolg van een Algemene Maatregel van Bestuur zijn de soorten ingedeeld in drie categorieën, namelijk categorie 1 met soorten waarvoor per definitie vrijstelling van de wetgeving geldt, categorie 2 met soorten waarvoor vrijstelling geldt als wordt voldaan aan de *zorgplicht* en het principe van *zorgvuldig handelen* en categorie 3 met soorten die strikt beschermd zijn. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, dus ook in en in de omgeving van het plangebied.

6.2.1. Strikt beschermde soorten.

Binnen en in de directe omgeving van het plangebied komen een aantal strikt beschermde soorten voor.

- **Zandhagedis:** Op een deel van het Seinpaalduin is een kleine populatie aanwezig van de Zandhagedis. De populatie houdt zich voornamelijk op in het duingebied nabij strandpaviljoen "de Walvis", op het zuidelijke deel van het Seinpaalduin. Op het noordelijke deel van het Seinpaalduin ontbreekt de Zandhagedis.
- **Vleermuizen:** Op het Seinpaalduin worden regelmatig waarnemingen van soorten vleermuizen gedaan. Tijdens het onderzoek met de bat-detector werden diverse waarnemingen gedaan van de Laatvlieger. Daarnaast zijn waarnemingen bekend van Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis. In recente jaren zijn ook enkele waarnemingen bekend geworden van de Gewone grootovleermuis, de Tweekleurige vleermuis en de Watervleermuis.
- **Rugstreepad:** De Rugstreepad heeft een uitgebreide populatie in de vochtige delen van het Groene Strand, op enige afstand buiten het plangebied.

6.2.2. Overige soorten: Planten.

In het open duingedeelte van het Seinpaalduin komen geen soorten beschermde planten voor. In het naaldbos zijn enkele kleine groeiplaatsen van Kleine keverorchis (*Neottia cordata*) aanwezig. In de ruime omgeving kunnen met name op het Groene Strand worden aangetroffen Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*), Vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*), Harlekijn (*Orchis morio*), Parnassia (*Parnassia palustris*) en Blauwe zeedistel (*Eryngium maritimum*). Daarnaast komt in een klein valleitje nabij het Groene Strand een groeiplaats van Ronde zonnedauw (*Drosera rotundifolia*) voor.

6.2.3. Vogels.

Alle soorten broedvogels zijn beschermd door de Flora- en faunawet. In § 5.2. is aangegeven welke soorten in en in de omgeving van het plangebied voorkomen. Met name het Groene Strand is een belangrijk gebied voor broedvogels. Zowel het bosgebied als het open duingebied van het Seinpaalduin zijn arm aan broedvogels met uitsluitend algemene en aan menselijke aanwezigheid gewende soorten.

6.2.4. Reptielen en amfibieën.

Behalve de hierboven al genoemde Zandhagedis en Rugstreepad komen in de omgeving van het plangebied ook populaties voor van de Levendbarende hagedis en de Bruine kikker. De Levendbarende hagedis kan worden aangetroffen in de heide ten noorden van het plangebied. De Bruine kikker is beperkt tot het Groene Strand.

6.2.5. Zoogdieren.

Alle soorten zoogdieren, behoudens de vleermuizen, in en in de omgeving van het plangebied maken deel uit van Categorie 1 met soorten waarvoor vrijstelling geldt.

6.2.6. Ongewervelden.

Er komen in en in de omgeving van het plangebied geen soorten voor die beschermd zijn door de Flora- en faunawet.

6.2.7. Beoordeling strikt beschermde soorten.

Zandhagedis.

De kleine populatie van de Zandhagedis komt voornamelijk voor op het zuidelijke deel van het Seinpaalduin, op korte afstand van strandpaviljoen "de Walvis". In het duingebied langs het familiepad zijn recent geen Zandhagedissen aangetroffen. Het route wordt aangelegd door delen van het terrein waar de Zandhagedis ontbreekt. De conclusie is derhalve dat geen sprake zal zijn van negatieve effecten op de populatie van de Zandhagedis of op individuen ervan. In dit opzicht is het plan niet in strijd met de Flora- en faunawet.

Rugstreppad.

De populatie van de Rugstreppad is beperkt tot de vochtige delen van het Groene Strand. De Rugstreppad komt niet voor op het Seinpaalduin. De route wordt aangelegd in een duingebied waar de Rugstreppad niet voorkomt. De uitvoering van het plan heeft geen enkele invloed op de populatie van de Rugstreppad.

Vleermuizen.

Tijdens de inventarisatie van de omgeving van de bunkers op het Seinpaalduin op het voorkomen van vleermuizen in augustus 2013 is de aanwezigheid van de Laatvlieger vastgesteld. Het gedrag van de waargenomen vleermuizen wijst niet op een bijzondere interesse voor de bunkers. Naar alle waarschijnlijkheid betreft het foeragerende dieren die boven het duingebied rondvliegen. De bunkers zijn onderzocht op de geschiktheid als onderkomen voor vleermuizen. Daarbij is vastgesteld dat de bunkers voor vleermuizen vrijwel ontoegankelijk zijn. Het onderzoek heeft geen indicatie aangetoond dat de bunkers momenteel door vleermuizen worden gebruikt. Juist de kleine soorten zijn in de omgeving in het geheel niet gezien. Een vraag is of de bunkers in de winter kunnen worden gebruikt als overwinteringslocatie. Gezien de slechte toegankelijkheid van de bunkers is dit vrijwel uitgesloten. Het tracé van het familiepad ligt niet in de directe nabijheid van bunkers. Er is geen sprake van enige negatieve invloed op mogelijk aanwezige populaties bij de aanleg van het pad. De toename van de betreding van het gebied als gevolg van de aanleg van het familiepad heeft geen negatieve effecten op de populaties van vleermuizen en is derhalve niet strijdig met de Flora- en faunawet.

Samengevat.

De conclusie is dat de uitvoering van het plan geen negatieve effecten heeft op de strikt beschermde soorten van de Flora- en faunawet.

6.2.8. Overige soorten.

- Broedvogels. Op het Seinpaalduin komen weinig broedvogels voor. Het betreft uitsluitend algemene soorten die niet kwetsbaar zijn in gebieden die frequent door mensen worden betreden. Als gevolg van de aanleg van het familiepad zullen geen broedgebieden voor vogels verloren gaan. De kwetsbare gebieden voor broedvogels op het Groene Strand worden niet benaderd, bereden, of betreden, zodat een negatief effect op de broedpopulaties hier is uitgesloten. Een negatief effect op de broedvogels als gevolg van de uitvoering van het plan en het gebruik van de route is uitgesloten.
- Planten. Het tracé van het familiepad raakt op een locatie aan een kleine groeiplaats van de Kleine keverorchis. In mei 2016 werden hier 6 planten aangetroffen. Indien het familiepad wordt aangelegd volgens het met piketten in het veld aangegeven tracé (zie ook het kaartje) zal deze groeiplaats verloren gaan. Dit probleem kan echter worden voorkomen door het tracé hier over een korte afstand twee meter in noordelijke richting te verplaatsen. Indien dit advies wordt nagekomen is geen sprake van strijdigheid met de Flora- en faunawet. Bij uitvoering van het plan worden alle locaties van beschermde soorten op het Groene Strand en in het valleitje met Ronde zonnedaauw niet binnen 100 meter benaderd. Enig effect van uitvoering van het plan op de beschermde soorten is uitgesloten.

- Zoogdieren. Voor alle soorten zoogdieren, met uitzondering van de vleermuizen, geldt vrijstelling van de wet.
- Hetzelfde geldt met betrekking tot de Bruine kikker.
- De leefgebieden van de Levendbarende hagedis ten noorden van het plangebied worden niet dichter dan op 300 meter benaderd. Een effect van uitvoering van het plan is uitgesloten.

6.2.9. Regelgeving.

- *Zorgplicht.* Met betrekking tot de soorten uit categorie 2 van de Algemene Maatregel van Bestuur en met betrekking tot de vogels geldt vrijstelling van de Flora- en faunawet indien wordt voldaan aan de zorgplicht. Van belang daarbij is dat na uitvoering van het plan in het plangebied ruimte overblijft als broedgebied voor de broedvogels en als leefgebied voor de overige soorten. Hierboven is aangegeven dat negatieve effecten op de populaties van alle soorten zijn uitgesloten, mits de kleine groeiplaats van Kleine keverorchis langs het tracé wordt beschermd. Er wordt dan aan de zorgplicht voldaan. Als mitigerende maatregel wordt voorgesteld het tracé bij de groeiplaats twee meter in noordelijke richting te verplaatsen.
- *Zorgvuldig handelen.* In het kader van zorgvuldig handelen is het niet toegestaan broedvogels in het broedseizoen te verstoren. Geadviseerd wordt het plan ten uitvoer te brengen buiten het broedseizoen van de vogels, dat wil zeggen tussen 15 juli en 15 maart.
- *Externe werking.* De uitvoering van het plan heeft geen significant negatieve effecten op de populaties van beschermde soorten buiten het plangebied.
- *Cumulatief effect.* Er wordt in de directe omgeving van het plangebied niet tegelijkertijd uitvoering gegeven aan andere plannen. Er is geen sprake van een cumulatief effect.

6.2.10 Vergunningplicht.

Omdat bij uitvoering van het plan, indien het advies over de groeiplaats van de Kleine keverorchis wordt nagekomen, een negatief effect op de populatie van de strikt beschermde soorten zal uitblijven is de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet niet nodig. Ook treden dan geen negatieve effecten op populaties van beschermde soorten uit categorie 1 en 2 op. Er zal bij de uitvoering van het plan geen sprake zijn van een overtreding van de Flora- en faunawet.

6.3. Ecologische Hoofdstructuur, thans NatuurNetwerk Nederland (NNN).

Het plangebied maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Binnen de Ecologische Hoofdstructuur is het niet zonder meer toegestaan blijvende planologische ingrepen te plegen. De aanleg van de verharde route over het duin is een dergelijke planologische ingreep. Als gevolg van de verharding gaat een oppervlak van 500 x 2 meter natuurgebied verloren. De EHS verlangt dat hiervoor wordt gecompenseerd door elders een vergelijkbaar oppervlak nieuwe natuur van hetzelfde type te creëren, of elders te compenseren door middel van kwaliteitsverbetering in de natuur. Indien dit niet mogelijk is, kan worden gekozen voor financiële compensatie door de storting van een bedrag in een groenfonds. Dit bedrag wordt berekend als: (prijs per hectare grond gebaseerd op de waarde van landbouwgrond + een derde toeslag voor het verlies aan moeilijk vervangbare natuur) x oppervlak verlies natuurgebied. Als mitigerende maatregel kan worden verzocht de route over het Seinpaalduin zo veel mogelijk te leggen over al aanwezige duinpaden en vegetaties buiten de paden zo veel mogelijk te ontzien. Daar waar de route loopt door natuurlijke vegetaties (alleen in het naaldbos) kan compensatie worden gepleegd door enkele huidige onverharde paden in het bos op te heffen en aan de natuur terug te geven.

Het totaalplan betreft een gering verlies aan oppervlak natuurlijke begroeiing. Met het opheffen van één of enkele van de vele paden over het duingebied, en de ontwikkeling van natuurlijke duinvegetaties op deze op te heffen paden kan in voldoende mate tegemoet worden gekomen aan de voorwaarden van de EHS.

7. Conclusies.

Met betrekking tot de **Natuurbeschermingswet1998** en de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen – Terschelling* en Natura2000-gebied *Waddenzee* kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Het plangebied zelf valt buiten het Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* en Natura2000-gebied *Waddenzee*. Bij de uitvoering van het plan is het beschermingsregime van de wetgeving in het plangebied zelf niet van toepassing.
- Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* als gevolg van de uitvoering van het plan zijn uitgesloten.
- Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied *Waddenzee* zijn uitgesloten.
- De effecten van de uitvoering van het plan op de instandhoudingsdoelen zijn alleen in kaart gebracht in de omgeving van het plangebied, tot op 1 kilometer afstand van het plangebied. Een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelen op grotere afstand is uitgesloten.
- De uitvoering van het plan is mogelijk zonder strijdigheid met Natura2000 en de Natuurbeschermingswet1998. De aanvraag van een Natuurbeschermingswet-vergunning en het laten opstellen van een passende beoordeling is niet nodig.
- Er is geen sprake van cumulatieve effecten als gevolg van de uitvoering van het plan in relatie tot andere plannen in de omgeving.

Met betrekking tot de **Flora- en faunawet** wordt het volgende geconcludeerd:

- In de omgeving van het plangebied komen drie soorten voor van categorie 3 van de Algemene Maatregel van Bestuur die strikt beschermd zijn door de Flora- en faunawet, namelijk Zandhagedis, Rugstreepad en Vleermuizen. Geconcludeerd wordt dat het plan kan worden uitgevoerd zonder schade aan de populaties van strikt beschermde soorten.
- Het tracé van het familiepad ligt op of net naast een kleine groeiplaats van de Kleine keverorchis, een matig beschermde soort. Door het tracé hier twee meter noordwaarts te verplaatsen wordt de groeiplaats ontzien. Er is dan geen sprake van strijdigheid met de Flora- en faunawet. Er wordt dan voldaan aan de *zorgplicht*.
- In het kader van de *zorgplicht* worden behoudens hetgeen hierboven is gesteld verder geen bijzondere eisen gesteld, daar binnen het plangebied geen soorten van categorie 2 van de AMvB voorkomen, en enig effect van de uitvoering van het plan op beschermde soorten in de omgeving en op broedvogels is uitgesloten.
- In het kader van *zorgvuldig handelen* wordt geadviseerd de aanleg van de route niet binnen het broedseizoen van de vogels ten uitvoer te brengen.
- Er is geen sprake van *externe werking* of van een *cumulatief effect*.
- Er zijn geen negatieve effecten voor populaties van strikt beschermde soorten. Bij uitvoering van het plan kan worden voldaan aan de voorwaarden van zorgplicht en zorgvuldig handelen. Het plan kan worden gerealiseerd zodanig dat het zich voordoen van overtredingen van de Flora- en faunawet op voorhand kan worden uitgesloten. De aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet is om deze reden niet nodig.

De uitvoering van het plan betreft een ruimtelijke ingreep binnen de provinciale **Ecologische Hoofdstructuur**, thans Natuur Netwerk Nederland. Door de aanleg van padverharding gaat een oppervlak van 500 x 2 meter duinvegetatie verloren. Dit verlies dient in oppervlak of in kwaliteit te worden gecompenseerd. Een voorstel kan zijn enkele van de vele paden over het duin op te heffen en te ontwikkelen tot natuurlijke duinvegetatie. Indien compensatie niet mogelijk is kan ook worden gekozen voor financiële compensatie door het storten van een bedrag in een groenfonds. Als mitigerende maatregel kan ervoor worden gepleit de route zoveel mogelijk aan te leggen over al bestaande onverharde duinpaden door het duingebied. Schade aan natuurlijke duinvegetaties wordt daarmee zo veel mogelijk voorkomen.

8. Literatuur

- Aptroot A., et al.*, 1998. Bedreigde en kwetsbare korstmossen in Nederland; basisrapport met voorstellen voor de Rode Lijst. Buxbaumiella 44.
- Beenen, R.*, 1998. Soortbeschermsplan Rugstreeppad. Provincie Utrecht, Utrecht.
- DLG*, 2012. Concept-habitattypenkaart Terschelling. Dienst Landelijk Gebied, Leeuwarden
- Dijksen, L.J. & B.J.Koks*, 2001. Broedvogelmonitoring in het Nederlandse Waddengebied in 2000. Monitoringrapport 2001/09. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Ecologen Groep*, 2013. Vegetatiekartering van de terreinen van Staatsbosbeheer op Terschelling 2012. EG Ecologen Groep, Groningen.
- Hustings F., C.van Turnhout, R.L.Vogel en M.van der Weide*, 1997. Aantalsontwikkelingen van karakteristieke broedvogels op de Nederlandse Waddeneilanden. – In: T.M.van der Have en E.R.Osieck (red.). Aantalsontwikkelingen en beheersmaatregelen voor karakteristieke vogels van het Waddengebied. Technisch Rapport 18. Vogelbescherming Nederland, Zeist 49 – 114.
- Hustings, F en J.W.Vergeer*, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels, 1998 – 2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum, KNNV Uitgeverij, EIS-Nederland, Leiden.
- Janssen J.A.M. en J.H.J.Schaminée*, 2003. Habitattypen. Europese natuur in Nederland. KNNV-uitgeverij Utrecht.
- Janssen J.A.M. en J.H.J. Schaminée*, 2004. Soorten van de Habitatrichtlijn. Europese Natuur in Nederland. KNNV-uitgeverij Utrecht.
- Koopman, J en W.Stouthamer*, 2000. Flora van Terschelling. Fryske Feriening foar Fjildbiology.
- Meijden, R.van der, B. Odé, C.L.G.Groen, J.P.M.Witte en D.Bal*, 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. *Gorteria*, 26-4 (2000).
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie*, 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-uitgeverij, EIS-Nederland; Leiden.
- Ministerie LNV*, 1991. Aanwijzingsbesluit van het gebied 'Waddenzee' als Speciale Beschermingszone, Nr. J.9115397, d.d. 8 november 1991. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Natuurbeheer, Den Haag.
- Ministerie LNV*, 2000. Aanwijzingsbesluit van het gebied 'Waddeneilanden/ Noordzeekust, Breebaart' als Speciale Beschermingszone, N/2000/320 d.d. 24 maart 2000. Ministerie van landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Natuurbeheer, Den Haag.
- Ministerie van LNV*, 2004a. Werken aan Natura 2000. Handreiking voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Concept Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV*, 2004b. Besluit Rode Lijsten flora en fauna. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV*, 2009a. Aanwijzingsbesluit Natura2000-gebied Duinen Terschelling.
- Ministerie van LNV*, 2009b. Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Duinen Terschelling.
- Natuurcompendium*, 2003. Natuur in cijfers. Rijksinstituut voor milieu en natuur. 2003
- SOVON*. Broedvogelinventarisatie duinen Terschelling in 2012.
- Westhoff, V. en M.F.van Oosten*, 1991. De Plantengroei van de Waddeneilanden. KNNV-Utrecht.
- Zuiderwijk, A.*, 2001. Zoektocht naar zandhagedissen op Waddeneilanden. Meetnet reptielen, Nieuwsbrief 21: 13-14.
- Zumkehr, P.J.*, 2014. Herinrichting van het padenstelsel van het Seinpaalduin, Terschelling, en de oprichting van een kaap; een ecologische beoordeling van het plan. Zumkehr Ecologisch Adviesbureau, Midsland-Terschelling, Februari 2014.

9. Tabellen.

9.1. Habitattypen, soorten van de Habitatrichtlijn en soorten van de Vogelrichtlijn in de omgeving van het plangebied.

Instandhoudingsdoelen Natura2000 gebied <i>Duinen - Terschelling</i>		
voorkomen: soort of type komt in de omgeving van het plangebied wel of niet voor.		
effect: geen. Er is geen sprake van een significant negatief effect op het type .		
Habitatrichtlijn typen	voorkomen	effect
H1330. Schorren en zilte graslanden, buitendijks	wel	geen
H1330. Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>).	niet	
H2110. Embryonale duinen	niet	
H2120. Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen").	wel	geen
H2130. * Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")	wel	geen
H2140. * Vastgelegde ontkalkte duinen met <i>Empetrum nigrum</i> .	wel	geen
H2150. * Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (<i>Calluno – Ulicetea</i>).	wel	geen
H2160. Duinen met <i>Hippophae rhamnoides</i> .	niet	
H2170. Duinen met <i>Salix repens ssp argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>).	niet	
H2180. Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied.	niet	
H2190. Vochtige duinvaleien	wel	geen
H6230. Heischrale graslanden	niet	
Habitatrichtlijn soorten		
Groenkolorchis (<i>Liparis loeselii</i>).	niet	
Drijvende waterweegbree (<i>Luronium natans</i>)	niet	
Vogelrichtlijn		
Bruine kiekendief	niet	
Blauwe kiekendief	niet	
Velduil	niet	
Dodaars	niet	
Rietzanger	wel	geen
Tapuit	wel	geen
Paapje	niet	
Dwergstern	niet	
Bontbekplevier	niet	
Strandplevier	niet	

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Tabel 2 Instandhoudingsdoelen in de omgeving van het plangebied. Aanwezigheid en effecten			
Doel	Beschrijving	Aanwezig	Effect
Waddenzee			
Habitattypen.			
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken.	nee	
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	ja	nee
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	ja	nee
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	nee	
H1320	Slijkgrasvelden	nee	
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	nee	
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	nee	
H2110	Embryonale duinen	ja	nee
H2120	Witte duinen	nee	
H2130B	Grijze duinen (kalkarm)	nee	
H2160	Duindoornstruwelen	nee	
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	nee	
Habitatrichtlijn-soorten			
H1095	Zeeprrik	nee	
H1099	Rivierprrik	nee	
H1103	Fint	nee	
H1364	Grijze zeehond	nee	
H1365	Gewone zeehond	nee	
Vogelrichtlijn-soorten broedvogels			
A034	Lepelaar	nee	
A063	Eider	nee	
A081	Bruine kiekendief	nee	
A082	Blauwe kiekendief	nee	
A132	Kluut	nee	
A137	Bontbekplevier	nee	
A138	Strandplevier	nee	
A183	Kleine mantelmeeuw	nee	
A191	Grote stern	nee	
A193	Visdief	nee	
A194	Noordse stern	nee	
A195	Dwergstern	nee	
A222	Velduil	nee	
Vogelrichtlijn-soorten niet broedvogels			
A005	Fuut	nee	
A017	Aalscholver	nee	
A034	Lepelaar	ja	nee
A037	Kleine zwaan	nee	
A039	Toendrarietgans	nee	
A043	Grauwe gans	ja	nee
A045	Brandgans	ja	nee
A046	Rotgans	ja	nee
A048	Bergeend	ja	nee

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Vervolg tabel 2			
A050	Smient	nee	
A051	Krakeend	ja	nee
A052	Wintertaling	nee	
A053	Wilde eend	ja	nee
A054	Pijlstaart	ja	nee
A056	Slobeend	ja	nee
A062	Toppereend	nee	
A063	Eider	ja	nee
A067	Brilduiker	nee	
A069	Middelste zaagbek	nee	
A070	Grote zaagbek	nee	
A103	Slechtvalk	ja	nee
A130	Scholekster	ja	nee
A132	Kluut	ja	nee
A137	Bontbekplevier	ja	nee
A140	Goudplevier	ja	nee
A141	Zilverplevier	ja	nee
A142	Kievit	ja	nee
A143	Kanoet	ja	nee
A144	Drieteenstrandloper	ja	nee
A147	Krombekstrandloper	nee	
A149	Bonte strandloper	ja	nee
A156	Grutto	ja	nee
A157	Rosse grutto	ja	nee
A160	Wulp	ja	nee
A161	Zwarte ruiter	ja	nee
A162	Tureluur	ja	nee
A164	Groenpootruiter	ja	nee
A169	Steenloper	ja	nee
A197	Zwarte stern	nee	

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 1. Terschelling.

Rood kader. Ligging van het plangebied.

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 2. Plangebied

Gele lijn. Grenzen van de Natura2000-gebieden *Duinen Terschelling* en *Waddenzee*

Rood lijn: tracé familiepad Seinpaalduin.

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 3. Ligging van de habitattypen in de omgeving van het plangebied

H1140A: Slik- en zandplaten, getijdengebied

H1310A: Zilte pioniervegetaties (zeekraal)

H1330A: Schorren en zilte graslanden buitendijks.

H2110: Embryonale duinen.

H2120: Witte duinen.

H2130A; Grijze duinen (kalkhoudend)

H2130B: Grijze duinen (ontkalkt)

H2140B: Duinen met Kraaiheide (droog)

H2150: Duinen met Struikhei

H2190D: Vochtige duinvalleien (grote moerasplanten)

Bron: DLG, 2012

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

Kaart 4. Groeiplaatsen van door de Flora- en faunawet beschermde plantensoorten.

NC = Kleine keverorchis, *Neottia cordata*

DR = Ronde zonnedauw, *Drosera rotundifolia*.

DI = Vleeskleurige orchis, *Dactylorhiza incarnata*

DM = Gevlekte orchis, *Dactylorhiza maculata*

OM = Harlekijn, *Orchis moria*.

EM = Blauwe zeedistel, *Eryngium maritimum*

PP = Parnassia, *Parnassia palustris*.

Kaart 5. Populaties van de Rugstreep (RP) en de Zandhagedis (ZH).

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
 een ecologische beoordeling

Kaart 6. Het plankaartje uit het plan van bureau Eelerwoud.

De aanleg van een familiepad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
 een ecologische beoordeling

Kaart 7. Plankaartje. Gele stip: groeiplaats Kleine keverorchis. Oranje lijn: voorstel verplaatsing tracé in noordelijke richting.

Foto 1. Groeiplaats Kleine keverorchis langs tracé.

De aanleg van een familiep pad over het Seinpaalduin/Kaapsduin, Terschelling;
een ecologische beoordeling

7.3.43. Artikel 45 – Overgangsrecht.

Er zijn geen afwijkingen van de gebruiksregels / geen wijzigingsbevoegdheid opgenomen.

7.3.44. Artikel 46 – Slotregel.

Er zijn geen afwijkingen van de gebruiksregels / geen wijzigingsbevoegdheid opgenomen.

7.4. Samenvatting.

Met betrekking tot Natura2000-gebied *Duinen Terschelling* wordt gesteld dat door de aanwezigheid van een bufferzone rondom het dorp, welke geen deel uitmaakt van het Natura2000-gebied, en de grote afstand tot de grens met het Natura2000-gebied negatieve effecten als gevolg van binnenplanse afwijkingmogelijkheden niet zullen optreden. Dit is tevens uit te sluiten bij de wijziging van de bestemming Bos in bestemming Wonen – 1, daar dit uitsluitend geldt voor het gebied West-Aletalaan fase 3. Geen van de afwijkingen van de gebruiksregels en geen van de wijzigingsbevoegdheden heeft een negatief effect op de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied.

Langs de rand van Natura2000-gebied *Waddenzee* is in beginsel aangegeven dat een aantal afwijkingen van de gebruiksregels en wijzigingsbevoegdheden als gevolg van een toename van het aantal bezoekers kunnen leiden tot negatieve effecten. Negatieve effecten kunnen optreden op die plaatsen die direct grenzen aan het Natura2000-gebied. Het betreft de omgeving van de jachthaven (de Plaat) en de omgeving van het zeeliedenmonument (Willem Barentzkafe west). Omdat de wijzigingsmogelijkheden beperkt zijn tot aangegeven Wro-zones, die hier niet liggen, zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied Waddenzee uitgesloten.

Er zijn derhalve geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen te verwachten aangaande de afwijkingen van de gebruiksregels en aangaande de wijzigingsbevoegdheden.

8.3. De conclusies uit het rapport van bureau Oranjewoud (zie bijlage).

Met betrekking tot de ontwikkeling van het aantal inwoners tussen 2010 en 2020 spreekt bureau Oranjewoud van "gezinsverdunding", met andere woorden: het aantal inwoners neemt ondanks de bouw van nieuwe woningen, de komende jaren niet toe, maar juist iets af. Aangegeven wordt dat het bestemmingsplan de bouw van 117 woningen mogelijk maakt. Het aantal huishoudens neemt daarbij tot 2020 toe van 1211 naar 1319, maar het aantal bewoners neemt af van 2423 in 2010 naar 2375 in 2020.

Met betrekking tot de toeristische ontwikkeling verwacht bureau Oranjewoud slechts een toename van het aantal overnachtingen van 1825 per jaar. Percentueel is dit een toename van slechts 0,5% van het aantal overnachtingen op het eiland.

8.4. De gevolgen van cumulatie in relatie tot Natura2000.

De vraag is nu wat de gevolgen van de plannen bij elkaar voor de Instandhoudingsdoelen van de Natura2000-gebieden zullen zijn. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Het plangebied ligt nagenoeg geheel buiten de Natura2000-gebieden. Met betrekking tot de effecten is alleen sprake van externe werking vanuit het plangebied naar de Natura2000-gebieden.
- Met betrekking tot de percelen die binnen Natura2000-gebied Duinen Terschelling liggen worden geen afwijkingsmogelijkheden geboden.
- De toename van het aantal toeristen is in vergelijking met het oppervlak van het plangebied gering. In het algemeen zal een toename van het aantal toeristen niet leiden tot significant negatieve effecten.
- Er wordt tussen 2010 en 2020 een afname van het aantal inwoners van West-Terschelling verwacht.
- Van cumulatie is sprake indien er een sterke toename van het aantal bezoekers op kwetsbare locaties zal optreden als gevolg van het bestemmingsplan, met significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen als gevolg. Er zijn langs de rand van het plangebied twee locaties aan te wijzen die in dit opzicht kwetsbaar zijn, namelijk Dellewal/ de Plaat en omgeving en het gebied van het zeeliedenmonument naar de Noordsvaarder en het Groene Strand. In het eerste geval betreft het een deel van Natura2000-gebied Waddenzee, in het tweede geval gaat het deels om Natura2000-gebied Waddenzee en deels om Natura2000-gebied Duinen Terschelling.
- Buiten de genoemde concentratiegebieden zijn significant negatieve effecten uit te sluiten, daar het bosgebied rondom de bebouwde kom van West-Terschelling als buffer kan dienen en geen afwijkings- of wijzigingsmogelijkheden worden geboden op de plaats waar de bebouwde kom van West-Terschelling direct aan Natura2000-gebied Duinen Terschelling grenst (Prinses Margrietlaan).

8.5. De situatie bij Dellewal.

Bovenstaand is al aangegeven dat bij Dellewal/De Plaat negatieve effecten kunnen optreden indien sprake is van een sterke toename van de betreding van het waddengebied bij de Plaat. Dit is echter alleen het geval bij regelmatige betreding door grotere groepen of als gevolg van buitensportactiviteiten als kite-surfen, windsurfen en kanoën, die hier bij wet niet zijn toegestaan. Cumulatieve effecten als gevolg van het bestemmingsplan in zijn geheel zullen hier niet voorkomen omdat hier geen grootschalige activiteiten en buitensportactiviteiten worden toegestaan. De betreding van het wad door individuen of kleine groepen heeft hier geen significant negatieve effecten tot gevolg.

Aan I. Wiegman
Willem Barentszkade 1
8881 BC WEST-TERSCHELLING

ons kenmerk: KT/
datum: 14 november 2017
uw kenmerk:
onderwerp: zienswijze startnotitie Masterplan Havengebied Terschelling

Geachte mevrouw Wiegman,

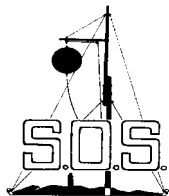
Hierbij bevestigen wij u dat wij uw brief over bovengenoemd onderwerp in ontvangst hebben genomen.

Hoogachtend,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente
Terschelling,

A handwritten signature in black ink, appearing to be the name 'J. B.' or similar, written in a cursive style.

De Publieksbalie

Inspraak en overlegreactie 6. De heer H. Schurink, namens SOS

Stichting Ons Schellingerland

Secretaris: J.A. Smit, Lies 73, 8895 KS Terschelling - tel. 0562 448336

Gemeenteraad van Terschelling

Postbus 14,

8880 AA West-Terschelling

Lies, 13 november 2017

Betreft: zienswijze op concept-Havenvisie

Geachte gemeenteraad,

Stichting Ons Schellingerland (SOS) wil op enkele structuurbepalende onderwerpen in de Havenvisie commentaar geven. Zaken op inrichtingsniveau komen mogelijk later aan de orde bij de uitwerkingen, zoals parkeren, reconstructie haveninrichting, fietsverhuur, aanpassing wegprofielen, verkeersmaatregelen en dergelijke.

In dit planstadium zijn de twee belangrijkste structuurbepalende onderwerpen:

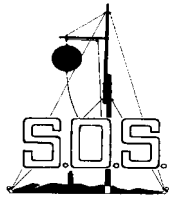
- A. de aanlanding van de passagiers- en vrachtschepen naar het eiland;
- B. **daarmee verband houdend de afvoer van mensen, auto's en goederen op het eiland.**

SOS heeft kennis genomen van de drie Varianten I (huidige Veerhaven), II (Werkhaven) en **III (het 'Lichtje')**. **Dit naast de aanlanding van de 'Terschellingerbank' (en andere schepen)** aan de loskade in de Werkhaven. SOS heeft ook de rapporten van het Marin en H. Gorter daarover bestudeerd, hoewel SOS niet primair opgericht is om nautische vraagstukken te **becommentariëren. Maar de 'ruimtelijke ordening' in de water/land-zone is wel een kernpunt voor SOS. En de 'veiligheid', ook de verkeersveiligheid.**

Het valt SOS op dat de Havenvisie wordt 'opgehangen' aan de drie (nieuwe) schepen van Doeksen, in plaats van dat Doeksen zich met haar schepen en vaartijden aanpast aan de **infrastructuur die er is. Uiteraard speelt daarbij de 'consessie' een rol** voor het personenvervoer, apart van het vrachtvervoer. Dat is niet Doeksen of de gemeente aan te rekenen. Hier ligt dus een uitdaging en oorzakelijke verantwoordelijkheid voor Rijkswaterstaat i.c. de nieuwe Minister van Infrastructuur (o.i.d.). Enige inleving en flexibiliteit van die kant is dus gewenst.

SOS kan zich vinden in de conclusie van de nautisch deskundigen dat aanlanding van vrachtvaart in Variant II (Werkhaven) te veel knelpunten oplevert. Met name bij schepen langer dan 50 meter (uitzonderingen daargelaten).

Variant IIIa (bij het 'Lichtje') is voor SOS uitsluitend – en zeer eventueel - acceptabel indien de te realiseren havenkom van 250 x 250 meter (met damhoogte ca.5 meter + NAP) aan de oostkant van de dam met de Beelden-uit-Zee plaatsvindt, en daarmee de Plaat en Dellewal **ruimtelijk in het geheel ontziet. De Variant IIIb ('Amelander variant') met een havenbekken** bij de Vleugeldam in het Oosterom, in combinatie met een ontsluitingsdam (op 5 meter + NAP) langs de zuidkant van de Plaat naar het Lichtje/bedrijventerrein is voor SOS onacceptabel. Dit uit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt. De Plaat zou dan visueel een binnenmeer worden. En Dellewal zou zijn charme verliezen.

Omdat realisatie van een (zeer eventuele) vrachtaanlandingsplaats - alleen voor de Ro-Ro-vrachttboot 'Noord-Nederland' van Doeksen en de 'Terschellingerbank' van Waddentransport (dus geen werk-, betonnings- of passagiershaven) - een industriële uitstraling zal krijgen in een toeristisch-landschappelijke omgeving (bovendien Natura-2000, Werelderfgoed, inbreuk op landschappelijke kwaliteit Waddenzee), zouden niet alleen de Natura2000-waarden gecompenseerd moeten worden, maar ook de landschappelijk-recreatieve waarden. Dit door **de oude campus ('Victoria' plus) in dit kader te amoveren als onderdeel van het 'opplussen' van de gehele Baai Dellewal tussen hotel Schylge en het Lichtje. Dus 'werk met werk maken'.**

Punten van aandacht in Variant IIIa zijn verder de toegangseu van ca. 800 meter (die binnen Natura2000 niet met stenen dammen tegen dichtslibben beschermd mag worden: gebiedsvreemde stoffen). Dit betekent frequent baggeren. En de verkeersafwikkeling aan de landzijde, via het bedrijventerrein. Ontsluiting via de (nu onverharde) weg ten oosten van het bedrijventerrein en ten oosten van midgetgolfbaan/restaurant de Richel is vanuit verkeersveiligheid niet acceptabel in een toeristisch-recreatieve omgeving (twee keer kruisend zwaar- en fietsverkeer).

Omdat bij een - zeer eventuele - Variant III de gemeente, en dus de burger van Terschelling, voor deze extra infrastructuur te land en te water financieel moet opdraaien (het wordt een tweede gemeentehaven), en omdat in geval van Variant I (huidige Veerhaven) aangesloten kan worden bij de infrastructuur van Rijkswaterstaat, is in Variant III sprake van een aanzienlijke eenmalige en jaarlijkse kosten-component. Ook dit onderwerp hoort niet tot de primaire SOS-competentie, maar is in de Havenvisie niet terug te vinden als overweging.

Wat betreft de varianten IIIa en IIIb valt nog het volgende op te merken:

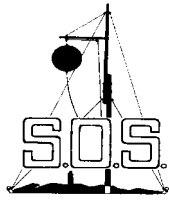
Het plangebied van deze varianten ligt volledig binnen Natura2000-gebied Waddenzee. Dit **betekent dat de aanleg hier in beginsel alleen mogelijk is als het geen 'significant negatieve effecten' heeft voor de instandhoudingsdoelen.** Voor de Variant IIIa is dan alleen Habitatype Slik- en zandplaten van belang en het gebruik van de platen als foerageergebied voor vogels.

Voor de Variant IIIb geldt dat binnen de Plaat hetzelfde Habitatype voorkomt, maar daarnaast dat het een belangrijk foerageergebied is en rustgebied voor veel vogels en er een hoogwatervluchtplaats aanwezig is die eveneens als een instandhoudingsdoel geldt. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor de rustende eidereenden en aalscholvers bij hoog water op de dam. Variant IIIb raakt dan ook met meer instandhoudingsdoelen in conflict dan Variant IIIa.

Voor de aanleg van een vrachthaven volgens Variant IIIa moeten ook de effecten op de vaargeul van het Oosterrom die drukker bevaren gaat worden, meegewogen worden.

Er is wel gesuggereerd dat de Natura2000-wetgeving kan worden overstegen als sprake is **van een "dwingende reden van openbaar belang"**. **Daarbij is door sommigen opgemerkt dat** het in stand houden van een goede vrachtverbinding naar het eiland zo'n openbaar belang is. Maar aan het argument "dwingende reden van openbaar belang" is ook toegevoegd "en indien er geen ander redelijk alternatief bestaat". Dit laatste is hier niet aan de orde, want er is in ieder geval Variant I (huidige Veerhaven), al of niet met tweede brug. Het argument van de dwingende reden is hier dus niet van toepassing. Conclusie: de Varianten IIIa en IIIb zijn binnen Natura2000 niet realiseerbaar.

Daarnaast is er ook nog de PKB-Waddenzee III. Hierin wordt gesteld dat bebouwing van de randen van de Waddenzee alleen mogelijk is als het gaat om een zelfde dwingende reden van openbaar belang, en als de bebouwing aansluit bij al bestaande bebouwing. Een vrachthaven moet ook als een vorm van bebouwing worden gezien, en aansluiting bij de bebouwing van het bedrijventerrein is (letterlijk) wat ver gezocht. Het is dan ook aannemelijk dat de beide Varianten III strijdig zijn met de PKB-Waddenzee.

Ten slotte is een punt van aandacht de 'veiligheid' van de nieuwe passagiersschepen in relatie tot de locatie van aanlanding, de veerhaven naast het dorp. Deze schepen gaan varen op LNG-brandstof (vloeibaar aardgas). Dit is niet inherent veilig, omdat LNG aan boord opgeslagen moet worden onder een temperatuur van minus 162 graden. Daarboven gaat 1 m³ vloeibaar LNG over in 1.700 m³ aardgas in gasvorm, dus explosief. Ook het koelmiddel (ammoniak of LNG) is gevaarlijk. In Duitsland zijn LNG-passagiersschepen om die redenen omgebouwd naar een andere brandstof, waarschijnlijk GTL (Gas To Liquid, methanol, ook uit aardgas), als schone vervanger voor vervuilende diesel, maar bij normale temperatuur. Ook dit onderwerp hoort verder niet tot de primaire competentie van SOS, maar brengt zij onder de aandacht.

Voor dit moment beperkt SOS zich hierbij wat betreft haar zienswijze.

Met vriendelijke groet,

namens SOS,

H.F.Schurink, voorzitter

J.A.Smit, secretaris

Roos, Arend

Van: Bestuurssecretariaat Terschelling
Verzonden: maandag 13 november 2017 8:43
Aan: DIV Terschelling
Onderwerp: FW: SOS zienswijze Havenvisie
Bijlagen: Zienswijze Havenvisie Raad.doc

Hoi Arend en Mirjam,

Willen jullie deze inboeken?

Met vriendelijke groet,

Goedele Buren
Bestuursassistent
bestuurssecretariaat@terschelling.nl
Telefoon (0562) 446244

Gemeente Terschelling
Burg. v Heusdenweg 10a
Postbus 14
8880 AA West-Terschelling

www.terschelling.nl

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: Hilmar Schurink [<mailto:bestuur@sos-terschelling.nl>]
Verzonden: zondag 12 november 2017 21:50
Aan: Bestuurssecretariaat Terschelling; Hofman, Janny
Onderwerp: SOS zienswijze Havenvisie

Geachte college en raad,

Vandaag 13/11 levert SOS haar zienswijze op de Havenvisie in bij de gemeenteraad, zodat die de officiële ambtelijke en bestuurlijke weg kan doorlopen. Als onderdeel van een Reactienota wordt zij - 'verknipt en gefilterd' - dan in de publieke en politieke discussie gebracht. Daar kan wel enige tijd overheen gaan, want het onderwerp Haven is complex en politiek gevoelig, en onze inbreng moet ook afgezet worden tegen andere zienswijzen en rapporten.

In verband met de actualiteit en urgentie - en voor het volledige zicht op onze zienswijze - stuurt SOS u hierbij alvast digitaal de SOS-visie ter informatie.

Met vriendelijke groet,

Hilmar Schurink, voorzitter SOS

Inspraak en overlegreactie 7. Waddenvereniging

Gemeenteraad van Terschelling
Postbus 14
8880 AA TERSCHELLING

Datum: Harlingen, 14 november 2017

Kenmerk: AB/AWo/17153

Betreft: zienswijze startnotitie masterplan havengebied Terschelling

Geachte Raad,

De Waddenvereniging maakt graag gebruik van de gelegenheid om een zienswijze in te dienen op de startnotitie masterplan havengebied Terschelling.

De Waddenvereniging waardeert het, dat de gemeente een visie opstelt voor de ontwikkeling op lange termijn van het havengebied en gericht op verbetering van de gebruiksmogelijkheden van dit gebied.

De gedachten over de oplossingen voor het vrachtvervoer over het water baren de Waddenvereniging echter zorgen. Voor het vrachtvervoer zijn in de startnotitie drie varianten genoemd voor de afmeerplaats voor vrachtschepen: Veerhaven, werkhaven en Het Lichtje. Op grond van het bijgevoegde rapport van Marin (bijlage bij de startnotitie) valt de variant werkhaven op grond van nautische overwegingen af. Het rapport van Marin geeft geen argumenten voor een keus tussen de varianten Veerhaven of Het Lichtje. Desondanks wordt in de startnotitie gekozen voor Het Lichtje. Overwegingen met betrekking tot de gevolgen voor de natuur en het Natura 2000-gebied, in het bijzonder De Plaat, zijn in de startnotitie nauwelijks te vinden. De Waddenvereniging is dan ook van mening, dat deze heroverweging verdient, waarbij de belangen van de natuur en het Natura 2000-gebied voldoende worden betrokken. Bovendien is het hoogstwaarschijnlijk, dat realisatie van een vaargeul naar en afmeerplaats bij Het Lichtje onhaalbaar zal blijken. De geul zal veel onderhoud vergen en zal zodoende op grote financiële problemen en vergunningsproblemen stuiten.

Als tweede merkt de Waddenvereniging op, dat in het masterplan zal worden uitgegaan van een boxensysteem in de passantenhaven. Dit is al eerder en vaker ter sprake gekomen.

Waddenvereniging Droogstraat 3 Postbus 90 8860 AB Harlingen
tel (0517) 493 693 fax (0517) 493 601
info@waddenvereniging.nl www.waddenvereniging.nl

Rabobank IBAN NL07 RABO 0342 4267 10
BIC RABONL2U
KvK 40000475

Op zich ondersteunt de Waddenvereniging deze wens, ook om veiligheidsredenen, maar merkt daarbij wel op, dat dit zal leiden tot een forse afname van de capaciteit van de passantenhaven. Het is goed om dat eveneens in ogenschouw te nemen, waarbij de Waddenvereniging wel van mening is, dat dit in de toekomst geen aanleiding mag worden om de haven dan maar in oppervlakte uit te breiden.

Hoogachtend

Waddenvereniging

Arjan Berkhuisen
directeur

Waddenvereniging Droogstraat 3 Postbus 90 8860 AB Harlingen
tel (0517) 493 693 fax (0517) 493 601
info@waddenvereniging.nl www.waddenvereniging.nl

Rabobank IBAN NL07 RABO 0342 4267 10
BIC RABONL2U
KvK 40000475

Inspraak en overlegreactie 8. De heer R. Smit

Van: Reijer Tamminga [<mailto:rtamminga@weterskipfryslan.nl>]

Verzonden: woensdag 15 november 2017 9:03

Aan: Buren, Rein

CC: Peter Lieverdink; Hielke Hijlkema; Nienke Hamstra

Onderwerp: reactie op het masterplan Havengebied Terschelling

Geachte heer van Buren,

Op 28 september 2017 ontvingen wij van u de startnotitie Havengebied Terschelling voor inspraak en overleg. Deze e-mail vormt de reactie van Wetterskip Fryslân op het plan. Bij de verdere uitwerking van de plannen zouden wij graag betrokken willen worden om het aspect water goed te borgen.

Startnotitie masterplan Havengebied Terschelling

De Startnotitie Masterplan Havengebied Terschelling beslaat het plangebied zoals dat ook in het concept bestemmingsplan Havengebied is opgenomen. Daar waar het bestemmingsplan het gebied voorziet van een actuele juridische regeling is de Startnotitie Masterplan gericht op verbetering van het gebied.

Concept bestemmingsplan Havengebied

Op 10 april jl. hebben wij voor het bestemmingsplan Havengebied Terschelling een wateradvies afgegeven. In het advies zijn we ingegaan op de landelijke ontwikkelingen vanuit het aspect water en over de objecten en belangen van Wetterskip Fryslân die binnen het plangebied liggen.

Belangrijkste punten op het Masterplan Havengebied Terschelling

Hierbij de belangrijkste punten uit het masterplan die van invloed zijn op de objecten en belangen van Wetterskip Fryslân:

- Primaire kering
 - voormalig kleidepot;
 - dorpsentree West Terschelling vanaf het Veerhaventerrein;
 - variant 3, van de afmeervarianten vrachtboten Terschelling ligt binnen de invloedzone van de primaire kering.
- Rioolwaterzuiveringsinstallatie
 - plangrens over het terrein.
- Rioolpersleiding
 - ligt binnen het plangebied.
- Hoofdwatgang
 - langs de plangrens .
- Toename verharding
 - als er in stedelijk gebied meer 200 m² en in landelijk gebied meer dan 1.500 m² onverharde grond bebouwd of verhard wordt geldt er een compensatienorm van 10%.

Leidraad Watertoets

In de Leidraad Watertoets staan de uitgangspunten waarmee rekening moet worden gehouden bij ruimtelijke ontwikkelingen vanuit het aspect water. Ook staat hier de informatie beschreven over de objecten die van toepassing zijn voor het plangebied. De Leidraad Watertoets is te raadplegen op onze website: www.weterskipfryslan.nl/watertoets.

Meer informatie

Mocht u vragen hebben over deze reactie dan kunt u contact opnemen met de heer R Tamminga, telefonisch bereikbaar via het algemene telefoonnummer van Wetterskip Fryslân: 058-292 22 22.

Hoogachtend,
namens het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân,

drs. R. Smit,
Manager Cluster Plannen.

Wetterskip Fryslân T 058 – 292 2222 2 | Postbus 36, 8900 AA Leeuwarden | www.wetterskipfryslan.nl
Denk aan het milieu voordat u dit bericht print

Denk aan het milieu voordat u dit bericht print.

Dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerden. Aan dit bericht kunnen geen rechten worden ontleend.

Inspraak en overlegreactie 9. De heer F. Damstra

Gemeenteraad van Terschelling
Postbus 14 8880 AA
West-Terschelling.

Noorderlicht fietsverhuur
Freek Damstra
Molkenbosweg 1a
8894 KJ Terschelling-Formerum.

Formerum, 15 november 2017.

Onderwerp: zienswijze startnotitie Havengebied Terschelling.

Geachte gemeenteraadsleden,

Hierbij wil ik graag gebruik maken van de mogelijkheid om, namens ons bedrijf Noorderlicht fietsverhuur, te reageren op de startnotitie Havengebied Terschelling.

Op dit moment hebben wij van de gemeente een standplaatsvergunning voor de uitgifte en inname van onze huurfietsen op het haventerrein direct naast de boot. Nu er een nieuwe inrichting van het haventerrein lijkt aan te komen verzoeken wij u deze standplaatsvergunning te respecteren en mee te nemen in de nieuwe plannen. Wij vragen u hierbij rekening te houden met de benodigde ruimte, zichtbaarheid en korte logistieke lijnen naar de boten.

Door de aanschaf van kleinere boten door rederij Doeksen zullen er per dag meer afvaarten gaan plaatsvinden waardoor ook wij steeds meer en langer op de haven aanwezig zullen zijn voor de uitgifte en inname van onze huurfietsen en het daarbij behorende bagagevervoer. Het is dan ook ons verzoek om de standplaatsvergunning aan te passen aan deze nieuwe situatie.

Met vriendelijke groeten,

Freek Damstra
Noorderlicht fietsverhuur

| gemeente
Terschelling

Aan Noorderlicht
t.a.v. F. Damstra
Molkenbosweg 1A
8894 KJ FORMERUM

ons kenmerk: KT/
datum: 15 november 2017
uw kenmerk:
onderwerp: zienswijze startnotitie Havengebied

Geachte heer Damstra,

Hierbij bevestigen wij u dat wij uw brief over bovengenoemd onderwerp in ontvangst hebben genomen.

Hoogachtend,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente
Terschelling,

De Publieksbalie

Inspraak en overlegreactie 10. De heer J. Bonne, namens TCV

Terschellinger Campinghouders Vereniging

Akkersweg 12 8891 GT Midsland
bestuurtcv@gmail.com

Midsland, 16 november 2017

Betreft: startnotitie Havengebied Terschelling

Geachte college van Burgemeester en Wethouders,

De Terschellinger Campinghouders Vereniging (TCV) wil haar zienswijze kenbaar maken met betrekking tot de startnotitie Havengebied Terschelling.

De TCV ziet het meer als een koerswijze(r).

Als één van de permanente leden van het Recreatie Platform is de TCV betrokken bij het Masterplan Havengebied Terschelling. Omdat het Recreatie Platform door diverse bestuurswisselingen nog géén eensluitende zienswijze heeft kunnen formuleren, neemt de TCV voor deze keer de honneurs waar om zodoende als betrokkenen mee te kunnen blijven praten over het Masterplan Havengebied Terschelling. De leden van het Recreatie Platform zijn bekend met deze zienswijze.

2e aanlegbrug (voor vracht en bij nood).

De primaire doelstelling vanuit het Recreatie Platform was en is; een tweede aanleg inrichting welke in geval van nood de taken van de huidige aanlegbrug kan overnemen. Het borgen van een veilige en goede werking van de aanlegbrug, onze zogenaamde "levensader".

Leden van het Recreatie Platform hebben over de staat van de huidige aanlegbrug diverse gesprekken gevoerd met belanghebbenden. Kort gezegd komt het er op neer dat de huidige aanleg/vrachtbrug in **niet zo'n goede staat (elektro technisch)** verkeert en mocht de brug uitvallen dan duurt het plus minus een week voordat een aangevoerde noodbrug operationeel is! Onacceptabel.

Waar deze mogelijke 2^e aanlegbrug het beste geplaatst kan worden is een politiek vraagstuk. Voorkeuren worden wel uitgesproken, maar nog niet concreet gemaakt. De TCV heeft in het Recreatie Platform het volgende standpunt/zienswijze medegedeeld. De TCV ziet de oplossing voor de locatie van een tweede brug nabij de huidige vrachtbrug. Het haventerrein zal anders ingericht moeten worden, maar daar gaat tenslotte dit gehele Masterplan over. **Een goedkopere oplossing dan bij 'het Lichtje' en vele malen makkelijker** uitvoerbaar qua wetgeving.

Logistiek.

Maar bij de keuze om vracht op nagenoeg dezelfde locatie op het eiland te laten komen, moeten we ook de logistieke kant van het verhaal grondig onderzoeken en daar waar nodig herstructureren. Met name vrachtverkeer op de Willem Barentszkade (WB kade) is een groot aandachtspunt vanuit toeristisch recreatief oogpunt. Het onveilige gevoel welke onze

Terschellinger Campinghouders Vereniging

Akkersweg 12 8891 GT Midsland
bestuurtcv@gmail.com

gasten op de fiets ervaren op de WB kade, vooral met kinderen op een 'eigen' fiets, dienen we zeer serieus te nemen.

Een oplossing volgens de TCV zou kunnen zijn; 's avonds en/of 's nachts het vracht vervoeren en overdag de WB kade afsluiten voor vrachtverkeer met zware asbelasting (behalve openbaar vervoer en hulpdiensten en wellicht met ontheffingen gaan werken voor bijvoorbeeld bouwwerkzaamheden). In de grote steden is dit al gaande.

Om dat doel te bereiken zal er in overleg getreden moeten worden met de vervoerders (Rederij Doeksen en transporteurs) en wellicht de overslagcapaciteit voor bijvoorbeeld koel- en vrieslading toetsen. Mogelijk nadelig punt van overleg zijn de werktijden. Maar in de ogen van de TCV altijd nog makkelijker (ook financieel) op te lossen dan de overige alternatieven.

Havenfront en WB kade.

Zowel het havenfront ("de Kom") als ook de WB kade kunnen als een promenade worden ingericht. Rekening houdende met de veiligheidsmaatregelen die we moeten treffen door het stijgen van het zeespiegelniveau en het oplossen van de reeds aanwezige 'verrommeling' kan er een prachtige U.S.P. gemaakt worden van dit stukje Terschelling. Bij de inrichting wél het karakter van de haven ("rauwe randjes") laten bestaan zoals viskisten op de kade, nautische bedrijvigheid etc. Dat hóórt bij een haven en trekt juist mensen aan om er te vertoeven.

In de ogen van de TCV de relatief goedkoopste manier om twee hele belangrijke aspecten van de haven gestalte te geven, namelijk een tweede (nood) vrachtbrug en veiligheid voor onze gasten op de fiets op de WB kade, met als bonus een prachtige aantrekkelijke omgeving om te vertoeven voor zowel bewoners alsmede onze gasten.

Met vriendelijke groet,

Jort Bonne
vz. TCV
lid Recreatie Platform

Terschellinger Campinghouders Vereniging

Akkersweg 12 8891 GT Midland
bestuurtcv@gmail.com

**Bijlage 2. Afschrift van het wateradvies naar aanleiding van het ontwerpbestemmingsplan
Havengebied**

Marjolein Verheijen

Van: Sandra van Strien <svanstrien@wetterskipfryslan.nl>
Verzonden: maandag 10 april 2017 12:54
Aan: Marjolein Verheijen
Onderwerp: Wateradvies Bestemmingsplan Havengebied Terschelling

Geachte heer/mevrouw Verheijen,

Op 28 maart 2017 is door u een digitale watertoets doorlopen voor het bestemmingsplan Havengebied Terschelling te West-Terschelling. Voor het onderdeel water willen wij graag enkele landelijke ontwikkelingen op laten nemen in het bestemmingsplan. Deze e-mail vormt het wateradvies voor het hierboven genoemde plan.

Het vastleggen van de bestaande situatie

Het bestemmingsplan Havengebied Terschelling is overwegend conserverend van aard. Het plan biedt een actueel planologisch-juridisch kader voor de bestaande situatie in het Havengebied van Terschelling (zie figuur 1).

Figuur 1: De ligging van het plangebied

Binnen het bestemmingsplan wordt slechts op zeer kleine schaal ontwikkelruimte geboden. Hoofdzakelijk voor het onderhoud en beheer van de bestaande situatie. De bestaande bebouwing in de werkhaven wordt met maximaal 200 m² uitgebreid. Op dit terrein is reeds verharding aanwezig. Ter plaatse van de Kom en het 1e, 2e en 3e dok is naast onderhoud, beheer en vervanging, ook enige configuratie en uitbreiding van de bestaande steigers toegestaan. Ter plaatse van het voormalig kleidepot wordt ruimte voor de gewenste natuurontwikkeling geboden.

Om bij toekomstige ontwikkelingen ook te kunnen adviseren over de wateraspecten verzoeken wij u om in de Regels van het bestemmingsplan een voorwaardelijke verplichting op te nemen. Deze voorwaardelijke verplichting moet er in voorzien dat bij ontwikkelingen waarbij het verhard oppervlak toeneemt met meer dan 200 m² in stedelijk gebied en meer dan 1.500 m² in landelijk gebied, de initiatiefnemer contact opneemt met Wetterskip

Fryslân. Dit om afspraken te maken over de waterhuishouding, bijvoorbeeld over objecten van Wetterskip Fryslân zoals keringen en hoofdwatertgangen die in of langs het plangebied liggen.

Op basis van de Keur van Wetterskip Fryslân is het onder meer verboden zonder watervergunning van het bestuur, neerslag versneld tot afvoer te laten komen indien daarbij meer dan 200 m² in stedelijk gebied en meer dan 1.500 m² in landelijk gebied onverharde grond bebouwd of verhard wordt. Wij gaan er vanuit dat het hemelwater binnen het plangebied afstroomt naar de Waddenzee. Wetterskip Fryslân stelt daarom geen eisen betreffende de compensatie van de toename aan verhard oppervlak. Mogelijk worden hier door Rijkswaterstaat wel eisen aan gesteld.

Meerlaagse veiligheid

Het klimaat verandert en wordt steeds grilliger. Langere perioden van droogte, afgewisseld met korte periodes met intensieve buien, zeespiegelstijging en zwaardere stormen. Naast de verdedigingswerken moet worden ingezet op aanpassingen in de ruimtelijke ordening en calamiteitenbeheersing. Er is in dit verband sprake van meerlaagse veiligheid, dit staat voor *Veiligheid in drie lagen*. In het kader van ruimtelijke ordening is vooral laag 2 van belang. Het gaat er dan om dat de ruimte op een duurzame manier wordt ingericht. Bijvoorbeeld door geen gevoelige functies te realiseren op plekken die kunnen overstromen.

Klimaatadaptatie

Om ook in de toekomst prettig te kunnen wonen, werken en recreëren moeten steden en dorpen ingericht worden met het oog op de toekomst. Kansen moeten benut worden om het gebied klimaat robuust in te richten. Zo is het mogelijk om het bebouwd gebied beter bestand maken tegen hevige regenbuien, periodes van droogte en hitte en de gevolgen van een mogelijke overstroming.

Bij de inrichting van het plangebied kunt u hier op anticiperen door bijvoorbeeld het percentage verhard oppervlak te verminderen en het plangebied groener in te richten. Door nú maatregelen te nemen, worden steden en dorpen mooier en wordt grote schade in de toekomst voorkomen. Voor veel maatregelen geldt bovendien dat ze kosteneffectief zijn, als ze maar in een vroeg stadium in het proces worden meegenomen.

Objecten en belangen van Wetterskip Fryslân

In het plangebied liggen diverse objecten en spelen diverse belangen van Wetterskip Fryslân. Dit gaat onder andere om keringen, leidingen en hoofdwatertgangen. De objecten en belangen hoeven niet terug te komen op de Verbeelding en in de Regels. Maar de bestemmingen die de gronden krijgen waar deze objecten en belangen in liggen mogen de functie van de objecten en belangen niet uitsluiten. Zo moet bijvoorbeeld de bestemming van de gronden waar een hoofdwatertgang ligt de functie Water mogelijk maken. Hieronder volgt een beschrijving van de objecten in het plangebied.

Primaire waterkering

Het plangebied ligt binnen de reserveringszone van de primaire waterkering langs de Waddenzee. De reserveringszone is een zone die de provinsje Fryslân hanteert en die is vastgelegd in het Waterhuishoudingsplan. Het is niet toegestaan om werken uit te voeren aan de waterkering of in de reserveringszone. De begrenzing van de zones kunt u raadplegen op onze website: www.wetterskipfryslan.nl/leggerkaart.

Hoofdwatertgangen, schouwwatertgangen en overig oppervlaktewater

De hoofdwatertgangen hebben een belangrijke aan-, af- en doorvoer functie. Voor het onderhoud van deze watertgangen is aan beide zijden een beschermingszone van 5 meter vanaf de oever noodzakelijk. Deze zone dient obstakelvrij te blijven en er mag dan ook niet worden gebouwd in dit gebied.

Naast de hoofdwatertgangen zijn er ook schouwwatertgangen en overige wateren. Het bestemmingsplan moet al het bestaande oppervlaktewater in het plangebied planologisch mogelijk maken.

Waar de hoofdwatertgangen en schouwwatertgangen liggen is terug te vinden op de internetpagina van Wetterskip Fryslân, www.wetterskipfryslan.nl/leggerkaart.

Rioolwaterzuiveringsinstallatie, -persleidingen en rioolgemalen

Het plangebied ligt binnen het aandachtsgebied van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) aan de Nieuwedijk 2 te Terschelling-West. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moet u rekening houden met de geurcontour rond de RWZI. De gemeente is hiervoor het bevoegd gezag.

In het plangebied ligt een rioolgemaal. Rond rioolgemalen ligt een geurcontour van 30 meter om overlast te voorkomen. Evenals bij de RWZI moet u bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen ook rekening houden met de geurcontour rond de rioolgemalen.

Er liggen rioolwaterpersleidingen naar de rioolgemalen. Wetterskip Fryslân heeft beperkt recht van opstal ter plaatse van de rioolwaterpersleidingen. Dit houdt o.a. in dat aan een strook van 6 meter (3 meter aan weerszijden van de persleiding, gerekend vanuit het hart van de leiding) beperkingen gelden voor het grondgebruik. Er mogen o.a. geen vaste verharding en diep wortelende beplanting worden aangelegd boven de genoemde strook. Bebouwing is hier ook niet toegestaan. Bij nieuwe ontwikkelingen dient u hier rekening mee te houden. Het is daarom aan te bevelen de watertoets in een zo vroeg mogelijk stadium te doorlopen.

De ligging van de rioolwaterpersleidingen en rioolgemalen kunt u niet online raadplegen. U hoeft deze niet op te nemen in de Regels en op de Verbeelding.

Leidraad Watertoets

In de Leidraad Watertoets staan de uitgangspunten waarmee rekening moet worden gehouden bij ruimtelijke ontwikkelingen vanuit het aspect water. De Leidraad Watertoets is te raadplegen op onze website: www.wetterskipfryslan.nl/watertoets.

Vervolg

Procesafspraken

Wij gaan er van uit dat u de in deze watertoets vermelde adviezen opvolgt en meeneemt in het bestemmingsplan.

Mocht u vragen hebben over het wateradvies of wilt u verder overleggen over het plan, dan kunt u contact opnemen met mevrouw A.J. van Strien van Wetterskip Fryslân. De in deze e-mail genoemde afdelingen en personen zijn telefonisch bereikbaar via het algemene telefoonnummer van Wetterskip Fryslân: 058-292 22 22.

Hoogachtend,

namens het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân,

drs. R. Smit,
Manager Cluster Plannen.

Wetterskip Fryslân T 058 – 292 2222 2 | Postbus 36, 8900 AA Leeuwarden | www.wetterskipfryslan.nl

Denk aan het milieu voordat u dit bericht print

Denk aan het milieu voordat u dit bericht print.

Dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerden. Aan dit bericht kunnen geen rechten worden ontleend.

Colofon

Rapport

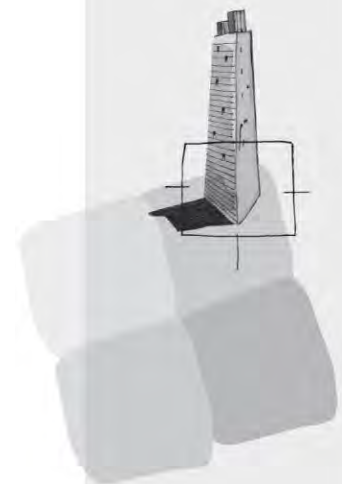
BügelHajema Adviseurs

Projectleiding

BügelHajema Adviseurs

Projectnummer

554.00.00.07.01

BügelHajema Adviseurs bv
Adviseurs voor
leefomgeving en
omgevingsrecht BNSP
Balthasar Bekkerwei 76
8914 BE Leeuwarden
T 058 215 25 15
F 0592 314 035
E info@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en
Amersfoort